

Danmarks
Nationalbank

Finansiell stabilitet
2. halvår

N
O
→
W

D A N M A R K S
N A T I O N A L
B A N K 2 0 1 3

FINANSIEL STABILITET, 2. halvår 2013

Det lille billede på forsiden viser et karakteristisk udsnit af Nationalbankens bygning, Havnegade 5 i København. Bygningen, der er opført i årene 1965-78, er tegnet af arkitekt Arne Jacobsen (1902-71).

Det er tilladt vederlagsfrit at kopiere fra publikationen, forudsat at Danmarks Nationalbank udtrykkeligt anføres som kilde. Det er ikke tilladt at ændre eller forvanske indholdet.

Finansiel stabilitet er tilgængelig på Nationalbankens hjemmeside: www.nationalbanken.dk under publikationer. Finansiel stabilitet er oversat til engelsk.

Finansiel stabilitet kan rekvireres ved henvendelse til:

Danmarks Nationalbank,
Kommunikation,
Havnegade 5,
1093 København K

Telefon 33 63 70 00 (direkte) eller 33 63 63 63
Ekspeditionstider: mandag-fredag kl. 9.00-16.00
E-mail: kommunikation@nationalbanken.dk
www.nationalbanken.dk

Redaktionen er afsluttet 4. december 2013.

Signaturforklaring:

- Nul

0 Mindre end en halv af den anvendte enhed

• Tal kan efter sagens natur ikke forekomme
na. Tal foreligger ikke

Som følge af afrundinger kan der være mindre forskelle mellem summen af de enkelte tal og de anførte totalbeløb.

Rosendahls/Schultz Grafisk A/S
ISSN 1602-0553
ISSN (Online) 1602-0561

Indhold

FORORD

1. VURDERING OG ANBEFALINGER.....	7
Vurdering.....	7
Anbefalinger	9
Oversigt over Nationalbankens anbefalinger	9
2. UDVIKLING OG TENDENSER	11
3. STRESSTEST AF PENGEINSTITUTTERNES KAPITALFORHOLD	28
Nationalbankens stresstestmodel	28
Stresstestens resultater	30
4. INDTJENING	34
Baggrund	34
Nordeuropæiske kreditinstitutkoncerners indtjening	36
Danske pengeinstitutters indtjening	41
5. RISIKOVÆGTEDE AKTIVER OG INTERNE MODELLER.....	46
Motivation og baggrund.....	46
Interne modeller for kreditrisici.....	48
Udvikling i risikovægtede aktiver	54
Procyklikalitet.....	57
Gennemsigthed.....	59
Politiktiltag	61
6. BANKUNION	64
Den fælles tilsynsmekanisme	64
Den fælles afviklingsmekanisme.....	67
Betydning for Danmark og danske kreditinstitutter.....	70

BILAG

BILAG 1: POPULATIONEN I RAPPORTEN	74
BILAG 2: SCENARIER I STRESSTESTEN.....	75
BILAG 3: BANKPAKKE 6	78
Regulering af SIFI'er.....	78
Krav til alle penge- og realkreditinstitutter.....	79

Forord

Ifølge nationalbankloven fra 1936 har Nationalbanken til opgave at opretholde et sikkert pengevesen og at lette og regulere pengeomsætning og kreditgivning. Et af bankens overordnede formål er derfor at bidrage til at sikre stabiliteten i det finansielle system.

Nationalbanken definerer finansiel stabilitet som en tilstand, hvor det finansielle system som helhed er så robust, at eventuelle problemer i sektoren ikke spreder sig og hindrer det finansielle system i at fungere som effektiv formidler af kapital og finansielle tjenesteydelser.

I publikationen *Finansiel stabilitet* vurderer Nationalbanken den finansielle stabilitet i Danmark og fremlægger holdninger og anbefalinger vedrørende tiltag, der kan bidrage til at styrke den finansielle stabilitet. Endvidere er det sigtet med publikationen at stimulere den faglige debat om spørgsmål af relevans for finansiel stabilitet og give input til de overvejelser, som gøres om risikovurderinger hos andre offentlige myndigheder, i de enkelte finansielle institutter og i den finansielle sektors samarbejdsorganer.

---

1. Vurdering og anbefalinger

VURDERING

Samlet set er det Nationalbankens vurdering, at pengeinstitutterne aktuelt kan modstå hårde makroøkonomiske stød. Institutterne har siden 2008 haft fokus på at styrke deres kapitalgrundlag. Det er vigtigt, at institutterne fastholder en solid kapitaloverdækning. Nationalbankens stresstest af pengeinstitutternes kapitalforhold viser, at de fem systemiske institutter overholder kapitalkravene i samtlige scenarier og bibeholder en egentlig kernekapital over 8 pct., som vil være kravet i den kommende vurdering af kreditinstitutter, der kommer under direkte tilsyn af Den Europæiske Centralbank.

Tre af de ni ikke-systemiske institutter, der indgår i stresstesten, jf. bilag 1, vil have behov for at styrke kapitalforholdene. Det er fortsat Nationalbankens vurdering, at eventuelle problemer blandt de ikke-systemiske institutter vil kunne løses gennem forretningsmæssige tiltag eller inden for de gældende rammer for fusion og afvikling uden at påvirke den finansielle stabilitet.

Generelt er de danske kreditinstitutter godt rustede til at møde de nye kapitalkrav under EU's kapitaldækningsbekendtgørelse og -forordning, CRD IV/CRR, der træder i kraft 1. januar 2014. Det er endvidere Nationalbankens vurdering, at størstedelen af institutterne allerede i dag har en egenkapital, der er tilstrækkelig stor til at kunne opfylde de fuldt indfasede EU-kapitalkrav i 2019. Mange institutter vil dog få behov for at erstatte hele eller dele af deres efterstillede kapital med nye udstedelser, der lever op til de nye kriterier under CRD IV/CRR.

Med den politiske aftale, Bankpakke 6, jf. bilag 3, vil de danske systemisk vigtige institutter, SIFI'er, blive stillet over for skærpede kapitalkrav. Kravene til egentlig kernekapital for de danske SIFI'er vil på kort sigt ligge under kravene i Norge og Sverige. Pres fra markedet må i praksis forventes at reducere forskelle i kapitaldækning i de forskellige lande. Senest i 2017 vil der ifølge aftalen blive gjort status på slutniveauet for de danske SIFI-kapitalkrav, og hvis ikke det ligger på linje med slutniveauet i sammenlignelige europæiske lande, vil det blive tilpasset.

De danske pengeinstitutters likviditetssituation er god. I et stressscenarior, hvor institutterne ikke kan refinansiere de 10 største aftaleindlån og al lang seniorgæld med udløb i 2013-16, har alle de systemiske og langt

hovedparten af de ikke-systemiske institutter en likviditetsoverdækning ultimo 2016 over 50 pct. – også uden indregning af lån eller lånetilsagn i Nationalbanken med sikkerhed i institutternes udlån og sektorselskabsaktier.

Selv om pengeinstitutternes nedskrivninger synes på vej ned, er de fortsat på et højt niveau. Desuden presses indtjeningen af det lave renteniveau samt en svag udlånsefterspørgsel, der øger konkurrencen og sætter udlånsmarginalerne under pres. Pengeinstitutterne har de senere år foretaget forskellige indtjeningsforbedrende tiltag, men der er rum for yderligere effektivitetsfremskridt i årene fremover.

Internationalt er der stor fokus på opgørelsen af institutternes risiko-vægtede aktiver. Det gælder især de såkaldte interne modeller, hvor institutterne benytter deres egne modeller i opgørelsen. Det er positivt med tiltag, der kan øge tilliden til institutternes opgørelse af de risiko-vægtede aktiver. Nationalbanken lægger i den forbindelse især vægt på, at der er et højt informationsniveau omkring institutternes risiko-vægtede aktiver. Anvendelsen af de interne modeller giver institutterne incitament til en bedre risikostyring og porteføljesammensætning. De kan derfor ikke erstattes med mere simple opgørelsesmetoder.

Der arbejdes internationalt og i Danmark med en simpel gearingsratio, hvor institutternes kapital sættes i forhold til de samlede ikke-vægtede eksponeringer. Regeringen vil ifølge Bankpakke 6 nedsætte en ekspertgruppe, der skal vurdere behovet for at indføre en gearingsratio i Danmark. Gearingsratioen skal i givet fald være et supplement til det risiko-baserede kapitalkrav og ikke en erstatning.

Nationalbanken ser med tilfredshed på, at regeringen har fremsat et lovforslag om tvungen, betinget løbetidsforlængelse af realkreditobligationer, som indebærer, at obligationsinvestorerne bærer refinansieringsrisikoen. Samtidig skabes en troværdig afviklingsmekanisme for realkreditinstitutterne.

Nationalbanken ser generelt positivt på bankunionen, som den tegner sig. Bankunionen er et vigtigt skridt i styrkelsen af det indre marked for finansielle tjenesteydelser og dermed i styrkelsen af den grænseoverskridende konkurrence. Konkurrence tvinger både banker og virksomheder til at dygtiggøre sig. Det er sundt og til gavn for alle. Det er vigtigt, at deltagelse i bankunionen kan ske på lige vilkår for euro- og ikke-eurolande. Ellers risikeres en fragmentering af det indre marked for finansielle tjenesteydelser. Derudover er det efter Nationalbankens opfattelse af afgørende betydning, at bankunionen indeholder et forsikringselement i forhold til de danske systemiske institutter. Det vil være tilfældet med etablering af en stærk fælles afviklingsfond. For eurolandene findes der et yderligere forsikringselement i form af ESM – den

fælles euroredningsfond – som vil fungere som ultimativ back-stop, når alle andre midler er brugt op. Det er også på dette område vigtigt at sikre ligebehandling af deltagende lande uden for og inden for euroen.

ANBEFALINGER

På baggrund af Nationalbankens analyser i denne rapport er det vurderingen, at nedenstående anbefalinger vil bidrage til at styrke den finansielle stabilitet i Danmark.

Mange pengeinstitutter bør fortsat have fokus på indtjening og kapital. De danske systemisk vigtige institutter, SIFI'er, bør i deres kapitalplanlægning være opmærksomme på, at der i markedet kan være forventning om, at de er lige så velkapitaliserede som SIFI'er i sammenlignelige lande, hvor kapitalkravene er højere end i Danmark.

Et faldende forretningsomfang skaber behov for omkostningstilpasninger i sektoren. Blandt de mindre institutter er der mange, som har en lav egenkapitalforrentning og høje omkostninger. For disse kan det være relevant at undersøge mulighederne for fusion for derved at opnå synergieffekter og skabe grundlag for en mere rentabel forretning.

Realkreditinstitutterne bør vælge en forsigtig forretningsmodel. Det fremsatte lovforslag om tvungen, betinget løbetidsforlængelse medfører, at obligationsejerne bærer risikoen, hvis refinansiering i markedet ikke kan gennemføres. Institutterne bør dog fortsat holde en passende afstand til lovgivningens grænser til gavn for investorernes tillid og den finansielle stabilitet.

Danmark bør arbejde for færdiggørelse af og deltagelse i en kommende bankunion, der kan fungere som forsikringsordning i forhold til de systemiske pengeinstitutter. De danske institutters konsoliderede aktiver er knap fire gange så store som det danske BNP. Derudover er det største instituts konsoliderede aktiver i forhold til BNP blandt de højeste i EU.

OVERSIGT OVER NATIONALBANKENS ANBEFALINGER

Nationalbanken har fra og med *Finansiel stabilitet 2011* på baggrund af analyser i såvel *Finansiel stabilitet* som bankens øvrige publikationer eksplicit listet en række anbefalinger, der adresserer væsentlige risici for den finansielle sektor. Anbefalingerne har til hensigt at styrke den finansielle stabilitet i Danmark. Nationalbankens aktuelle anbefalinger kan grupperes under seks områder, jf. tabel 1-1.

OVERSIGT OVER NATIONALBANKENS AKTUELLE ANBEFALINGER		Tabel 1-1
Område	Anbefaling	
Pengeinstitutternes indtjening og kapital	Mange pengeinstitutter bør fortsat have fokus på indtjening og kapital.	
Realkreditinstitutternes forretningsmodel	Institutterne bør vælge en forsigtig forretningsmodel med passende afstand til lovgivningens grænser.	
Danmarks deltagelse i bankunion	Danmark bør arbejde for færdiggørelse af og deltagelse i en kommende bankunion, der kan fungere som forsikringsordning i forhold til de systemiske pengeinstitutter.	
Begrænsning af udsving i boligpriser	Boligbeskatningen bør ændres, så den automatisk følger ejendoms- og grundværdierne.	
Aktivbehæftelse	Der bør være et højt informationsniveau om aktivbehæftelse i pengeinstitutter, herunder betinget behæftelse.	
De ikke-systemiske pengeinstitutters likviditet	Institutterne bør forberede sig på indfasningen af ny likviditetsregulering.	

Tidligere anbefalinger

Nationalbanken anbefalede i *Finansiel stabilitet 2013*, at anbefalingerne fra Udvalget om Systemisk Vigtige Finansielle Institutter i Danmark burde implementeres hurtigst muligt. Med aftalen om Bankpakke 6 er der politisk taget stilling til udvalgets anbefalinger. Aftalen følger i store træk SIFI-udvalgets anbefalinger om at identificere og stille ekstra krav til SIFI'er. Aftaleparterne vil drøfte udmøntningen af EU-reglerne for krisehåndtering, herunder bl.a. krisehåndteringsbuffer, og aftaleparterne gør status på slutniveauet for danske SIFI-krav senest i 2017.

I *Finansiel stabilitet 2012* anbefalede Nationalbanken, at der blev etableret organisatoriske rammer til udvikling, vurdering og implementering af makroprudentielle instrumenter. Folketinget vedtog i slutningen af 2012 en lov om etablering af et systemisk risikoråd, og i februar 2013 blev Det Systemiske Risikoråd nedsat. I forbindelse med Bankpakke 6 bliver erhvervs- og vækstministeren udøvende myndighed for makroprudentielle instrumenter. Nationalbanken havde foretrukket, at internationale anbefalinger i forhold til den udøvende myndighed var blevet fulgt.¹

¹ For en beskrivelse af de internationale anbefalinger se Danmarks Nationalbank, *Kvartalsoversigt*, 3. kvartal 2013, Del 1, boks 2.

---

2. Udvikling og tendenser

Udviklingen i udlån

En svag udlånsefterspørgsel i 1. halvår 2013, bidrog til at skærpe konkurrencesituationen for pengeinstitutternes udlånsrenter. Generelt faldt udlånsmarginale svagt for såvel erhverv som husholdninger, mens indlånsmarginale forblev stort set uændrede.¹

Det samlede udlån fra penge- og realkreditinstitutter til erhvervskunder og husholdninger faldt 0,5 pct. i løbet af 1. halvår 2013, jf. figur 2-1. Det var primært de systemiske pengeinstitutter, der lånte mindre ud til især husholdningerne, mens realkreditinstitutternes udlån steg 0,7 pct. Siden udgangen af 2008 har der været en stigning i udestående erhvervsobligationer og i omfanget af sektorinterne lån og handelskreditter. Derudover har virksomhedernes opsparing i perioden været større end normalt.

Realkreditinstitutterne har i 2013 øget og differentieret bidragssatserne for at skabe større sammenhæng mellem risiko og pris og dermed give kunderne incitament til at vælge mere sikre produkter. De højere bidragssatser kan i en situation, hvor efterspørgslen efter udlån generelt er svag, gøre det attraktivt for pengeinstitutterne at forsøge at tage markedsandele fra realkreditinstitutterne. Stigningen i bidragssatserne kan dog forbedre indtjeningen og dermed være med til at sikre en lav kreditrisiko på realkreditinstitutterne og dermed en lav rente på realkreditobligationer, hvilket bidrager til en lav samlet ydelse på realkreditlån.

Indtjening

Indtjeningen i pengeinstitutterne blev generelt forbedret i 1. halvår 2013, jf. figur 2-2. Den væsentligste årsag var et betydeligt fald i nedskrivninger på udlån og garantier, mens et fald i nettorentendeindtægterne kun delvist blev opvejet af omkostningstilpasninger.

På halvårsbasis har nedskrivningerne på udlån og garantier for pengeinstitutterne som helhed vist en faldende tendens siden udgangen af 2. halvår 2011, og denne udvikling fortsatte i 1. halvår 2013. Antallet af faktiske virksomhedskonkurser nåede i 1. halvår 2013 det laveste niveau siden 2. halvår 2008. Nationalbankens konkursindikatormodel viser uden tegn på svage fald i virksomhedernes konkurssandsynligheder fra 2013 til 2014.² Det indikerer, at nedskrivningerne på erhvervskunder

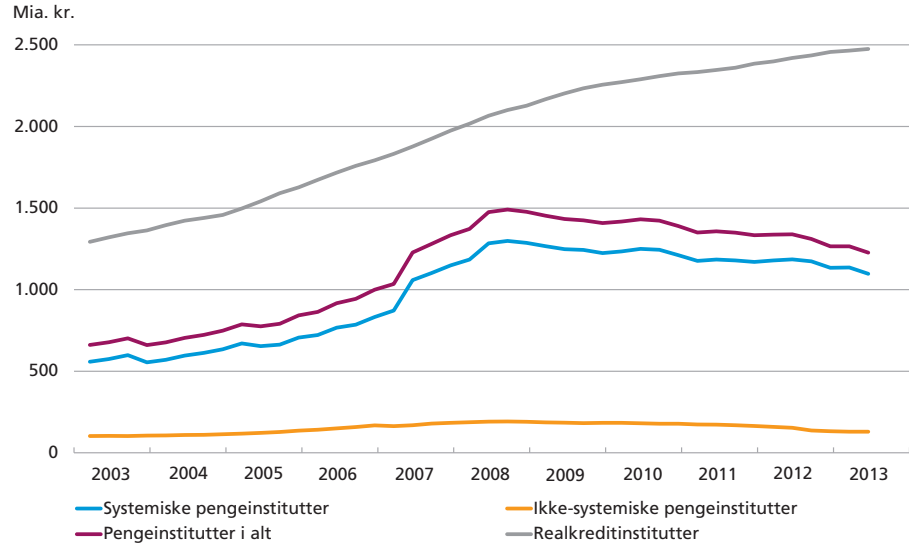
---

¹ Ind- og udlånsmarginale er beregnet i forhold til dag-til-dag renten for pengemarkedet, T/N-renten.

² Nationalbankens konkursindikatormodel er anvendt til at estimere konkurssandsynligheder for danske virksomheder på basis af oplysninger om virksomhedernes afkastgrad, gæld, størrelse, kapitalgrundlag, selskabsform, alder, branchetilhørsforhold, geografisk lokalitet samt den reale BNP-vækst i dansk økonomi.

UDLÅN FRA DANSKE PENGE- OG REALKREDITINSTITUTTER

Figur 2-1

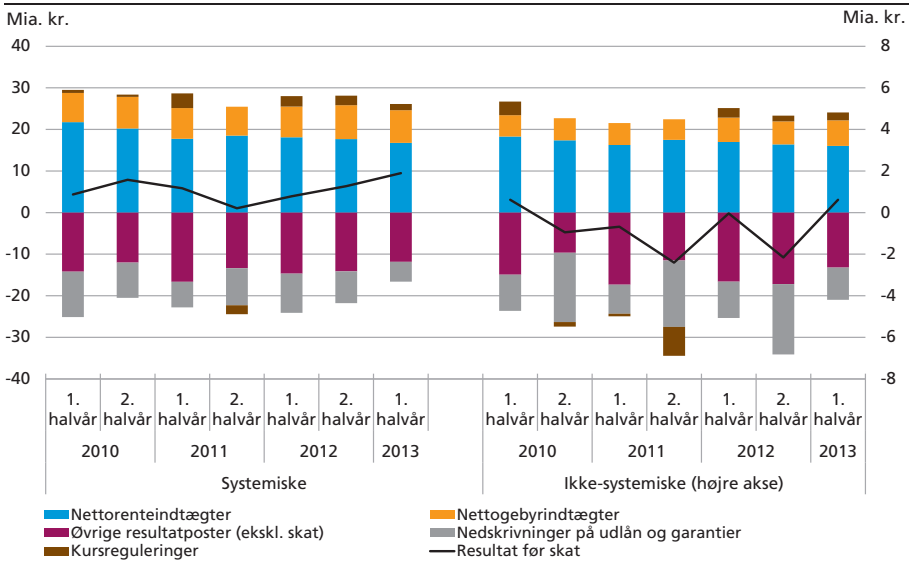
Anm.: Udlån til erhverv og husholdninger. Kvartalsvise observationer.
 Kilde: Danmarks Nationalbank.

er på vej ned. Kvartalsmeddelelser for 3. kvartal 2013 bekræfter dette for de systemiske pengeinstitutter.

Blandt de ikke-systemiske pengeinstitutter var spredningen i indtjeningen fortsat stor, og i fire ud af de ni institutter var resultatet nega-

INDTJENING FORDELT PÅ HOVEDPOSTER, PENGEINSTITUTTER

Figur 2-2

Anm.: "Øvrige resultatposter (ekskl. skat)" omfatter udbytte af aktier, andre driftsindtægter, resultat af kapitalandele i associerede og tilknyttede virksomheder, resultat af aktiver i midlertidig besiddelse, udgifter til personale og administration, af- og nedskrivninger på immaterielle og materielle aktiver samt andre driftsudgifter.
 Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

tivt. De seneste år har der især for ikke-systemiske institutter med relativt høje nedskrivninger været en tendens til, at nedskrivningerne øges væsentligt i andet halvår.

I realkreditinstitutterne blev indtjeningen i 1. halvår 2013 påvirket positivt af stigende udlånsvolumen og bidragssatser, jf. figur 2-3. Som konsekvens af rentefaldet i 2012 blev den positive effekt modsvaret af fallende renteindtægter fra institutternes beholdninger af korte obligationer. I 1. halvår 2013 steg indtægter fra bidrag til 0,35 pct. i gennemsnit af institutternes samlede udlån fra henholdsvis 0,30 og 0,33 pct. i 1. og 2. halvår 2012. Omkostningerne var fortsat på et uændret niveau, og nedskrivnings- og restanceprocenter ultimo juni 2013 lå på niveau med ultimo 2012.

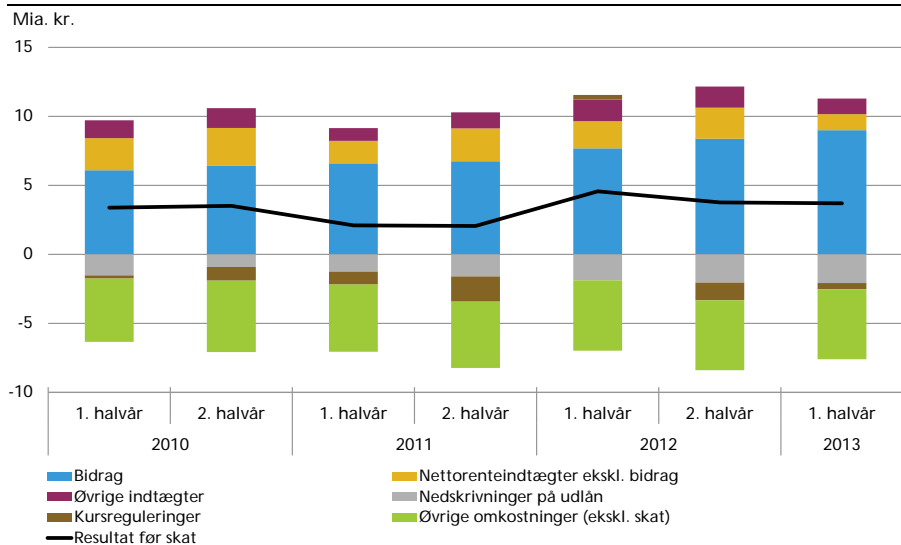
Kapitalforhold

Den positive indtjening i 1. halvår medførte en forøgelse af kernekapitalen i de systemiske pengeinstitutter, men flere af institutterne indfrieede i samme periode dele af deres supplerende kapital. Samlet set medførte det et mindre fald i institutternes basiskapital. For fire af de fem institutter blev de risikovægtede aktiver samtidig reduceret, og som følge heraf steg institutternes solvensprocenter.

Danske Bank modtog i juni 2013 fire påbud fra Finanstilsynet vedrørende bankens anvendelse af IRB-metoden til opgørelse af de risikovæg-

INDTJENING FORDELT PÅ HOVEDPOSTER, REALKREDITINSTITUTTER

Figur 2-3

Anm.: "Øvrige indtægter" omfatter udbytte af aktier, andre driftsindtægter samt resultat af aktiver i midlertidig besiddelse. "Øvrige omkostninger (ekskl. skat)" omfatter driftsudgifter, udgifter til personale og administration samt afskrivninger. For at undgå at resultatet i Totalkredit medregnes dobbelt, er resultatet af kapitalandele i associerede og tilknyttede virksomheder udeladt.

Kilde: Finanstilsynet, regnskaber og egne beregninger.

tede aktiver. To af disse blev indarbejdet i solvensbehovet pr. 30. juni 2013, mens banken har indarbejdet de resterende i henholdsvis de risikovægtede aktiver og solvensbehovet pr. 30. september 2013. Påbudde- ne ændrer ikke ved, at banken fortsat har en solid kapitaloverdækning.

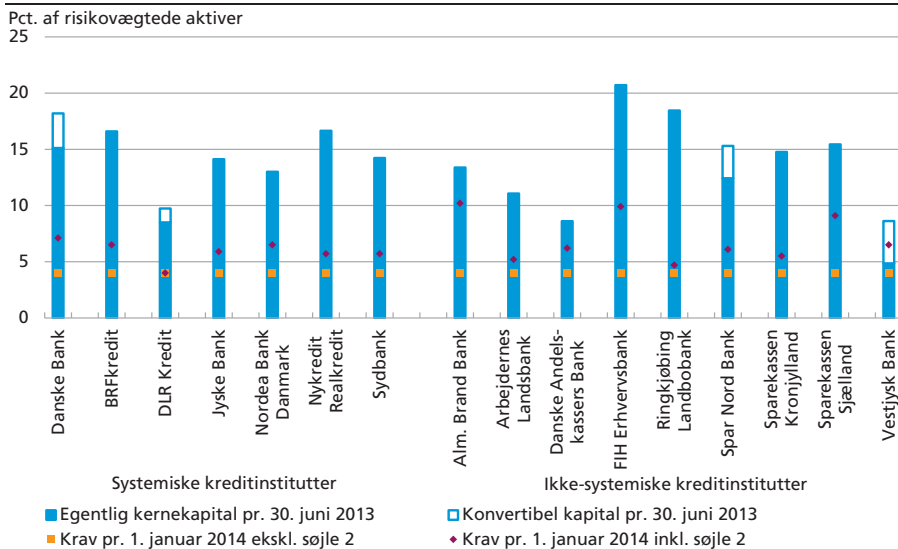
Blandt de ikke-systemiske pengeinstitutter blev den i forvejen store spredning på kapitaloverdækningen øget. Enkelte institutter har en meget lav kapitaloverdækning, der er blevet yderligere forværret i løbet af 1. halvår 2013, primært på grund af negativ indtjening, mens andre er velkapitaliserede og har haft positiv indtjening.

Vestjysk Bank har i oktober 2013 konverteret en del af den statslige hybride kernekapital, som banken optog under Bankpakke 2, til aktie- kapital og undersøger nu – i dialog med staten som hovedaktionær og bistået af en ekstern finansiell rådgiver – mulighederne for at finde en langsigtet løsning på bankens kapitalmæssige udfordringer.

Danske Andelskassers Bank har i november 2013 udsendt en selskabs- meddelelse, hvoraf det fremgår, at banken ikke længere opfylder det individuelle solvensbehov. Som konsekvens heraf har Finanstilsynet på- budt banken at udarbejde en genopretningsplan med beskrivelse af de tiltag, som banken vil gennemføre for at bringe den faktiske solvens op

EGENTLIG KERNEKAPITAL OG KONVERTIBEL KAPITAL PR. 30. JUNI 2013 OG KRAV PR. 1. JANUAR 2014

Figur 2-4

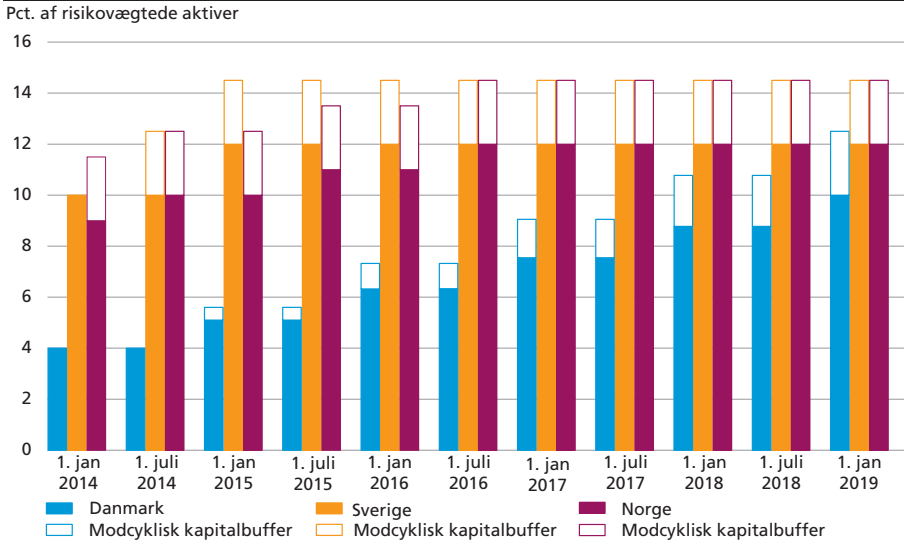

Anm.: Figuren er opgjort på koncernniveau. I 2014 udgør kravet til egentlig kernekapital 4 pct. af de risikovægtede aktiver. Udgangspunktet i figuren er institutternes egentlige kernekapital pr. 30. juni 2013, og der tages ikke højde for ændringer i opgørelsen heraf i forbindelse med overgangen til CRD IV/CRR. For Alm. Brand Bank er egentlig kernekapital inkl. kapitaltilførsel pr. 22. august 2013. For Vestjysk Bank er egentlig kernekapital inkl. konvertering af statslig hybrid kernekapital pr. 22. oktober 2013. Forskellen mellem det individuelle solvensbehov og minimumskapitalkravet (søjle 2-tillægget) skal som udgangspunkt opfyldes med egentlig kernekapital. Efter en konkret og individuel vurdering kan Finanstilsynet tillade, at søjle 2-tillægget opfyldes med anden ansvarlig kapital (konvertibel kapital). I figuren antages institutternes individuelle solvensbehov at forblive uændret i forhold til opgørelsen pr. 30. juni 2013.

Kilde: Finanstilsynet, institutternes vedtægter, halvårsrapporter, pressemeddelelser og egne beregninger.

PLANER FOR INDFAASNING AF KAPITALKRAV FOR SIFI'ER OG RAMMER FOR DEN MODCYKLISKE KAPITALBUFFER

Figur 2-5

Anm.: Krav til egentlig kernekapital. I Norge er lovgivningen vedtaget, for Sverige viser figuren regeringens annoncering og for Danmark følger figuren Bankpakke 6. I Danmark afhænger SIFI-kravet af graden af systemiskhed. I figuren er det højeste krav anvendt.

Kilde: Nationale myndigheder.

over det individuelle solvensbehov. Banken har desuden fået dispositionsbegrænsende påbud bl.a. vedrørende udbetaling af udbytte og renter på efterstillet kapital.

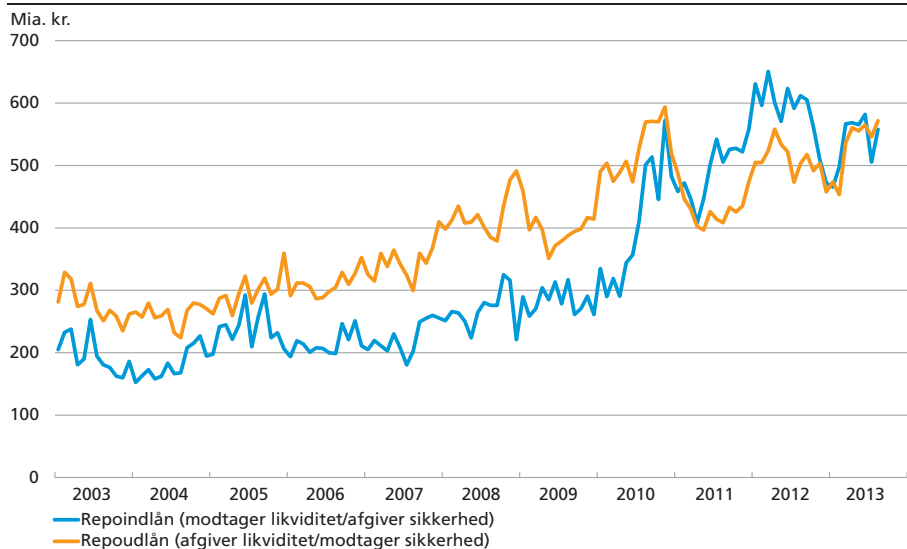
Samlet set var realkreditinstitutternes kapitaloverdækning stort set uændret.

Generelt er de danske kreditinstitutter godt rustede til at møde de nye kapitalkrav under CRD IV/CRR, der træder i kraft pr. 1. januar 2014, jf. figur 2-4. For de større institutter kan overgangen til de nye kapitaldækningsregler indebære en stigning i de risikovægtede aktiver, primært relateret til modpartsrisiko i forbindelse med derivatesponeringer, mens opførelsen af den egentlige kernekapital kan blive påvirket af ændrede regler for fradrag. De samlede effekter af ændringerne må for langt de fleste institutter forventes at være forholdsvis begrænsede.

Det er Nationalbankens vurdering, at størstedelen af de danske institutter allerede i dag har en egenkapital, der er tilstrækkelig stor til at kunne opfylde de fuldt indfasede EU-kapitalkrav i 2019. Dette er også vurderingen i forhold til de systemiske institutter, der tillige vil blive omfattet af et differentieret SIFI-krav på mellem 1 og 3 pct. af de risikovægtede aktiver, jf. Bankpakke 6. Mange institutter vil dog få behov for at erstatte hele eller dele af deres efterstillede kapital med nye udstedelser, der lever op til de nye kriterier for hybrid kernekapital og supplerende kapital under CRD IV/CRR.

REPOFORRETNINGER, PENGEINSTITUTTER

Figur 2-6

Anm.: Repoforretninger fra udenlandske filialer og datterselskaber er ikke medtaget.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

Kravene til egentlig kernekapital for de danske SIFI'er, jf. Bankpakke 6, ligger på kort sigt under kravene i Norge og Sverige og indfases langsomt, jf. figur 2-5.¹ Pres fra markedet må i praksis forventes at reducere forskelle i kapitaldækning i de forskellige lande, ligesom det på langt sigt er hensigten, at de danske SIFI-kapitalkrav skal være på niveau med kravene i andre sammenlignelige lande.

Pengeinstitutternes likviditet

De danske pengeinstitutters likviditetssituation er god. Pengeinstitutterne fortsætter de førtidige indfrielse af 3-årige lån i Nationalbanken, og det samlede beløb er nedbragt til 11,9 mia. kr. En lille del af udestående udløber i marts 2015, mens resten udløber i september 2015. Ultimo september har kun to ikke-systemiske institutter fortsat udestående statsgarantier på tilsammen 5,9 mia. kr., der forfalder i perioden 2014-16. Indlånsunderskuddet er ultimo 3. kvartal 2013 begrænset til få institutter, og både de systemiske og ikke-systemiske pengeinstitutter har samlet set indlånsoverskud.

Omfanget af pengeinstitutternes repoforretninger er steget kraftigt siden 2003, jf. figur 2-6. For de enkelte institutter og det finansielle system som helhed er anvendelsen af repoer stabiliserende. Øget brug af sikkerheder, herunder repoer, kan dog også gøre det finansielle system mere sårbart, jf. boks 2-1.

¹ Kravet til den mest systemiske bank i Danmark er 3 pct. af de risikovægtede aktiver ifølge Bankpakke 6, mens SIFI-udvalgets forslag var på 3,5 pct.

En repo er en transaktion mellem to parter, hvor den ene låner fra den anden mod sikkerhed i værdipapirer. Forskellen mellem det lånte beløb og markedsværdien af værdipapiret på transaktionstidspunktet kaldes et "haircut" og skal beskytte långiver mod et fremtidigt prisfald på værdipapiret. I praksis foregår en repo ved, at låntager sælger et værdipapir til långiver. Samtidig aftales, at låntager køber papiret tilbage til en aftalt pris på et senere tidspunkt.

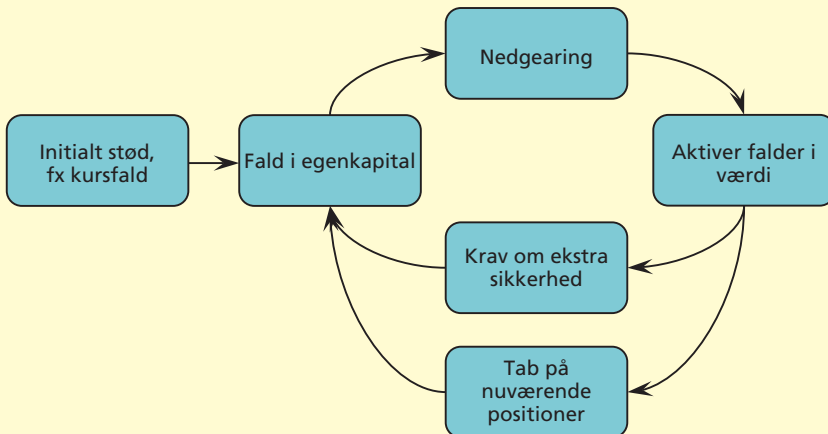
Generelt reducerer brugen af sikkerhedsstillelse risikoen for den enkelte långiver og bidrager til at gøre det finansielle system mere robust. Sikkerheder reducerer långivers kreditrisiko. Dermed kan sikkerhedsstillelse være med til at dæmme op for, at problemer hos én låntager forplanter sig gennem det finansielle system som kredit-tab. For det finansielle system som helhed kan repomarkedet også have en stabiliserende effekt i perioder, hvor muligheden for at låne usikret er begrænset, da låntager får adgang til billigere finansiering end på det usikrede lånemarked.

I nogle situationer kan øget brug af sikkerheder dog øge det finansielle systems sårbarhed. Det skyldes, at tvungne salg af sikkerheder, fx i forbindelse med kursfald, kan udløse yderligere prisfald. Risikoen for tvungne salg forstærkes af, at repoer kan anvendes til at geare investeringer i værdipapirer. Hvis de gearede investeringer ikke længere kan refinansieres, kan institutterne blive tvunget til brandudsalg af værdipapirerne.

Brandudsalget fra de enkelte institutter kan påvirke det finansielle systems stabilitet, hvis andre institutter, der holder de samme værdipapirer, også tvinges til at sælge.¹ Risikoen for, at et brandudsalg påvirker den finansielle stabilitet, forstærkes af negative selvforstærkende tabs- og likviditetsspiraler, jf. figur A.

TABS- OG LIKVIDITETSSPIRAL

Figur A

Kilde: Markus K. Brunnermeier og Lasse Heje Pedersen, Market liquidity and funding liquidity, *Review of Financial Studies* Volume 22, Number 6, 2009.

Tabsspiralen opstår som følge af, at gearing forstærker tab og finansieringsproblemer i perioder, hvor priserne falder. Derudover kan der opstå en likviditetsspiral, hvis kravene til sikkerhedsstillelse øges, fordi långiver kræver ekstra beskyttelse mod potentielle fremtidige prisfald på værdipapiret. Låntagere, som ikke har mulighed for at hente fi-

REPO OG RISICI FOR BRANDUDSALG – FORTSAT

Boks 2-1

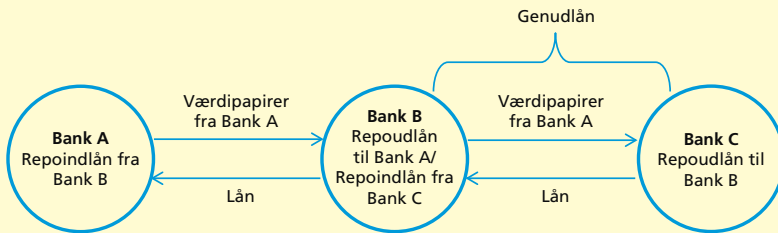
nansieringen på anden vis, tvinges til at frasælge værdipapirer. Et sådant salgspres kan reducere prisen på værdipapirerne yderligere og derved tvinge låntagerne til at sælge endnu flere værdipapirer. Dermed opstår en negativ udvikling, hvor tabs- og likviditetsspiralen forstærker hinanden. Det er bl.a. denne negative udvikling, kravet om en stødpude af ubehæftede, højlikvide aktiver i den nye likviditetsregulering, LCR, skal forsøge at modvirke.

En yderligere kilde til ustabilitet fra repomarkedet er genbrug af sikkerheder, dvs. når sikkerheder modtaget ved udlån af likviditet anvendes som sikkerhedsgrundlag ved optagelse af et andet lån, jf. figur B. Derved står de samme værdipapirer som sikkerhed for flere lån. Det kan skabe lange og komplekse sikkerhedsstillelseskæder, som gør det finansielle system mere forbundet og mindre gennemsigtigt.

Hvis et institut i kæden ikke længere kan overholde sine forpligtelser, kan det forplante sig til andre institutter og skabe usikkerhed omkring, hvor den stillede sikkerhed egentlig befinder sig. Derved øges usikkerheden og mistilliden mellem repomodparter i perioder med ustabilitet i det finansielle system.

GENBRUG AF SIKKERHEDER

Figur B

De fem største pengeinstitutkoncerner med aktivitet i Danmark har et betydeligt omfang af genbrug af sikkerheder. Andelen af modtagne sikkerheder i repoudlån, der er genbrugt, er steget fra omkring 25 pct. i 2007 og 2008 til omkring 50 pct. i 2011 og 2012, jf. tabel A.

ANDEL AF MODTAGNE SIKKERHEDER DER ER GENUDLÅNT

Tabel A

2007	2008	2009	2010	2011	2012
25 pct.	22 pct.	38 pct.	62 pct.	48 pct.	46 pct.

Anm.: Tallene er opgjort på koncernniveau og omfatter Danske Bank, Nordea AB, Nykredit, Sydbank og Jyske Bank.
Kilde: Årsrapporter og egne beregninger.

¹ For mere information om, hvornår et brandsalg (fire-sale) bliver systemisk se fx Stein, The Fire-Sales Problem and Securities Financing Transactions, tale holdt ved Federal Reserve Bank of New York Workshop on Fire Sales as a Driver of Systemic Risk in Triparty Repo and other Secured Funding Markets, 2013.

Både de systemiske og ikke-systemiske pengeinstitutter har ultimo september 2013 en likviditetsoverdækning, der ligger væsentligt over tilsynsdiamantens grænseværdi for likviditetsoverdækning på 50 pct.¹

¹ Likviditetsoverdækningen opgøres i henhold til § 152 i lov om finansiell virksomhed, hvorefter pengeinstitutterne skal have tilstrækkelige likvide midler til at dække mindst 10 pct. af de samlede gælds- og garantiforpligtigelser eller 15 pct. af de korte gældsforpligtigelser.

Pengeinstitutterne har siden efteråret 2011 kunnet indregne lånetilsagn fra Nationalbanken på baggrund af udlån og sektorselskabsaktier i deres opgørelse af likviditetsoverdækningen. Anvendelsen af ordningerne har været forholdsvis begrænset, og ingen af de systemiske eller ikke-systemiske pengeinstitutter er afhængige af lånetilsagn i Nationalbanken for at opnå en likviditetsoverdækning på 50 pct.

Nationalbanken annoncerede 2. december 2013, at pengeinstitutternes udlån og sektorselskabsaktier vil udgå fra Nationalbankens sikkerhedsgrundlag pr. 1. juli. 2014. Samtidig vil muligheden for at optage 6-måneders lån bortfalde. Allerede optagne lån vil løbe til udløb.

For at vurdere holdbarheden af pengeinstitutternes likviditetssituation analyseres likviditetsoverdækningen i et stressscenario, hvor institutterne ikke kan refinansiere de 10 største aftaleindlån og al lang seniorgæld med udløb i 2013-16. Det antages, at institutterne ved manglende refinansiering må sælge en tilsvarende mængde af deres likvide aktiver, mens andre former for balancereduktion ikke er mulig. I dette scenario har alle de systemiske og langt hovedparten af de ikke-systemiske institutter en likviditetsoverdækning ultimo 2016 over 50 pct. – også uden indregning af lån eller lånetilsagn i Nationalbanken med sikkerhed i institutternes udlån og sektorselskabsaktier.

Danske kreditinstitutter bliver fremadrettet underlagt et fælleseuropæisk likviditetskrav, Liquidity Coverage Ratio, LCR, der skal sikre, at institutterne har tilstrækkelige likvide aktiver af høj kvalitet til at dække udstrømningen af likviditet i et 30-dages intensivt likviditetsstress. Den endelige definition af LCR er fortsat ikke fastlagt i EU. Et af de områder, der ikke ligger fast endnu, er definitionen af likvide aktiver. Den Europæiske Banktilsynsmyndighed, EBA, skal ved udgangen af 2013 aflevere en rapport til Europa-Kommissionen om klassificering af aktiver som højlikvide og likvide ud fra markedsbaserede kriterier. De foreløbige resultater af EBA's empiriske analyse på tværs af aktivklasser viser, at realkreditobligationer opnår den samme gennemsnitlige placering som statsobligationer, jf. tabel 2-1. Hvis analysen begrænses til de aktiver inden for hver aktivklasse, der har den højeste kreditkvalitet, bedømmes realkreditobligationer gennemsnitligt set til at være næsten lige så likvide som statsobligationer. Statsobligationer opnår en relativt bedre placering i forhold til realkreditobligationer for likviditetsmål som handelsvolumen og omsætning, men har til gengæld relativt højere prisvolatilitet.

Europa-Kommissionens endelige udformning af LCR skal foreligge medio 2014. For de lande, hvor afgrænsningen af likviditetsstødpuden indebærer, at der er for få likvide aktiver til at opfylde LCR, bliver det muligt at anvende undtagelsesbestemmelser. De nærmere betingelser for anvendel-

FORELØBIGE RESULTATER AF LIKVIDITETSANALYSE FRA EBA

Tabel 2-1

Gennemsnitlig placering	Alle aktiver	Aktiver af højeste kreditkvalitet ¹
Statsobligationer	2,00	1,50
Realkreditobligationer	2,00	1,63
Virksomhedsobligationer	3,00	3,13
ABS	4,38	4,25
Aktier	3,63	4,00

Anm.: De fem aktivklasser får tildelt et tal mellem 1 og 5, hvor 1 angiver den mest likvide klasse, ud fra en relativ betragtning om, hvordan aktiverne klarer sig i forhold til hinanden for 8 forskellige likviditetsmål. Disse mål omfatter bl.a. omsætning, handelsvolumen, priseffekt og prisvolatilitet. Den gennemsnitlige bedømmelse er et simpelt gennemsnit af placeringerne for de 8 individuelle likviditetsmål.

Kilde: Præsentation fra Den Europæiske Banktilsynsmyndighed, EBA, 23. oktober 2013.

¹ Højeste kreditkvalitet er her defineret som ECAI 1 (External Credit Assessment Institutions), der omfatter kreditvurderingsklasserne AAA til AA-.

sen af undtagelsesbestemmelser er sendt i høring af EBA frem til 22. december 2013.

Indfasningen af LCR for de danske kreditinstitutter fremgår af Bankpakke 6. De danske systemiske institutter skal som udgangspunkt overholde en LCR på 100 pct. fra primo 2015. Indfasningen af LCR for de systemiske institutter vil dog afhænge af Europa-Kommissionens endelige udformning af LCR. Hvis den endelige definition af LCR vanskeliggør, at danske systemiske kreditinstitutter kan leve op til en LCR på 100 pct. i 2015, fx ved ikke at definere danske realkreditobligationer som højlikvide aktiver, bliver LCR indfaset i takt med minimumskravet i forordningen. Det vil sige en gradvis indfasning fra en LCR på 60 pct. primo 2015 til 100 pct. primo 2018.

Hvis de mest likvide realkreditobligationer klassificeres som højlikvide, vil langt de fleste af de systemiske pengeinstitutter allerede i dag leve op til en LCR på 100 pct.

LCR-kravet for de ikke-systemiske kreditinstitutter bliver i henhold til Bankpakke 6 indfaset i overensstemmelse med minimumskravet i forordningen, uanset den endelige udformning af LCR. Det er Nationalbankens vurdering, at hovedparten af de ikke-systemiske pengeinstitutter vil have en LCR over 60 pct., hvis de mest likvide realkreditobligationer klassificeres som højlikvide. Selv om den endelige udformning af LCR ikke foreligger før medio 2014, bør de ikke-systemiske pengeinstitutter fortsat forberede sig på indfasningen af den nye likviditetsregulering.

For at sikre en jævn overgang til det nye, skærpede likviditetskrav bevares det eksisterende likviditetskrav (§ 152) ifølge Bankpakke 6 som et gulv til og med 2016, hvis den endelige definition af LCR indebærer, at nogle institutter vil opnå en lempelse i forhold til deres nuværende likviditetskrav. Institutter, der forpligter sig til at opfylde en LCR på 100 pct. fra 2015, fritages fra en fortsat opfyldelse af § 152 (gulvkravet).

Realkreditinstitutternes likviditetsrisici

Nationalbanken ser med tilfredshed på, at regeringen 28. november 2013 har fremsat et forslag til lov, som indebærer tvungen, betinget løbetidsforlængelse på realkreditobligationer ved pludselige meget store rentestigninger, eller hvis refinansieringen ikke kan gennemføres.

Forslaget indebærer, at alle realkreditobligationer med kortere løbetid end de bagvedliggende lån forlænges, hvis auktionen fejler. Desuden forlænges fastforrentede obligationer bag lån med 1-, 2- og 3-årig refinansieringsfrekvens, hvis renten stiger med mere end 5 procentpoint i forhold til den effektive rente på tilsvarende obligationer året før. Hvis forlængelsen bliver udløst, vil de udestående korte obligationer få forlænget deres løbetid med et år og få fastsat en pålydende rente svarende til den effektive rente på tilsvarende obligationer året før tillagt 5 procentpoint. Hvis det efterfølgende ikke er muligt at refinansiere obligationerne, bliver løbetiden yderligere forlænget.

Den risikopræmie, som investorerne vil kræve, vurderes at være beskednen, fordi sandsynligheden for en rentestigning på 5 procentpoint i perioden er meget lav. En sådan rentestigning har kun fundet sted i Danmark enkelte gange de seneste 150 år.

Den betingede løbetidsforlængelse vil både omfatte obligationer bag nye lån og obligationer, som udstedes til refinansiering af eksisterende lån. Overgangen til et realkreditsystem, hvor investorerne bærer refinansieringsrisikoen, vil derved gå hurtigt, og den betingede løbetidsforlængelse vil blive markedsstandard.

Lovændringen medfører, at investorerne fremover bærer refinansieringsrisikoen og dele af risikoen for store, pludselige rentestigninger. Konstruktionen ændrer ikke ved Nationalbankens rolle som lender-of-last-resort, men den sikrer, at realkreditinstitutternes forretningsmodel ikke er afhængig af Nationalbanken som back-stop. Nationalbanken har i forbindelse med forarbejdet tilkendegivet, at lovforslaget ikke i sig selv giver anledning til ændringer i Nationalbankens sikkerhedsgrundlag.

Lovforslaget medfører desuden, at realkreditobligationer med kortere løbetid end de bagvedliggende lån under en eventuel afvikling af et realkreditinstitut kan omdannes til lange fastforrentede konverterbare obligationer med samme betalingsrække som de bagvedliggende lån. Dermed skabes der også klarhed om refinansieringsrisikoen i en afviklingssituation.

Analysen viser, at især de korte realkreditobligationer har været omtrent lige så likvide som de danske statsobligationer under krisen. Det er Nationalbankens forventning, at obligationer med tvungen, betinget løbetidsforlængelse også vil være højlikvide. Den fortsatte eksistens af korte, likvide obligationer er positivt for pengemarkedet og den finansielle stabilitet.

Låntagere med variabelt forrentede lån vil fortsat være følsomme over for den almindelige renteutvikling. Så længe dansk økonomi er i fase med udlandet, kan større rentefølsomhed være med til at dæmpe udsvingene i økonomien og virke stabiliserende. Under normale omstændigheder vil renterne være modcykliske, således at de stiger, når økonomien er i fremgang, og falder under tilbagegang, som det er set efter udbruddet af den finansielle krise.

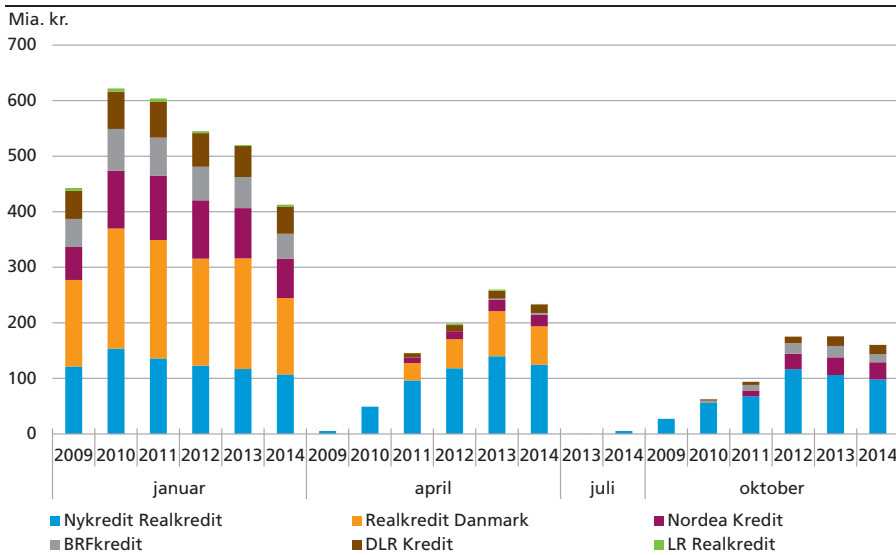
Variabelt forrentede lån indebærer en ydelsesrisiko for låntager, mens fastforrentede lån indebærer en kursrisiko. For at bevare investorenes tillid til realkreditsystemet, bør institutterne anlægge en porteføljesynsvinkel, når de vurderer deres samlede udlånsbog. Den kommende tilsynsdiamant for realkreditinstitutter vil udstikke de overordnede rammer for institutternes risikoprofil, men institutterne bærer først og fremmest selv ansvaret for deres risikostyring.

Generelt bør institutterne – også efter vedtagelsen af lovforslaget – holde en passende afstand til lovens rammer til gavn for investortilliden og den finansielle stabilitet.

Realkreditinstitutterne har spredt refinansieringsbehovet over året, jf. figur 2-7. Det reducerer risikoen for, at mange låntagere på én gang får fastsat en høj rente og mindsker samtidig omfanget af obligationer, som på én gang kan blive forlænget. Dette arbejde bør derfor fortsætte.

UDLØB AF OBLIGATIONER BAG RENTETILPASNINGSLÅN

Figur 2-7

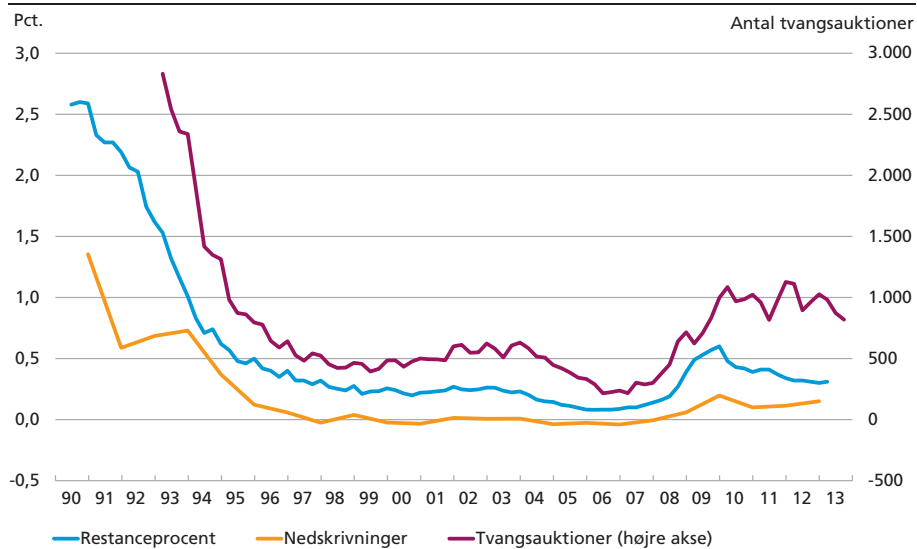

Anm.: Udløb er opgjort på grundlag af den nominelle udestående mængde ultimo måneden før udløbet. Dog er udløb i 2014 baseret på udestående ultimo september 2013. Bl.a. på grund af afdrag og førtidige indfrielse er det ikke det fulde beløb, der skal refinansieres.

Kilde: Danmarks Nationalbank.

**RESTANCER, TVANGSAUKTIONER OG REALKREDITINSTITUTTERNES
SAMLEDE NEDSKRIVNINGER**

Figur 2-8

Anm.: Restanceprocenten angiver, hvor stor en del af de samlede ydelser, der ikke er betalt senest tre en halv måned efter terminen. I opgørelsen indgår alle realkreditinstitutternes udlån til private ejerboliger og fritidshuse. I opgørelsen af antallet af tvangsauktioner er kun enfamiliehuse, ejerlejligheder og fritidshuse talt med. Samlede nedskrivninger omfatter udlån til private og erhverv og er angivet i procent af det samlede udlån.

Kilde: Realkreditrådet, Realkreditforeningen og Danmarks Statistik.

Husholdninger

Antallet af husholdninger med restancer på realkreditlån er lavt og har været det siden midten af 1990'erne, jf. figur 2-8. Selv den kraftige tilbagegang for dansk økonomi under finanskrisen resulterede kun i en mindre stigning i omfanget af restancer på danske husholdningers realkreditlån.

Der har været en tæt sammenhæng mellem udviklingen i restancer og tvangsauktioner samt realkreditinstitutternes nedskrivninger de seneste 20 år. Faldet i restancer i 1990'erne blev efterfulgt af fald i både antallet af tvangsauktioner samt realkreditinstitutternes samlede nedskrivninger. Begge steg igen under finanskrisen, men nåede, lige som restancerne, ikke op på de høje niveauer fra begyndelsen af 1990'erne.

I en international sammenligning har danske husholdninger en meget høj gæld i forhold til deres indkomst. Det har blandt nogle internationale observatører ført til en bekymring for, hvorvidt husholdningerne også i fremtiden vil være i stand til at betale ydelserne på deres realkreditlån. Nationalbanken har i den forbindelse lavet en analyse af husholdninger, der er i restance på deres realkreditlån.¹ Analysen viser, at der er en klar

¹ En detaljeret analyse kan findes i Asger Lau Andersen og Charlotte Duus, Restancer på realkreditlån blandt danske familier, Danmarks Nationalbank, *Kvartalsoversigt*, 3. kvartal 2013, Del 2.

sammenhæng mellem en husholdnings økonomi og dens sandsynlighed for at gå i restance på realkreditlånet.

Sandsynligheden for at gå i restance på realkreditlån er således større, jo mindre husholdningens rådighedsbeløb er, jo større indkomstnedgang den har haft de seneste år, jo mindre beholdningen af likvide aktiver og friværdien i boligen er, jo større en del af indkomsten der bruges til at betale ydelserne på gælden, og jo mindre husholdningens pensionsopsparing er. Effekterne af disse økonomiske variable er dog små, hvilket afspejler, at selv blandt de husholdninger, der har en presset økonomi, er det kun få, der går i restance på deres realkreditlån.

Analysen benytter desuden to stressscenarier til at undersøge, hvorvidt husholdningerne er modstandsdygtige over for stor tilbagegang i den danske økonomi. Scenarierne involverer store fald i de reale bolig- og aktiepriser samt stigende ledighed og i scenario 1 stigende renter, jf. tabel 2-2. De markante makroøkonomiske stød fører kun til en lille stigning i husholdningernes gennemsnitlige sandsynlighed for at gå i restance. Aggregeret set vil antallet af husholdninger i restance kun stige med henholdsvis ca. 2.800 og 1.200 husholdninger. En stigning på 2.800 husholdninger er tæt på en fordobling i antallet af husholdninger i restance, men samlet set er tallet stadig meget lille. Det er således ikke sandsynligt, at der vil komme en markant stigning i forekomsten af restancer på realkreditlån, selv hvis dansk økonomi bliver ramt af hård modgang.

Det er vigtigt at pointere, at analysen udelukkende undersøger restancer på realkreditlån. Da realkreditlånet ofte er det sidste lån, en husholdning misligholder, må det forventes, at pengeinstitutter vil blive væsentligt hårdere ramt i stressscenarierne og dermed få betragtelige nedskrivninger. Det understreger vigtigheden af, at pengeinstitutter er tilstrækkeligt kapitaliserede.

FORVENTEDE EFFEKTER I SCENARIER	Tabel 2-2	
	Scenario 1	Scenario 2
<i>Makroøkonomiske forudsætninger</i>		
Ændring i renter, procentpoint	5,7	0,0
Ændring i bruttoledighed, procentpoint	4,0	4,5
Ændring i boligpriser, pct.	-14,0	-16,5
Ændring i aktiekurser, pct.	-46,0	-46,0
<i>Beregnete konsekvenser</i>		
Gennemsnitlig ændring i restancesandsynlighed for alle familier med realkreditgæld, procentpoint	0,29	0,13
Forventet stigning i antal familier med 105-dages restancer på juniterminen	2.816	1.236
Forventet stigning i realkreditgæld i alt for familier med 105-dages restancer på juniterminen, mia. kr.	5,28	1,83

Det høje gælds niveau blandt danske husholdninger kan også påvirke den finansielle sektor indirekte via den makroøkonomiske udvikling. Husholdninger med høj gæld kan tænkes at reducere forbruget kraftigere end andre husholdninger, når økonomien rammes af en finansiel krise, og det kan forstærke nedgangen i økonomien. For penge- og realkreditinstitutterne kan det medføre en øget kreditrisiko på udlån til både husholdninger og erhverv. Det er Nationalbankens vurdering, at husholdningernes høje gæld har bidraget negativt til udviklingen i forbruget under finanskrisen.

Bankpakke 6

Den 10. oktober 2013 blev der opnået enighed om en bred politisk aftale, Bankpakke 6, om bl.a. skærpede krav til systemisk vigtige institutter, SIFI'er, jf. bilag 3. Nationalbanken ser med tilfredshed på, at aftalen i store træk følger SIFI-udvalgets anbefalinger om at identificere og stille ekstrakrav til SIFI'er.¹ Der er fortsat vigtige emner, som aftaleparterne skal vende tilbage til, forventeligt i 2014. Det gælder bl.a. krisehåndtering og krisehåndteringsbuffer, som vil blive behandlet i forbindelse med, at aftaleparterne skal drøfte udmøntningen af EU-reglerne for krisehåndtering. Herudover vil aftaleparterne senest i 2017 gøre status på slutniveauet for de danske SIFI-krav, og hvis ikke det ligger på linje med slutniveauet i sammenlignelige europæiske lande, vil det blive tilpasset hertil.

Med aftalen bliver erhvervs- og vækstministeren udøvende myndighed for makroprudentielle instrumenter. Nationalbanken havde foretrukket, at internationale anbefalinger i forhold til den udøvende myndighed var blevet fulgt.²

Rammerne for et af de makroprudentielle instrumenter, den modcykliske kapitalbuffer, bliver indfaset med aftalen. Dermed gives der mulighed for, at erhvervs- og vækstministeren kan øge kravet til de finansielle institutters kapitalisering i perioder med høj udlånsvækst, hvor systemiske risici typisk bliver opbygget. Bufferen skal sikre, at institutterne bedre kan absorbere tab, når perioder med stress opstår. Når systemiske risici materialiserer sig, eller konjunkturerne vender, kan bufferen igen reduceres og anvendes til at tage tab. Rammerne indfases gradvist i perioden 2015-19 med 0,5 procentpoint årligt. Det betyder, at hvis der skulle opstå behov for et højere krav inden 2019, vil det kræve ny lovgivning.

---

¹ SIFI-udvalgets rapport af 11. marts 2013, "Systemisk vigtige finansielle institutter i Danmark: Identifikation, krav og krisehåndtering", findes på www.evm.dk.
² For en beskrivelse af de internationale anbefalinger se Danmarks Nationalbank, *Kvartalsoversigt*, 3. kvartal 2013, Del 1, boks 2.

---

3. Stresstest af pengeinstitutternes kapitalforhold

Nationalbankens stresstest viser, at de systemiske pengeinstitutters kapital er tilstrækkelig. De fem systemiske institutter overholder kapitalkravene i samtlige stressscenarier og bibeholder en egentlig kernekapital over 8 pct., som vil være kravet i den kommende vurdering af kreditinstitutter, der kommer under direkte tilsyn af Den Europæiske Centralbank.

Tre af de ikke-systemiske institutter vil have behov for at styrke kapitalforholdene i stresstesten.

Det er Nationalbankens vurdering, at eventuelle problemer blandt de ikke-systemiske institutter vil kunne løses gennem forretningsmæssige tiltag eller inden for de gældende rammer for fusion og afvikling uden at påvirke den finansielle stabilitet i Danmark.

NATIONALBANKENS STRESSTESTMODEL

Nationalbankens stresstestmodel giver grundlag for en generel vurdering af, hvor robust danske pengeinstitutters kapitalisering er i forskellige scenarier. De fem systemiske og de ni ikke-systemiske institutter i stresstesten tegner sig for henholdsvis 85 og 8 pct. af de danske pengeinstitutters udlån og garantier.

Stresstestmodellen fremskriver resultatopgørelser og balancer i forskellige makroøkonomiske scenarier og giver dermed mulighed for at vurdere udviklingen i institutternes kapitalforhold. Modellen anvender relationer for de historiske sammenhænge mellem den makroøkonomiske udvikling i Danmark på den ene side og pengeinstitutternes indtjening og nedskrivninger på den anden side.¹

Modellen tager ikke højde for institutternes likviditetsrisici. Institutternes likviditetssituation er god, jf. kapitel 1.

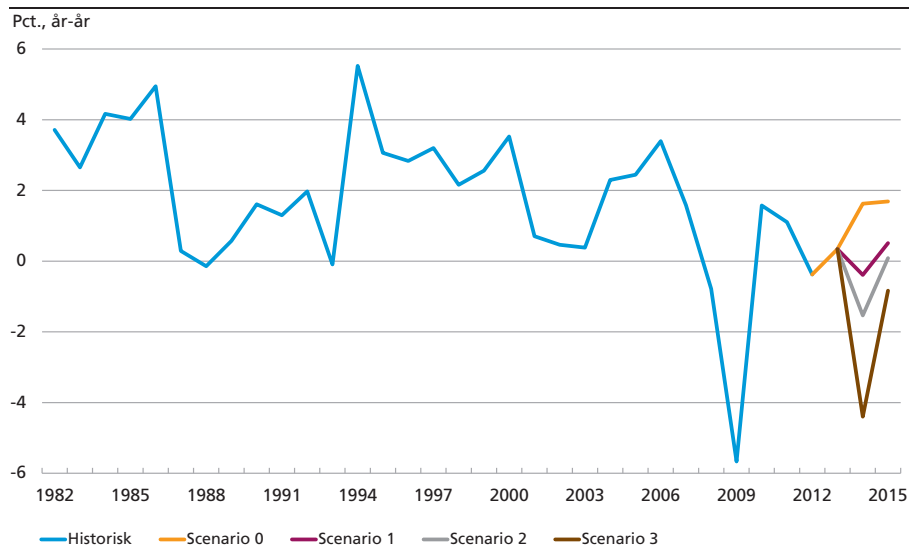
Institutternes kapitalforhold vurderes i fire scenarier, jf. figur 3-1. Scenarion 0 udgør grundforløbet og afspejler Nationalbankens makroøkonomiske prognose, jf. *Kvartaloversigt*, 3. kvartal 2013. Scenariet er dog ikke en prognose for institutternes kapitalforhold, da modellen benytter en række konservative antagelser i fremskrivningen af institutternes kapitalforhold, jf. *Finansiel stabilitet*, 2012, boks 11.

---

¹ For en beskrivelse af estimationsmetoden til beregning af institutternes nedskrivningsprocenter henvises til Danmarks Nationalbank, *Finansiel stabilitet*, 2012, kapitel 8.

VÆKST I REALT BNP

Figur 3-1

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

De tre øvrige scenarier indebærer forskellige negative stød til den økonomiske udvikling, jf. tabel 3-1 og boks 3-1. De negative stød til økonomien indtræffer først i 2014. Bilag 2 indeholder en detaljeret beskrivelse af scenarierne, som er udarbejdet i samarbejde med Finanstilsynet.

SCENARIER, UDVALGTE NØGLETAL

Tabel 3-1

	Scenario 0	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
2013				
BNP, pct. år-år	0,3			
Privat forbrug, pct. år-år	0,4			
Eksportmarkedsvækst, pct. år-år	2,4			
Ledighedsprocent	4,1			
Huspriser, pct. år-år	2,5			
2014				
BNP, pct. år-år	1,6	-0,4	-1,5	-4,4
Privat forbrug, pct. år-år	1,5	-1,3	-1,2	-3,8
Eksportmarkedsvækst, pct. år-år	5,3	5,3	-4,4	-9,7
Ledighedsprocent	4,1	4,6	4,9	5,7
Huspriser, pct. år-år	2,3	-3,4	-5,6	-10,9
2015				
BNP, pct. år-år	1,7	0,5	0,1	-0,8
Privat forbrug, pct. år-år	1,7	0,1	0,4	-0,6
Eksportmarkedsvækst, pct. år-år	6,0	6,0	3,3	1,5
Ledighedsprocent	3,9	5,1	6,2	8,0
Huspriser, pct. år-år	2,5	-0,9	-3,6	-10,0

Anm.: Årsgennemsnit. Ledigheden er angivet som andel af arbejdsstyrken.

STRESSSCENARIER

Boks 3-1

Scenario 1

Scenariet indebærer en fortsættelse af den lave økonomiske aktivitet i de seneste år. Tilbagegangen i økonomien drives af et negativt stød til det private forbrug, de private investeringer og kontantprisen på boliger. Udlandet antages at følge grundforløbet, og eksportmarkedsvæksten påvirkes derfor ikke.

Scenario 2

Scenariet indebærer et globalt stød til virksomheds- og forbrugertilliden. Eksportmarkedsvæksten reduceres i forhold til grundforløbet. Dansk økonomi rammes også af vigende tillid, hvilket medfører negative stød til det private forbrug, boliginvesteringerne og kontantprisen på boliger.

Scenario 3

Scenariet indebærer et kraftigt globalt stød til virksomheds- og forbrugertilliden, hvilket medfører et endnu større fald i eksportmarkedsvæksten end i scenario 2.

STRESSTESTENS RESULTATER

Analysen tager udgangspunkt i pengeinstitutternes regnskaber for 1. halvår 2013.¹ Institutternes resultatopgørelser og balancer er fremskrevet til og med 4. kvartal 2015, så stresstestperioden er 2,5 år.

Indtjening og nedskrivninger

Indtjeningen i pengeinstitutterne blev generelt forbedret i 1. halvår 2013 sammenlignet med både 1. og 2. halvår 2012, jf. kapitel 2. Blandt de ikke-systemiske pengeinstitutter var spredningen i indtjeningen fortsat stor. Indtjeningen i stresstestperioden stiger svagt for hovedparten af institutterne i alle scenarier som følge af svagt stigende renter i alle scenarier.

I scenario 0 falder nedskrivningerne gradvist som følge af en forbedret konjunktursituation i dansk økonomi, jf. figur 3-2. Summen af de årlige nedskrivningsprocenter i årene 2013-15 er 2,3 pct. i scenariet.

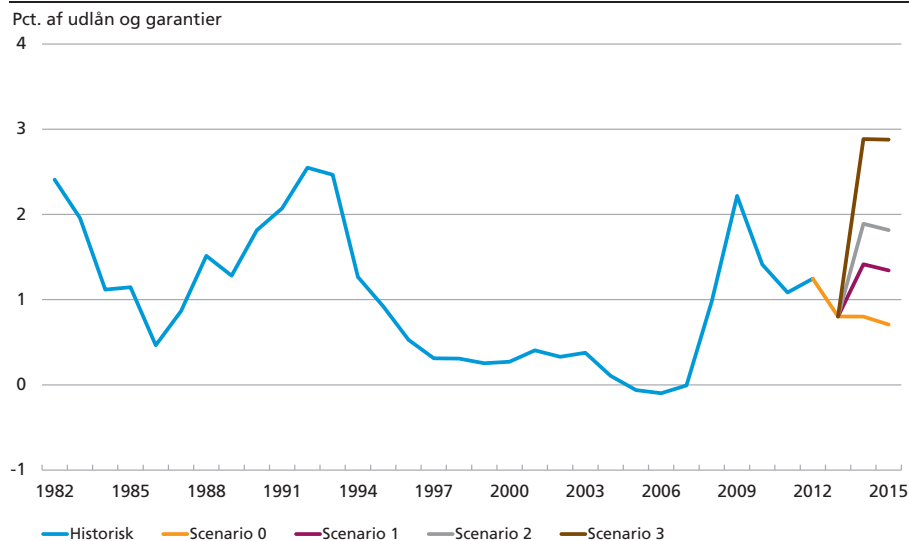
I scenario 1 stiger nedskrivningerne svagt i 2014, og niveauet er stort set uændret i 2015. Udviklingen er drevet af en vedvarende lavvækst i dansk økonomi. I scenario 1 er summen af de årlige nedskrivningsprocenter 3,6 pct.

I scenario 2 og 3 stiger nedskrivningerne betydeligt som følge af bl.a. de globale makroøkonomiske stød i scenarierne. Summen af de årlige nedskrivningsprocenter i stresstestperioden stiger til 4,5 og 6,6 pct. i henholdsvis scenario 2 og 3.

¹ Tilførsel, indfrielse eller konvertering af kapital gennemført efter regnskabet for 1. halvår 2013 er inkluderet i beregningerne.

ÅRLIGE NEDSKRIVNINGSPROCENTER

Figur 3-2

Anm.: Nedskrivninger er beregnet i procent af udlån og garantier før nedskrivninger. Den historiske serie frem til 2012 er baseret på pengeinstitutter i Finanstilsynets gruppe 1-3. De estimerede nedskrivningsprocenter i 2013 til 2015 er beregnet som et vægtet gennemsnit for de 14 pengeinstitutter i stresstesten. Der er anvendt institutspecifikke nedskrivningsprocenter i beregningerne, jf. Danmarks Nationalbank, *Finansiell stabilitet*, 2012, kapitel 8.

Kilde: Cato Baldvinsson, Torben Bender, Kim Busch-Nielsen og Flemming Nytoft Rasmussen, *Dansk Bankvæsen*, 5. udgave, Forlaget Thomson, 2005, Finanstilsynet og egne beregninger.

Kapitalforhold

De kommende kapitaldækningsregler, CRD IV/CRR, indebærer stigende minimumskrav til institutternes egentlige kernekapital i stresstestperioden. Overskrides et minimumskrav, vil Finanstilsynet inddrage tilladelsen til at drive pengeinstitutvirksomhed, medmindre instituttet retablerer kapitalen inden for en kort frist. Minimumskravene betegnes derfor som "hårde" krav.

Kravene til det individuelle solvensbehov udgøres af "bløde" krav. Overskrides et "blødt" krav, kan Finanstilsynet fastsætte dispositionsbegrænsende tiltag og iværksætte en række tilsynsprocesser, jf. *Finansiell stabilitet*, 2013, boks 2-1.

I stresstesten er der i alt fire krav til institutternes kapital. To "bløde" og to "hårde" krav. De to "bløde" krav er de samme gennem hele stresstestforløbet, mens det "hårde" krav til institutternes egentlige kernekapital stiger over perioden, jf. tabel 3-2.

De fem systemiske institutter vil overholde alle kapitalkrav i samtlige scenarier og bibeholder en egentlig kernekapital over 8 pct., som vil være kravet i den kommende vurdering af kreditinstitutter, der kommer under direkte tilsyn af Den Europæiske Centralbank, jf. kapitel 6 boks 6-1.

KAPITALKRAV I STRESSTESTEN¹

Tabel 3-2

"Blødt" krav I	"Blødt" krav II	"Hårdt" krav I	"Hårdt" krav II
Basiskapitalen skal være større end det individuelle solvensbehov, der antages konstant i perioden	Det individuelle solvensbehov ud over 8 pct. skal opfyldes med egentlig kernekapital ²	Egentlig kernekapital skal udgøre mindst 2,0, 4,0 og 4,5 pct. i henholdsvis 2013, 2014 og 2015	Basiskapitalen skal udgøre mindst 8 pct.

¹ For enkelte institutter, der anvender interne modeller til beregning af de risikovægtede aktiver, er kravet til basiskapitalen højere som følge af overgangsordninger. I 2015 påbegyndes indfasningen af SIFI-kapitalkravet, jf. Bankpakke 6. I beregningerne er der taget højde for overgangsordninger og indfasning af SIFI-krav.

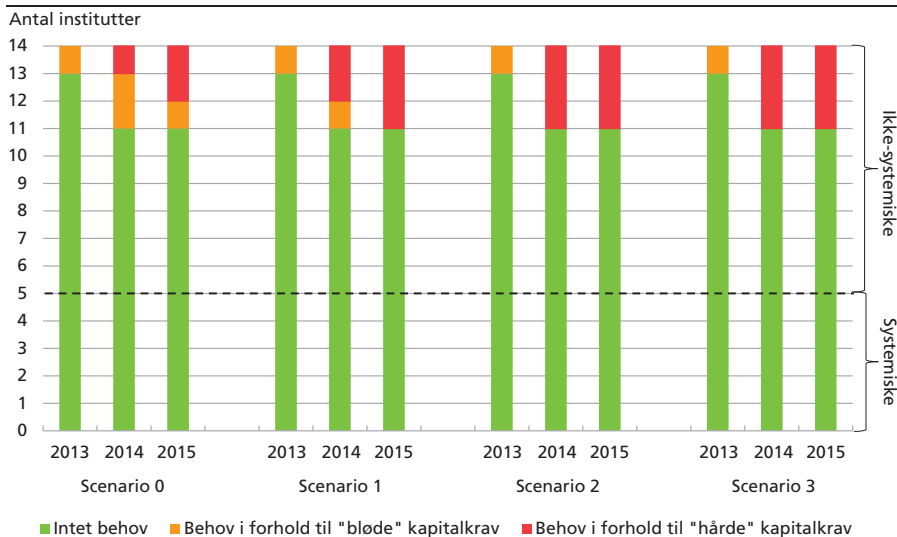
² Kravet kan også opfyldes med anden ansvarlig kapital, der har samme tabsabsorberende karakteristika.

Tre ikke-systemiske institutter vil have behov for at styrke kapitalforholdene i scenario 0. To for at opfylde de "hårde" kapitalkrav og ét for at opfylde de "bløde" kapitalkrav, jf. figur 3-3. I scenario 1, 2 og 3 vil de samme tre ikke-systemiske institutter have behov for at styrke kapitalforholdene for at opfylde de "hårde" kapitalkrav. I scenario 3 falder den egentlige kernekapital i de fleste institutter, jf. figur 3-4.

Institutterne har forskellige muligheder for at øge kapitalen. De kan fx tilbageholde udbytte, rejse kapital i markedet, nedbringe balancen, mindske risici eller forbedre omkostningseffektiviteten. For datterbanker i finansielle koncerner er der desuden den mulighed, at kapital kan tilføres fra moderselskabet. For nogle institutter kan fusion også være en mulighed.

INSTITUTTERNES BEHOV FOR AT STYRKE KAPITALFORHOLDENE OPDELT PÅ "BLØDE" OG "HÅRDE" KAPITALKRAV

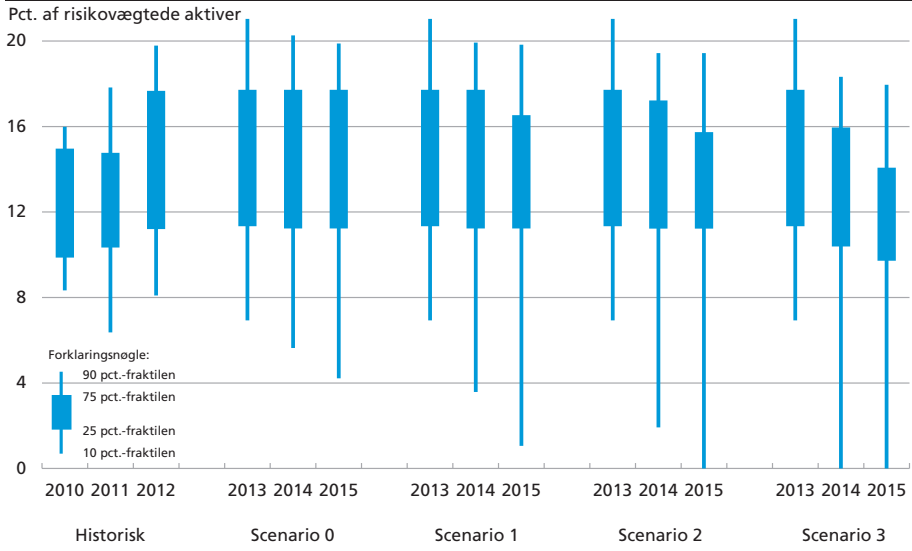
Figur 3-3

Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

EGENTLIG KERNEKAPITAL

Figur 3-4

Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

---

4. Indtjening

Kreditinstitutters indtjening fungerer som et første værn mod nedskrivninger og har derfor stor betydning for den finansielle stabilitet. De store danske kreditinstitutkoncerner har ligesom de store koncerner i andre nordeuropæiske lande haft en væsentlig lavere egenkapitalforrentning siden 2008 end i årene op til krisen. De danske koncerners forrentning ligger midt i gruppen, men lavere end for de svenske koncerner, der ligesom de danske primært opererer i de nordiske lande.

De danske systemiske pengeinstitutter har som helhed en markant højere egenkapitalforrentning end de ikke-systemiske. Målt på omkostninger i procent af indtægter er de systemiske institutter desuden mere omkostningseffektive. Forskellene er vokset i årene efter finanskrisens udbrud. Det kan bl.a. tilskrives, at de systemiske institutter har foretaget en hurtigere og større tilpasning af omkostningerne til det lavere aktivitetsniveau i pengeinstitutsektoren.

Nogle af de mindre pengeinstitutter har klaret sig godt gennem krisen, men der er mange, som har en lav egenkapitalforrentning og høje omkostninger. For disse kan det være relevant at undersøge mulighederne for fusion for derved at opnå synergieffekter og skabe grundlag for en mere rentabel forretning.

BAGGRUND

Kreditinstitutters indtjening fungerer som et første værn mod nedskrivninger og har derfor stor betydning for den finansielle stabilitet. Siden 2008 har de systemiske danske pengeinstitutter foretaget nedskrivninger på udlån og garantier for 108 mia. kr. Institutternes resultat før nedskrivninger og skat er i samme periode opgjort til 151 mia. kr. og har således været tilstrækkeligt stort til at sikre en positiv indtjening for gruppen som helhed. For de ikke-systemiske pengeinstitutter har periodens resultat før nedskrivninger og skat på 16 mia. kr. ikke været stort nok til at kompensere for nedskrivningerne på 24 mia. kr.

Nationalbanken har anbefalet, at mange pengeinstitutter bør styrke indtjeningen. Finanstilsynet har ligeledes fokus på indtjeningen og har som led i den løbende tilsynsvirksomhed taget kontakt til institutter med en sårbar eller svag basisindtjening. I den forbindelse har Finanstilsynet

DATAGRUNDLAG – FORTSÆTTES

Boks 4-1

Den internationale analyse bygger på aggregerede regnskabsdata for de kreditinstitutkoncerner fra Danmark, Frankrig, Holland, Storbritannien, Sverige og Tyskland, der indgik i Den Europæiske Banktilsynsmyndigheds, EBA's, kapitaltest i 2012, jf. tabellen. BPCE (Frankrig) og ABN AMRO Bank NV (Holland) indgik i kapitaltesten, men er udeladt fra beregningerne, da koncernerne først blev etableret i deres nuværende form i 2009. Ved at foretage den internationale analyse på koncernniveau øges sammenligneligheden, idet boligfinansiering i Danmark primært foretages via realkreditinstitutter, mens det i andre lande foregår via pengeinstitutter.

KREDITINSTITUTKONCERNER I ANALYSEN

Land	Koncern	Aktiver pr. 30. juni 2013 (mia. euro)
Danmark	Danske Bank	445
	Jyske Bank	33
	Nykredit Realkredit	188
	Sydbank	19
Frankrig	BNP Paribas	1.861
	Crédit Agricole	1.944
	Société Générale	1.254
Holland	ING Bank	830
	Rabobank Nederland	698
	SNS Bank	78
Storbritannien	Barclays	1.789
	HSBC Holdings	2.036
	Lloyds Banking Group	1.023
	Royal Bank of Scotland Group	1.420
Sverige	Nordea Bank	622
	Skandinaviska Enskilda Banken	296
	Svenska Handelsbanken	272
	Swedbank	215
Tyskland	Bayerische Landesbank	266
	Commerzbank	637
	DeKaBank Deutsche Girozentrale	121
	Deutsche Bank	1.910
	Deutsche Zentral-Genossenschaftsbank	396
	HSH Nordbank	121
	Hypo Real Estate Holding	169
	Landesbank Baden-Württemberg	307
	Landesbank Berlin	115
	Landesbank Hessen-Thüringen Girozentrale	181
	Norddeutsche Landesbank Girozentrale	208
	Westdeutsche Genossenschafts-Zentralbank	93

Anm.: For Hype Real Estate Holding er aktiverne angivet pr. 31. december 2012.
Kilde: SNL Financial.

DATAGRUNDLAG – FORTSAT

Boks 4-1

Analysen af indtjeningen i den danske pengeinstitutsektor bygger på aggregerede regnskabsdata for systemiske og ikke-systemiske institutter, jf. bilag 1. Desuden indgår pengeinstitutter i Finanstilsynets gruppe 3 under kategorien *små pengeinstitutter*. Der er kun medregnet pengeinstitutter, som har været aktive og inkluderet i Finanstilsynets gruppe 1, 2 eller 3 i alle år fra og med 1999. Gruppeinddelingen pr. 31. december 2012 er gældende bagud i tid. Fusionerede institutter er medregnet under det fortsættende selskab. Pengeinstitutter, der er overtaget af afviklingselskabet Finansiell Stabilitet A/S, er ikke medtaget i analyserne.

indkaldt redegørelser for de initiativer, der påtænkes iværksat med henblik på at tilvejebringe en mere robust forretning fremadrettet.¹

I det følgende foretages først en analyse af indtjeningen i de store kreditinstitutkoncerner i seks nordeuropæiske lande og derefter af indtjeningen i de danske pengeinstitutter, jf. boks 4-1.

NORDEUROPEISKE KREDITINSTITUTKONCERNERS INDTJENING

De store danske kreditinstitutkoncerner har ligesom de store koncerner i andre nordeuropæiske lande haft en væsentlig lavere egenkapitalforrentning siden 2008 end i årene op til krisen, jf. figur 4-1. De danske koncerners forrentning har dog været positiv i alle år, og der har været en stigende tendens siden lavpunktet i 2008. De svenske koncerner har i samtlige år haft den højeste egenkapitalforrentning, mens de danske har ligget midt i gruppen. Den høje indtjening i de svenske koncerner skyldes bl.a., at den svenske økonomi har klaret sig bedre gennem finanskrisen end økonomierne i de øvrige lande.

Dekomponering af egenkapitalforrentningen

For at undersøge, hvad der driver egenkapitalforrentningen, dekomponeres den i to mål for henholdsvis afkastningsgrad og gearing:

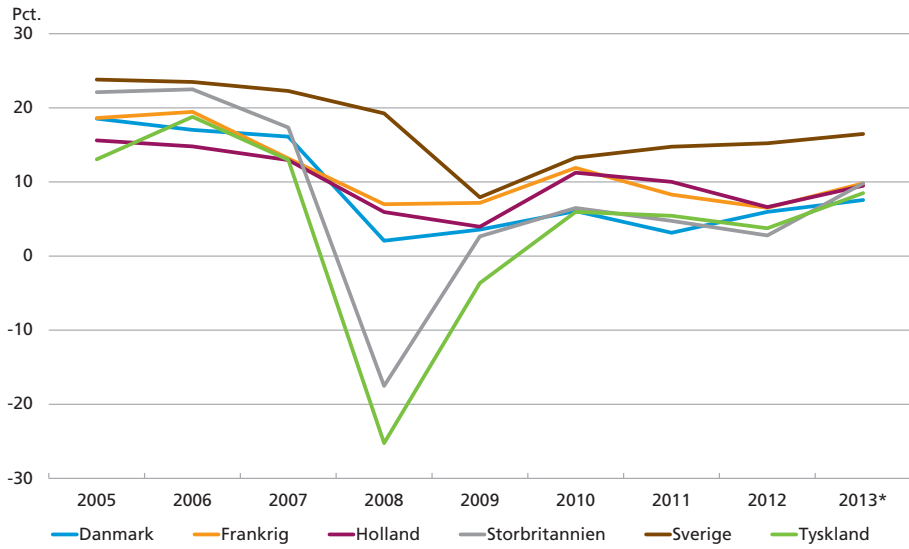
$$\text{Egenkapitalforrentning} = \frac{\text{Resultat før skat}}{\text{Aktiver i alt}} \times \frac{\text{Aktiver i alt}}{\text{Egenkapital}}$$

Kreditinstitutter kan forstærke afkastningsgradens effekt på egenkapitalforrentningen ved at øge gearingen. Hvis en stigende egenkapitalforrentning primært kan tilskrives en højere gearing, kan det være et udtryk for, at kreditinstitutternes sårbarhed er øget.

¹ Jf. Finanstilsynet, Halvårsartikel 2013 for pengeinstitutter.

EGENKAPITALFORRENTNING

Figur 4-1

Anm.: Egenkapitalforrentningen er beregnet som årets resultat før skat i forhold til egenkapitalen ultimo året. For 2013 er den annualiserede egenkapitalforrentning opgjort på baggrund af halvårsregnskaber. Beregningerne er foretaget på baggrund af aggregerede data for de kreditinstitutkoncerner, der indgik i EBA's kapitaltest i 2012, jf. boks 4-1.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra SNL Financial.

En høj gearing er dog ikke nødvendigvis et udtryk for en høj sårbarhed. Fx kan institutter, som fortrinsvis yder udlån mod sikkerhed, være robuste trods en høj gearing. Desuden kan afdækning af risici føre til en stigning i det simple gearingsmål, idet dagsværdien af derivater indgår på institutternes balance.

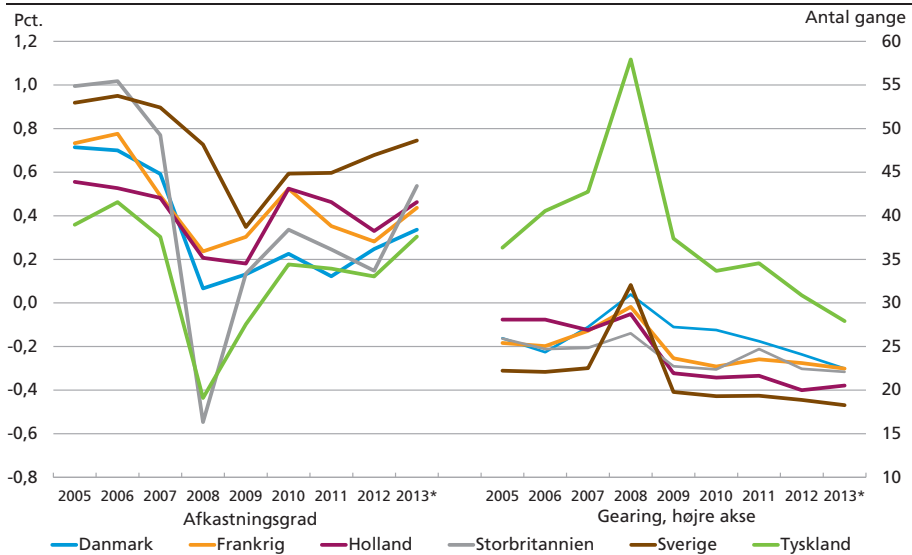
Afkastningsgraden kan opsplittes yderligere i to komponenter, hvorved det er muligt at adskille nedskrivningerne fra de øvrige poster i resultatopgørelsen:

$$\frac{\text{Resultat før skat}}{\text{Aktiver i alt}} = \frac{\text{Resultat før nedskrivninger og skat}}{\text{Aktiver i alt}} - \frac{\text{Nedskrivninger}}{\text{Aktiver i alt}}$$

Der har været tendens til konvergens i de betragtede kreditinstitutkoncerners afkastningsgrad de seneste år, jf. figur 4-2, venstre. De svenske koncerner skiller sig imidlertid ud ved at have en højere afkastningsgrad end resten. Med hensyn til gearing ligger de danske kreditinstitutkoncerner næsthøjest, jf. figur 4-2, højre. Det kan bl.a. henføres til en relativ høj andel af boliglån i de danske koncerner. Da risikoen på udlån med sikkerhed i boliger generelt er lavere end på udlån uden sikkerhed, vil kapitalkravene til førstnævnte være lavere og muliggøre øget gearing.

DEKOMPONERING AF EGENKAPITALFORRENTNINGEN

Figur 4-2

Anm.: Afkastningsgraden er beregnet som årets resultat før skat i forhold til aktiver i alt ultimo året. Gearingen er beregnet som aktiver i alt i forhold til egenkapitalen ultimo året. For 2013 er de annualiserede serier opgjort på baggrund af halvårsregnskaber. Beregningerne bygger på aggregerede data for de kreditinstitutkoncerner, som deltog i EBA's kapitaltest i 2012, jf. boks 4-1.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra SNL Financial.

Den høje gearing i de tyske koncerner kan bl.a. henføres til en relativ stor andel af aktiver med lave risikovægte som fx statsobligationer og boligfinansiering. Derudover har de tyske koncerner – særligt Deutsche Bank – store derivatpositioner på både aktiv- og passivside.

Koncernernes gearing er generelt faldet siden 2008. Det kan bl.a. tilskrives en kraftig opbremsning i udbyttebetalinger samt kapitaltilførsler i en række koncerner. Under antagelse af uændrede risici på et kreditinstituts aktiver vil kravet til egenkapitalforrentningen falde, når instituttet øger egenkapitalen og mindsker gældsfinansieringen tilsvarende.¹ Det må således forventes, at kravet til forrentningen falder i takt med den stigende kapitalisering, hvilket bør afspejles i institutternes målsætning for egenkapitalforrentningen.

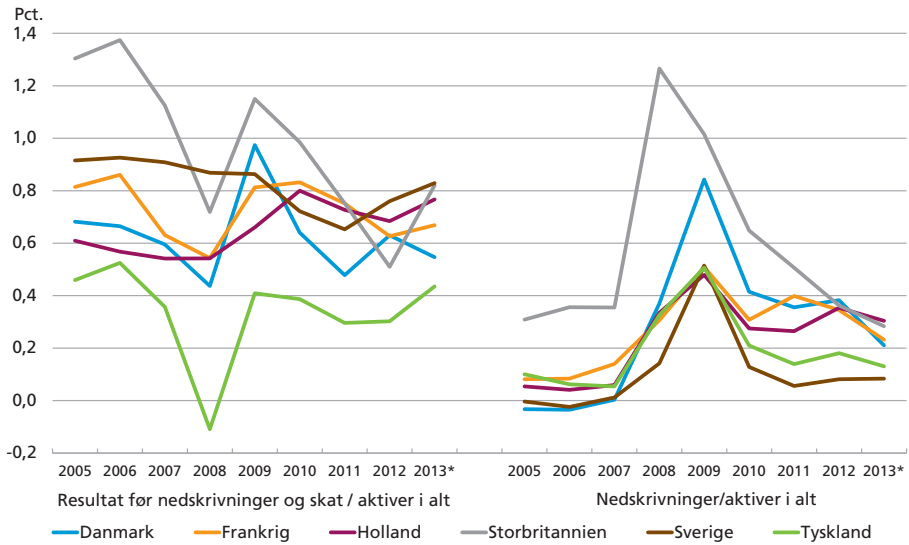
Nedskrivninger skal i henhold til regnskabsreglerne baseres på kriteriet om objektiv indikation for værdiforringelse. Det betyder, at nedskrivningerne – og således også egenkapitalforrentningen – må forventes at variere over tid.

Set over den betragtede periode har de danske koncerner haft de næsthøjeste nedskrivninger i forhold til de samlede aktiver, jf. figur 4-3.

¹ For en uddybning se Danmarks Nationalbank, *Finansiel stabilitet*, 2013.

DEKOMPONERING AF AFKASTNINGSGRADEN

Figur 4-3

Anm.: Årets resultat før nedskrivninger og skat samt nedskrivninger er sat i forhold til aktiver i alt ultimo året. Nedskrivninger omfatter nedskrivninger på alle eksponeringer. For 2013 er de annualiserede serier opgjort på baggrund af halvårsregnskaber. Beregningerne bygger på aggregerede data for de kreditinstitutkoncerner, som deltog i EBA's kapitaltest i 2012, jf. boks 4-1.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra SNL Financial.

Det skal ses i sammenhæng med, at den danske økonomiske udvikling siden 2008 har været svagere end i de fem øvrige lande i analysen. De høje nedskrivninger viser dog også, at de danske koncerner har haft relativt risikable aktiver.

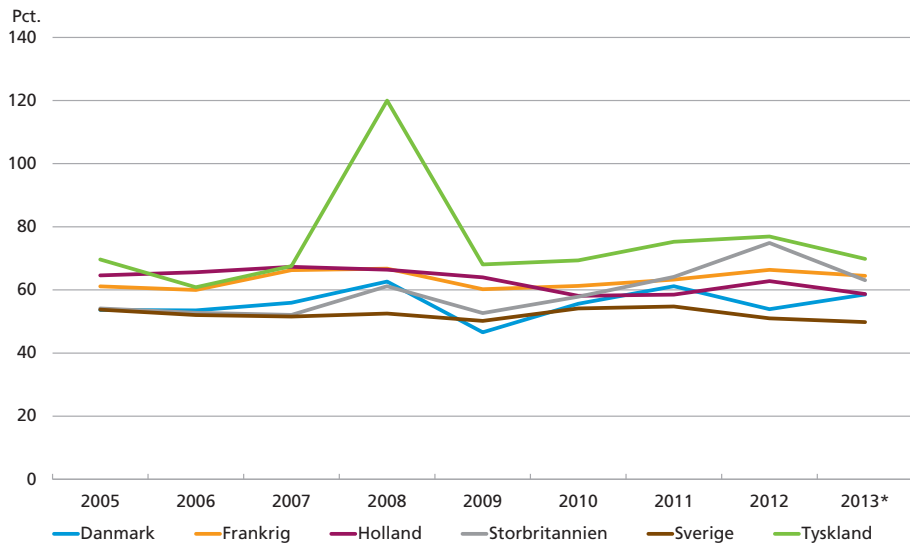
Omkostningseffektivitet

For at opnå en god indtjening er det vigtigt at tilpasse omkostningerne til indtægtsniveauet. Lave omkostninger i forhold til indtægter vil normalt være en indikation på høj omkostningseffektivitet, hvis der er tale om et konkurrencepræget marked for bankydelser, hvor der ikke kan kræves overnormale priser for ydelserne. Set over perioden har de svenske kreditinstitutkoncerner haft den laveste omkostningsratio efterfulgt af de danske, jf. figur 4-4. Den høje tyske omkostningsratio i 2008 skyldes bl.a. store kurstab på amerikanske subprime-boliglån, som førte til et markant fald i indtægterne.

Selv om de danske kreditinstitutkoncerners omkostningsratio er blandt de laveste med et gennemsnit på 56 pct. over perioden, er der rum for yderligere effektivitetsfremskridt i årene fremover. De svenske koncerner, der ligesom de danske primært opererer i de nordiske lande, har haft en gennemsnitlig omkostningsratio på 52 pct. i samme periode.

OMKOSTNINGSRATIO

Figur 4-4

Anm.: Omkostningsratioen er defineret som årets omkostninger i procent af indtægter. Omkostningerne inkluderer udgifter til personale og administration, afskrivninger på aktiver og andre driftsudgifter. Nedskrivninger er ikke inkluderet i beregningerne. Indtægterne inkluderer nettorente- og gebyrindtægter, kursreguleringer og andre nettoindtægter. For 2013 er omkostningsratioen opgjort på baggrund af halvårsregnskaber. Beregningerne bygger på aggregerede data for de kreditinstitutkoncerner, som deltog i EBA's kapitaltest i 2012, jf. boks 4-1.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra SNL Financial.

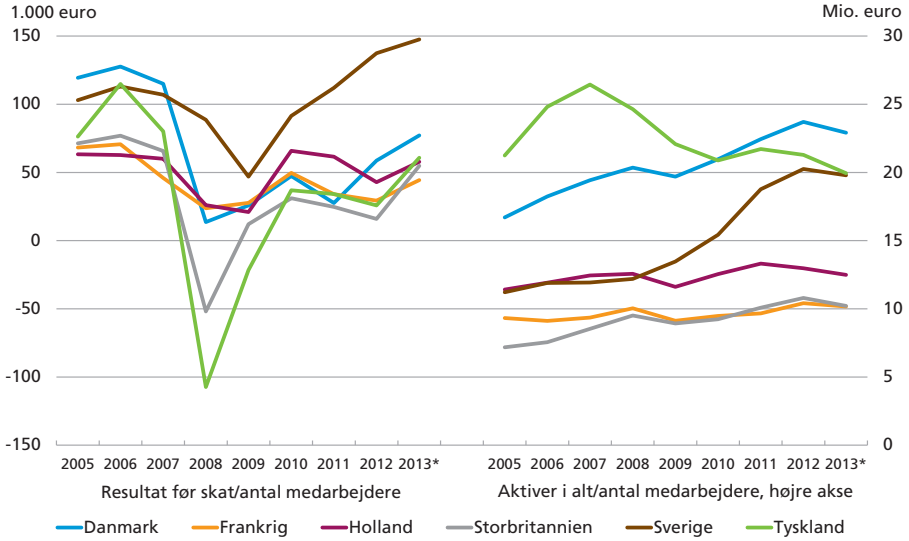
Danske Bank har offentliggjort en målsætning om en omkostningsratio under 50 pct. i 2015.

Overordnet er de store danske kreditinstitutkoncerner blandt de mest omkostningseffektive i Nordeuropa vurderet ud fra simple nøgletal for omkostningsratioen og arbejdsproduktiviteten. Som grove indikatorer for arbejdsproduktiviteten ses på henholdsvis indtjeningen og de samlede aktiver pr. medarbejder.¹ Målt på indtjening pr. medarbejder ligger de svenske kreditinstitutkoncerner klart i toppen, jf. figur 4-5, venstre. De danske koncerners indtjening er gradvist forbedret siden lavpunktet i 2008, hvilket bl.a. kan henføres til en reduktion i antallet af medarbejdere på godt 11 pct. Målt på aktiver pr. medarbejder ligger de danske koncerner øverst, jf. figur 4-5, højre. En del af forklaringen er de relativt store og standardiserede realkreditlån.

¹ For en uddybende analyse se Kim Abildgren, Mark Strøm Kristoffersen, Nicolai Møller Andersen og Andreas Kuchler, Produktivitet og omkostningseffektivitet i den finansielle sektor, Danmarks Nationalbank, *Kvartalsoversigt*, 4. kvartal 2013, Del 2.

SIMPLE MÅL FOR ARBEJDSPRODUKTIVITETEN

Figur 4-5

Anm.: Resultat før skat er opgjort som årets resultat, mens aktiver i alt er opgjort ud fra værdien ultimo perioden. Antal medarbejdere er opgjort som det gennemsnitlige antal fuldtidsansatte over året. For 2013 er de annualiserede serier opgjort på baggrund af halvårsregnskaber. Beregningerne bygger på aggregerede data for de kreditinstitutkoncerner, som deltog i EBA's kapitaltest i 2012, jf. boks 4-1.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra SNL Financial.

DANSKE PENGEINSTITUTTERS IND TJENING

De danske pengeinstitutter har foretaget forskellige indtjeningsforbedrende tiltag de seneste år. På indtægtssiden er udlånsmarginalejerne justeret og gebyrpolitikken ændret, og på omkostningssiden er antallet af filialer og medarbejdere reduceret. Det vil typisk tage tid, før den fulde effekt af sådanne initiativer er afspejlet i regnskaberne.

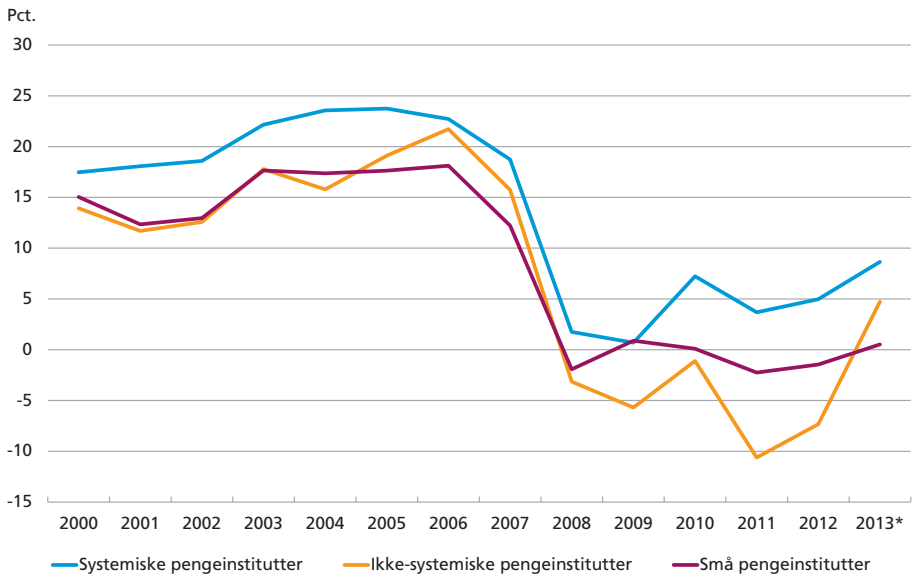
Den danske pengeinstituttelsektor omfatter mange institutter, som spænder bredt med hensyn til størrelse og valg af forretningsmodel. I de senere år er kravene til pengeinstitutter vokset både fra kunde- og reguleringsiden. Nogle af de mindre pengeinstitutter har klaret sig godt gennem krisen, men der er mange, som har en lav egenkapitalforrentning og høje omkostninger. For disse kan det være relevant at undersøge mulighederne for fusion for derved at opnå synergieffekter og skabe grundlag for en mere rentabel forretning.

De danske pengeinstitutter havde i årene før finanskrisen en høj egenkapitalforrentning, jf. figur 4-6. Institutterne havde stigende netto-renteindtægter, som bl.a. var et resultat af høj udlånsvækst og adgang til billig finansiering. Som følge af højkonjunkturen havde institutterne desuden meget lave nedskrivninger.

EGENKAPITALFORRENTNING

Figur 4-6

Anm.: Egenkapitalforrentningen er beregnet som årets resultat før skat i forhold til gennemsnittet af egenkapitalen primo og ultimo året. For 2013 er den annualiserede egenkapitalforrentning opgjort på baggrund af halvårsregnskaber. Beregningerne bygger på aggregerede data for de tre grupper af pengeinstitutter, jf. boks 4-1.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Finanstilsynet.

Efter finanskrisens udbrud har billedet været markant anderledes, og mange institutter har haft negativ egenkapitalforrentning i perioden 2008-13. Det kan primært henføres til høje nedskrivninger. Derudover har institutterne i de senere år været presset af faldende udlånsvolumen og lave indlåsmarginaler som en konsekvens af det lave renteniveau. Institutterne har forsøgt at kompensere for dette ved bl.a. at øge udlånsmarginale og ændre gebyrpolitikken, men i et marked med mange pengeinstitutter kan priserne på bankydelse kun øges i det omfang, som konkurrencesituationen tillader.

De systemiske pengeinstitutter har den højeste egenkapitalforrentning og har samlet haft en positiv forrentning gennem hele perioden. Derimod har forrentningen for de ikke-systemiske og små pengeinstitutter været negativ i flere år siden 2008. Der er imidlertid en stor spredning i resultaterne for de enkelte institutter i disse grupper, og nogle institutter har klaret sig godt gennem krisen, mens andre har haft store underskud.

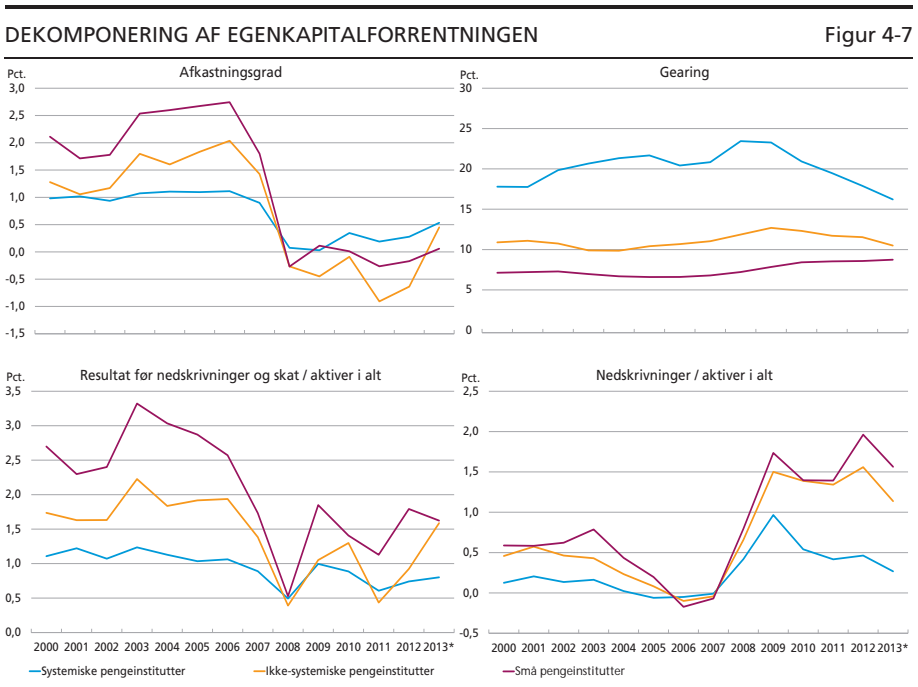
Dekomponering af egenkapitalforrentningen

Der er forskelle på store og små pengeinstitutters balancesammensætning. For de store institutter vil udlån til andre kreditinstitutter og store erhvervsvirksomheder (herunder repoudlån) samt obligationer og deri-

vater typisk udgøre en større andel af de samlede aktiver end for de små, som primært er eksponeret mod husholdninger og mindre erhvervsvirksomheder.

Før finanskrisen var der et klart mønster i afkastningsgraden. Den var højest for små pengeinstitutter, næsthøjest for ikke-systemiske institutter og lavest for systemiske institutter, jf. figur 4-7. Det kan i høj grad tilskrives forskelle i forretningsmodeller og balancesammensætning. På grund af forskelle i volumen og kreditrisiko vil udlånmarginalerne normalt være højere på udlån til husholdninger og mindre erhvervsvirksomheder end på fx udlån til andre kreditinstitutter og store erhvervsvirksomheder. Det betyder, at de mindre institutter under en højkonjunktur, hvor nedskrivningerne er lave, vil have højere indtjening i forhold til de samlede aktiver end de store. Ses der bort fra nedskrivninger, holder mønsteret i store træk gennem hele perioden.

Som følge af forskellene i balancesammensætningen har de systemiske institutter haft mulighed for at have en væsentligt højere gearing end de ikke-systemiske og små institutter. Det skyldes, at kapitalkravene til

Anm.: Afkastningsgraden er beregnet som årets resultat før skat i forhold til gennemsnittet af aktiver i alt primo og ultimo året. Gearingen er beregnet som aktiver i alt i forhold til gennemsnittet af egenkapitalen primo og ultimo året. Årets resultat før nedskrivninger og skat samt nedskrivninger er sat i forhold til gennemsnittet af aktiver i alt primo og ultimo året. Nedskrivninger omfatter nedskrivninger på udlån og garantier. For 2013 er de annualiserede serier opgjort på baggrund af halvårsregnskaber. Beregningerne bygger på aggregerede data for de tre grupper af pengeinstitutter, jf. boks 4-1.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Finanstilsynet.

aktiver med lav kreditrisiko er mindre end til mere risikofyldte aktiver. Forskellene i aktivernes kreditrisiko kan genfindes i nedskrivningerne, som efter finanskrisens udbrud har været størst for de mindre institutter. De aggregerede tal for grupperne dækker også her over store instituttspecifikke forskelle. Der er en tendens til, at de institutter, som havde den største balancevækst før finanskrisen, også har haft de største nedskrivninger efterfølgende. Det viser, at nogle institutter havde for stort fokus på at opnå kortsigtede indtjeningsforbedringer gennem udlånsvækst uden at foretage en tilstrækkelig grundig kreditvurdering.

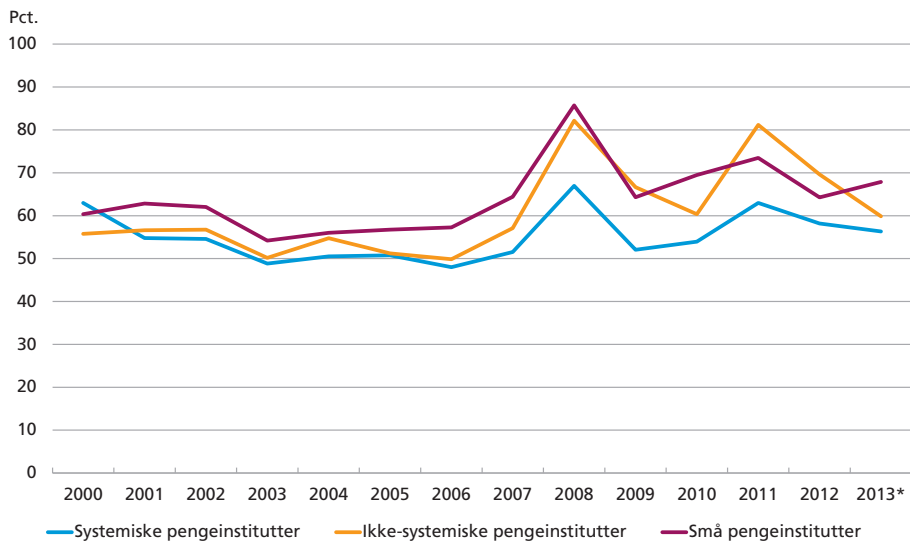
Omkostningseffektivitet

Målt på omkostningsratioen er de systemiske pengeinstitutter mere omkostningseffektive end de ikke-systemiske og små pengeinstitutter, jf. figur 4-8. Forskellen er vokset i årene efter finanskrisens udbrud. Det indikerer dels, at der er stordriftsfordele ved at drive pengeinstitutvirksomhed, og dels at omkostningstilpasningen i forhold til det lavere aktivitetsniveau i pengeinstitutsektoren har været hurtigere i de store institutter end i de små.

Et af de initiativer, som pengeinstitutterne har iværksat med henblik på at tilpasse omkostningerne til faldet i aktivitetsniveauet, er at reduce-

OMKOSTNINGSRATIO

Figur 4-8

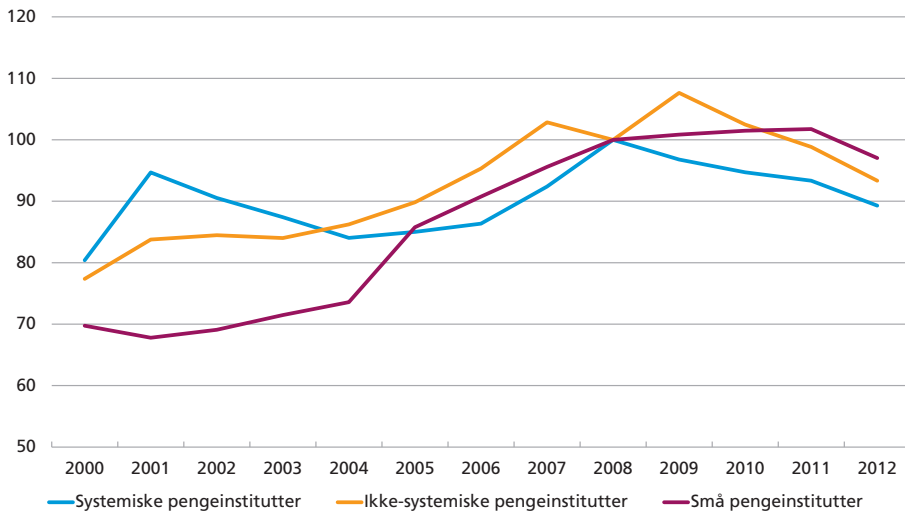
Anm.: Omkostningsratioen er defineret som årets omkostninger i procent af indtægter. Omkostningerne inkluderer udgifter til personale og administration, afskrivninger på aktiver og andre driftsudgifter. Nedskrivninger på udlån og garantier er ikke inkluderet i beregningerne. Indtægterne inkluderer nettorent- og gebyrindtægter, kursreguleringer, nettoindtægter fra aktiviteter under afvikling og andre driftsindtægter. For 2013 er omkostningsratioen opgjort på baggrund af halvårsregnskaber. Beregningerne bygger på aggregerede data for de tre grupper af pengeinstitutter, jf. boks 4-1.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Finanstilsynet.

BESKÆFTIGELSESUDBIKLING

Figur 4-9

Indeks 100 = 2008

Anm.: Beregninger for beskæftigelse i pengeinstitutterne er opgjort som det gennemsnitlige antal fuldtidsansatte over året og bygger på aggregerede data for de tre grupper af pengeinstitutter, jf. boks 4-1.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik og Finanstilsynet.

re antallet af medarbejdere, jf. figur 4-9. De systemiske institutter har i sammenligning med de ikke-systemiske og små pengeinstitutter foretaget en hurtigere og større tilpasning siden 2008.

---

5. Risikovægtede aktiver og interne modeller

Penge- og realkreditinstitutternes solvens opgøres i procent af de risikovægtede aktiver. En retvisende opgørelse af de risikovægtede aktiver har stor betydning for, at man kan bedømme kreditinstitutters solvens og dermed robusthed. Risikovægte og især de såkaldte interne modeller har derfor i stigende grad tiltrukket sig opmærksomhed.

Danske penge- og realkreditinstitutters gennemsnitlige risikovægte har været faldende siden 2008 – især på institutternes erhvervseksponeringer. Udviklingen hænger bl.a. sammen med en større spredning i de estimerede misligholdelsessandsynligheder, hvor en større andel af kunderne tildeles en meget lav sandsynlighed. Det er vigtigt, at institutterne sikrer sig, at processen med at forbedre deres interne modeller ikke medfører, at modellerne tilpasses den nuværende økonomiske situation, mens deres evne til at forudsige misligholdelser ved nye og anderledes økonomiske stød forringes.

Den risikobaserede tilgang i de interne modeller vil i udgangspunktet virke procyklisk. Endnu er det dog vanskeligt at konkludere, om tilgangen har en signifikant procyklisk effekt.

Anvendelsen af interne modeller giver institutterne incitamenter til en bedre risikostyring og porteføljesammensætning. De kan derfor ikke erstattes med mere simple opgørelsesmetoder.

Det er positivt med tiltag, der kan øge tilliden til institutternes opgørelse af de risikovægtede aktiver og afhjælpe eventuelle uhensigtsmæssigheder. Nationalbanken lægger i den forbindelse især vægt på, at der er et højt og standardiseret informationsniveau omkring institutternes risikovægtede aktiver. Internationalt kan dette fremmes ved i højere grad at harmonisere de informationer, institutterne skal give.

En række politikforslag er under overvejelse – eller allerede vedtaget – fx øget transparens, indførelse af en gearingsratio som supplement til de risikobaserede kapitalkrav og benchmarkøvelser, hvor institutterne anvender deres interne modeller på hypotetiske porteføljer.

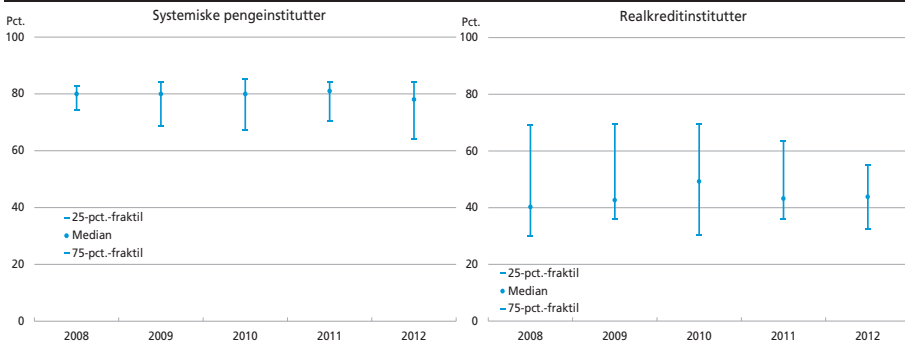
MOTIVATION OG BAGGRUND

Penge- og realkreditinstitutternes solvens opgøres i procent af de risikovægtede aktiver. For at øge den finansielle sektors modstandsdygtighed

**RISIKOVÆGTEDE AKTIVER OPGJORT MED INTERNE MODELLER I PROCENT
AF RISIKOVÆGTEDE AKTIVER OPGJORT EFTER BASEL I**

Figur 5-1

Anm.: Figuren omfatter de institutter, der indgår i tabel 5-1.

Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

over for økonomisk og finansiel uro, indføres i de kommende år en række skærpede kvalitative og kvantitative krav til institutternes basiskapital, dvs. tælleren i solvensprocenten.¹ Opgørelsen af nævneren i solvensprocenten – de risikovægtede aktiver – har dog også stor betydning for sektorens robusthed. Hvis de faktiske risici på et instituts aktiver viser sig at være større, end hvad de er opgjort til i nævneren, så er der i værste fald risiko for, at et institut, der målt ud fra solvensprocenten ser velkapitaliseret ud, viser sig at være underkapitaliseret.

Opgørelsen af de risikovægtede aktiver har i stigende grad tiltrukket sig international opmærksomhed. Det gælder især de interne modeller, hvor institutterne benytter deres egne modeller i opgørelsen. I Europa har overgangen fra Basel I til anvendelsen af interne modeller under Basel II generelt medført store fald i de risikovægtede aktiver. Det er også tilfældet i Danmark, hvor de risikovægtede aktiver for medianinstituttet i dag er omkring 80 pct. af, hvad de ville have været under Basel I for de systemiske pengeinstitutter og 45 pct. for de realkreditinstitutter, der anvender interne modeller, jf. figur 5-1.

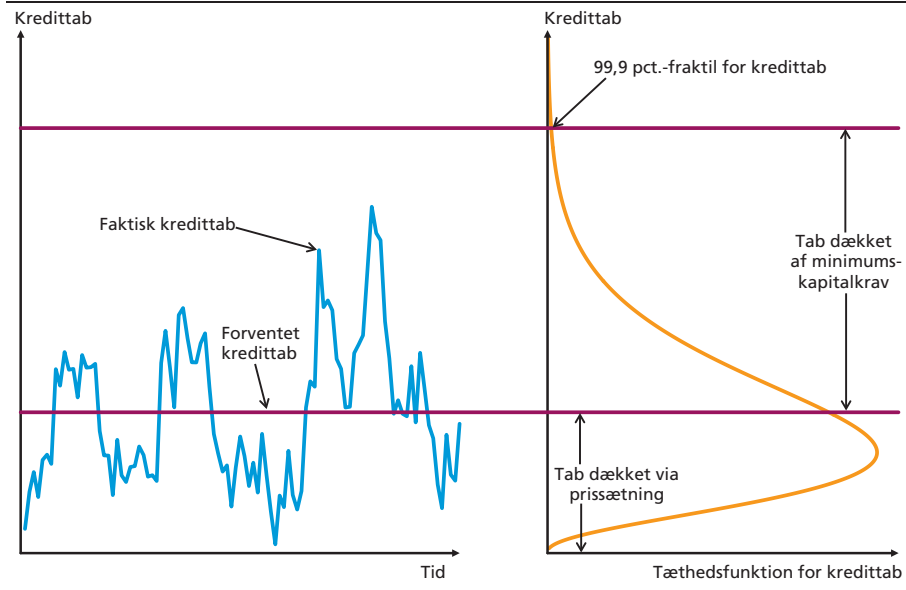
Både Basels Banktilsynskomite, BCBS, og Den Europæiske Banktilsynsmyndighed, EBA, har gennemført detaljerede studier, hvor forskellige institutters risikovægte sammenlignes, og fremlagt foreløbige konklusioner.² I alle studier findes, at en betydelig andel af variationen i risikovægte kan tilskrives forskelle i institutternes interne modeller.

¹ En beskrivelse af de nye kapitalkrav kan findes i Danmarks Nationalbank, *Finansiel stabilitet*, 2013, bilag 2.

² Den Europæiske Banktilsynsmyndighed, EBA, Interim results of the EBA review of the consistency of risk-weighted assets, februar 2013, og Interim results update of the EBA review of the consistency of risk-weighted assets, august 2013 samt Basels Banktilsynskomite, BCBS, Regulatory Consistency Assessment Programme, RCAP, Analysis of risk-weighted assets for market risk, januar 2013.

KREDITTAB OVER TID OG TÆTHEDSFUNKTION FOR KREDITTAB

Figur 5-2

INTERNE MODELLER FOR KREDITRISICI

Teoretisk baggrund

Et kreditinstitut kommer jævnligt ud for låntagere, som misligholder deres betalingsforpligtelser, hvorved instituttet kan få et kredittab. Kredittabene varierer over tid, jf. figur 5-2, venstre. Instituttet vil aldrig med sikkerhed vide, hvor store tab der vil blive realiseret et givet år. Derimod kan det forventede tab estimeres. Instituttet kan tage højde for det forventede tab på en portefølje af udlån via sin prissætning af udlånene gennem en passende rentemarginal. Ved anvendelse af interne modeller for kreditrisici (også kaldet IRB-modeller, Internal Rating Based) skal det forventede tab, i det omfang der ikke er foretaget nedskrivning herfor, fratrækkes instituttets kapital – dvs. tælleren i kapitalopgørelsen.

Det faktiske tab vil i nogle tilfælde overstige det forventede tab. Det faktiske tab fratrukket det forventede tab betegnes det ikke-forventede tab, som institutterne til en vis grad vil afdække med kapital. Under IRB-metoden er formlen til udregning af kapitalkravet udledt, så kravet i teorien dækker forskellen mellem instituttets forventede tab og det maksimale tab, instituttet vil opleve inden for et 99,9 pct. konfidensinterval.¹ I praksis er dette næppe tilfældet, da flere af antagelserne i udledningen af IRB-formlen ikke er opfyldt – fx er stød til makroøkonomi-

¹ Det vil sige, at tabet i ét ud af tusind år forventes at være større end minimumskapitalkravet.

en ikke normalfordelte. I figur 5-2, højre, illustreres fordelingsfunktionen for et instituts kredittab. Fordelingen af kredittabet er karakteriseret ved at være skæv med en lang hale, da små tab optræder hyppigere end store tab. Store kredittab på en veldiversificeret udlånsportefølje optræder typisk, når makroøkonomien rammes af et kraftigt negativt stød, og mange af låntagerne får svært ved at servicere deres gæld. I hvor høj grad den enkelte låntagers gældsserviceringsevne afhænger af makroøkonomien, er derfor afgørende for, hvor stor en andel af eksponeringen instituttet skal finansiere med egenkapital for at dække ikke-forventede tab – dvs. hvor store risikovægte, eksponeringen skal ganges med.

Beregning af risikovægtede aktiver med IRB-metoden

I IRB-modellerne for kreditrisici opdeles eksponeringerne i syv kategorier, hvoraf detaileksponeringer opdeles i tre underkategorier, jf. boks 5-1.

Til beregning af kapitalkravet for en eksponering under IRB-metoden skal institutterne estimere/beregne op til fem variable:

- *PD*, sandsynligheden for at et udlån misligholdes i løbet af det kommende år (Probability of Default)
- *M*, lånets restløbetid (Maturity)
- *LGD*, den forventede tabsprocent givet lånet misligholdes (Loss Given Default)
- *EL_{BE}*, det bedste estimat for det forventede tab på et lån, der er blevet misligholdt (Expected Loss Best Estimate)
- *EAD*, lånets forventede størrelse på misligholdelsestidspunktet (Exposure At Default)

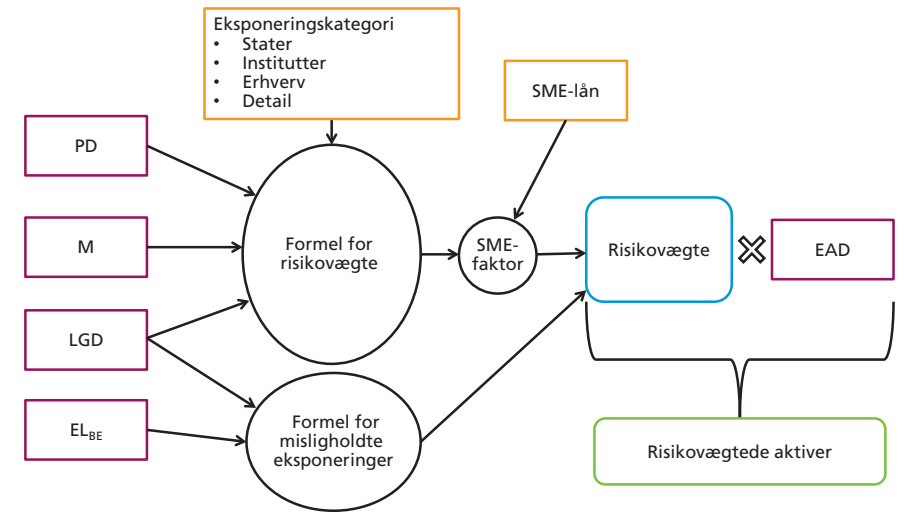
For stats-, institut- og erhvervseksponeringer er der forskel på, hvor mange variable instituttet selv estimerer. Det afhænger af, om instituttet

EKSPONERINGSKATEGORIER MED KREDITRISICI I IRB-MODELLER	Boks 5-1
<ol style="list-style-type: none"> 1. Statseksponeringer 2. Instituteksponeringer 3. Erhvervseksponeringer 4. Detaileksponeringer (eksponeringer mod private og mindre virksomheder) <ul style="list-style-type: none"> • Detaileksponeringer med pant i fast ejendom • Kvalificerede revolverende detaileksponeringer, fx kassekreditter • Øvrige detaileksponeringer 5. Aktieeksponeringer 6. Securitiseringspositioner 7. Aktiver uden modparter, fx materielle aktiver og restværdien af leasede aktiver 	

ILLUSTRATION AF IRB-METODEN

Figur 5-3

har tilladelse til at anvende den grundlæggende IRB-metode; F-IRB (Foundation-IRB) eller den avancerede IRB-metode; A-IRB (Advanced-IRB). For den grundlæggende metode, F-IRB, er det kun PD, som skal estimeres af instituttet selv.

Risikovægten for den enkelte eksponering opgøres ved at indsætte PD, LGD og evt. M og/eller EL_{BE} i fastlagte formler, jf. illustrationen i figur 5-3. De risikovægtede aktiver findes derefter ved at multiplicere risikovægten med EAD. Det er placeringen af en eksponering i en eksponeringskategori, der bestemmer, hvilken formel institutterne skal benytte til at beregne risikovægten på eksponeringen.

Det forventede tab på en eksponering kan beregnes ved at multiplicere sandsynligheden for, at lånet misligholdes, med den forventede tabsprocent givet misligholdelse og eksponeringens forventede størrelse på misligholdelsestidspunktet:

$$\text{Forventet tab} = \text{PD} * \text{LGD} * \text{EAD}$$

Det ikke-forventede tab på en eksponering, der skal dækkes med kapital, beregnes groft sagt ved at omregne PD-værdien til, hvad den ville være, hvis økonomien blev ramt af et negativt stød svarende til 99,9-pct.-fraktilen i sin fordeling og derefter fratække det forventede tab, som defineret ovenfor. Hvis PD-værdien, der er omregnet til (betinget på), hvad den ville være ved et kraftigt negativt stød til økonomien, betegnes PD_{99,9 pct.}, kan dette skrives som:

Ikke-forventede tab, der skal dækkes med kapital

$$\begin{aligned} &= \text{Ikke-forventet tab}|_{99,9 \text{ pct.}} - \text{forventet tab} \\ &= \text{PD}|_{99,9 \text{ pct.}} * \text{LGD} * \text{EAD} - \text{PD} * \text{LGD} * \text{EAD} \\ &= (\text{PD}|_{99,9 \text{ pct.}} - \text{PD}) * \text{LGD} * \text{EAD} \end{aligned}$$

Det er afgørende for størrelsen af den tabsrisiko, der skal dækkes med kapital, hvor meget PD'en stiger, hvis økonomien rammes af et negativt stød. I formelen for risikovægte er forholdet mellem den betingede og den ubetingede PD en aftagende funktion af den ubetingede PD. Intuitionen er, at der på eksponeringer med en lav ubetinget PD stort set kun indtræffer misligholdelser i situationer, hvor økonomien rammes af negative stød. Modsat må misligholdelser på eksponeringer med en høj PD forventes i højere grad at indtræffe, både når økonomien rammes af negative stød og på andre tidspunkter.

Desuden antages det i formelen for risikovægte for erhvervseksponeringer, at misligholdelsessandsynligheden for små virksomheder (målt ved omsætningen) er mindre afhængig af makroøkonomien end for store virksomheder.

Derudover multipliceres ovenstående udtryk for erhvervseksponeringer med en løbetidskorrektionsfaktor, der for alle løbetider over ét år er større end én. Løbetidskorrektionsfaktoren er for en given løbetid en aftagende funktion af misligholdelsessandsynligheden. Det skyldes, at der specielt for eksponeringer med en lang løbetid og en lav misligholdelsessandsynlighed er risiko for, at misligholdelsessandsynligheden stiger i løbet af lånets løbetid.

Endeligt multipliceres ovenstående udtryk med 1,06 og 12,5. De 1,06 skal sikre, at institutter, der anvender IRB-metoden, ikke får for lave risikovægtede aktiver i forhold til institutter på standardmetoden, mens der samtidig bibeholdes et incitament til at anvende IRB-metoden. De 12,5 er udregnet som det reciprokke af 8 pct. og skal sikre, at institutter med et kapitalkrav på 8 pct. i forhold til de risikovægtede aktiver finansierer en tilstrækkelig stor andel af deres aktiver med egenkapital, til at den kan dække ikke-forventede tab inden for et 99,9 pct. konfidensinterval. De risikovægtede aktiver kan derfor skrives som:

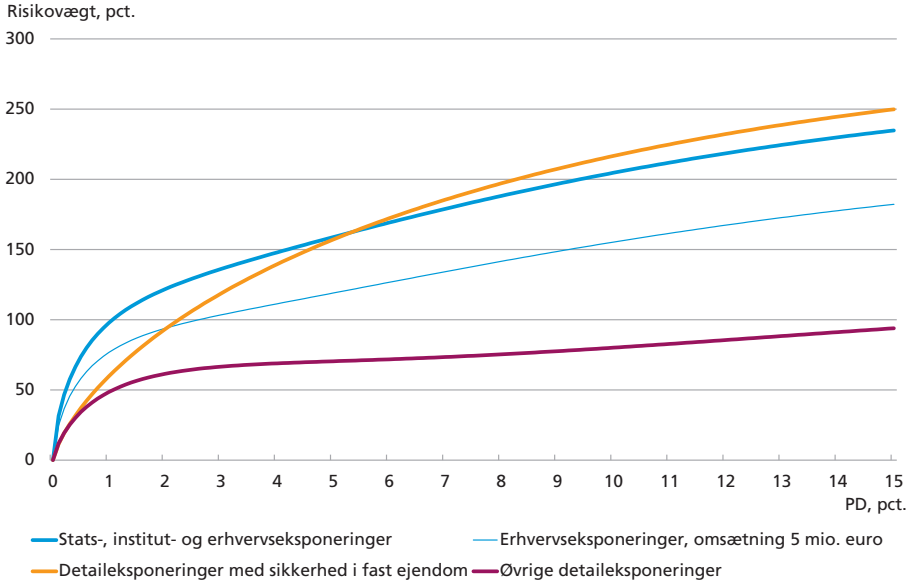
$$\begin{aligned} &\text{Risikovægtede aktiver} \\ &= (\text{PD}|_{99,9 \text{ pct.}} - \text{PD}) * \text{LGD} * \text{EAD} * \text{Løbetidskorrektionsfaktor}(M, \text{PD}) * 12,5 * 1,06 \end{aligned}$$

De risikovægtede aktiver som funktion af PD for forskellige eksponeringskategorier fremgår af figur 5-4.

For misligholdte eksponeringer, hvor den ubetingede PD er lig 100 pct., giver ovenstående udtryk nul. Disse eksponeringer risikovægtes

RISIKOVÆGT OG PD FOR FORSKELLIGE EKSPONERINGSKATEGORIER

Figur 5-4

Anm.: Der er anvendt en tabsprocent, LGD, på 45 og en løbetid, M, på 2,5 år.
 Kilde: Egne beregninger.

derfor ikke ifølge dette udtryk. Derimod anvendes for institutter, der benytter egne estimater for LGD, nedenstående udtryk:

$$\text{Risikovægtede aktiver}|_{PD=100 \text{ pct.}} = \text{maks}\{0; 12,5 * (LGD - EL_{BE})\} * EAD$$

I de empiriske beregninger i dette kapitel er misligholdte eksponeringer udeladt for bedre at kunne sammenholde udviklingen i institutter, der benytter egne estimater for LGD (A-IRB) og institutter, som ikke selv estimerer LGD (F-IRB).

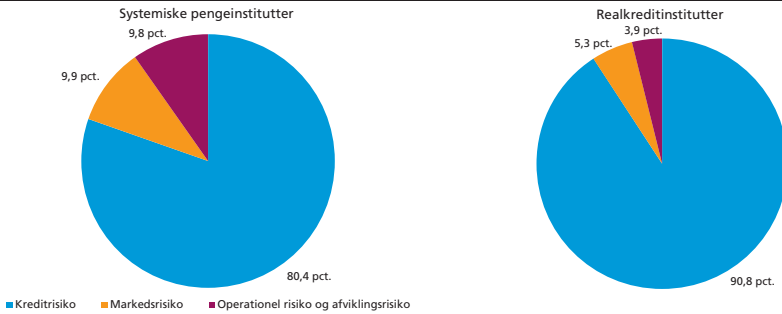
Tilladelse til at anvende IRB-modeller

Et institut, der ønsker at anvende IRB-modeller til opgørelse af de risikovægtede aktiver, skal have tilladelse hertil af Finanstilsynet. Hvis instituttet opnår tilladelsen, skal det anvende IRB-modeller på alle eksponeringer inden for de syv eksponeringskategorier, medmindre det har fået Finanstilsynets tilladelse til permanent at anvende standardmetoden.

Det gælder bl.a. for stats- og institutteksponeringer, hvis antallet af væsentlige låntagere er begrænset, og det ville være en uforholdsmæssig stor byrde for instituttet at implementere IRB-metoden for disse låntagere. Desuden kan eksponeringer i uvæsentlige forretningsenheder og eksponeringskategorier friholdes. Det samme gælder for statseksponeringer

SAMMENSÆTNING AF RISIKOVÆGTEDE AKTIVER

Figur 5-5

Anm.: Opgjort ultimo 2012. Figuren omfatter de institutter, der indgår i tabel 5-1.
 Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

mod medlemslande i EU, der tildeles en risikovægt på nul under standardmetoden.

Finanstilsynet kan også midlertidigt tillade et institut at anvende standardmetoden for nogle eksponeringer, hvis instituttet implementerer IRB-modellerne trinvis. I så fald skal Finanstilsynet opstille betingelserne for den trinvis implementering, så det sikres, at instituttet ikke selektivt anvender standardmetoden på eksponeringer, hvor standardmetoden forventes at give lavere risikovægte end IRB-metoden.

Sammensætningen af danske kreditinstitutters risikovægtede aktiver

Langt størstedelen af danske kreditinstitutters risikovægtede aktiver kan henføres til kreditrisici, jf. figur 5-5.

Alle de systemiske pengeinstitutter i Danmark og hovedparten af realkreditinstitutterne anvender i dag i større eller mindre grad IRB-modeller til at opgøre de risikovægtede aktiver for kreditrisici. Alternativet til

METODE FOR OPGØRELSE AF KREDITRISICI – EKSPONERINGSKATEGORIER

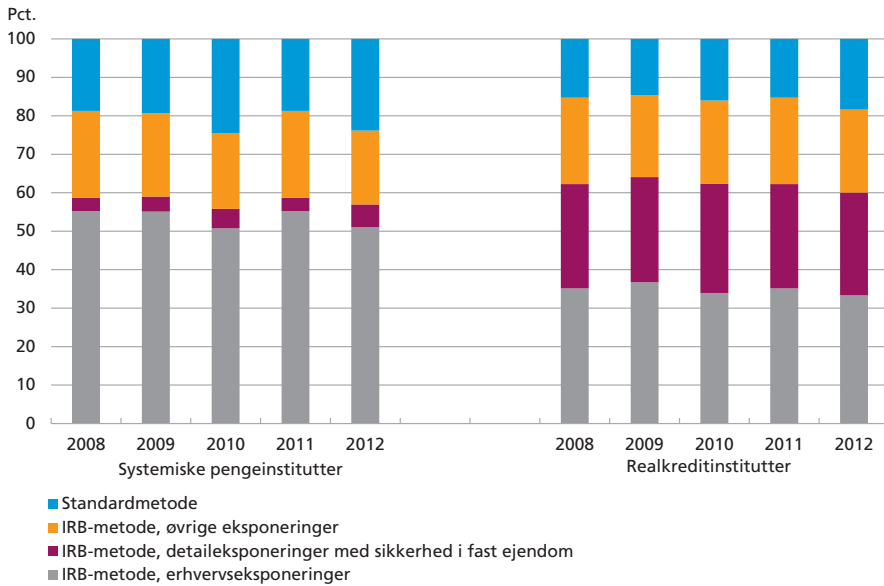
Tabel 5-1

Institut	Stats-eksponeringer	Institut-eksponeringer	Erhvervs-eksponeringer	Detail-eksponeringer	Aktie-eksponeringer	Securiti-serings-positioner	Aktiver uden modparter
Danske Bank	Standard	A-IRB	A-IRB	IRB	Standard	A-IRB	A-IRB
Nordea Bank Danmark..	Standard	F-IRB	F-IRB	IRB	Standard	Standard	Standard
Nykredit Bank	Standard	Standard	F-IRB	IRB	Standard	Standard	Standard
Jyske Bank	Standard	Standard	A-IRB	IRB	Standard	A-IRB	A-IRB
Sydbank	Standard	Standard	F-IRB	IRB	Standard	Standard	Standard
BRFkredit	Standard	Standard	A-IRB	IRB	Standard	na.	Standard
Nordea Kredit	Standard	F-IRB	F-IRB	IRB	Standard	Standard	Standard
Nykredit Realkredit	Standard	Standard	A-IRB	IRB	Standard	Standard	Standard
Realkredit Danmark	Standard	A-IRB	A-IRB	IRB	Standard	A-IRB	A-IRB
Totalkredit	Standard	Standard	A-IRB	IRB	Standard	Standard	Standard

Anm.: For detaileksponeringer skelnes der ikke mellem A- og F-IRB.
 Kilde: Institutternes risikorapporter.

SAMMENSETNING AF RISIKOVÆGTEDE AKTIVER MED KREDITRISICI

Figur 5-6

Anm.: Figuren omfatter de institutter, der indgår i tabel 5-1.

Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

at anvende IRB-modeller er den såkaldte standardmetode, hvor eksponeringerne opdeles i femten forskellige eksponeringskategorier med faste risikovægte.

Tabel 5-1 giver en oversigt over, hvilke metoder de danske penge- og realkreditinstitutter anvender opdelt på eksponeringskategorier. På erhvervs- og detaileksponeringer anvender alle institutterne IRB-modeller.

Den største post af både penge- og realkreditinstitutternes risikovægtede aktiver med kreditrisici kan henføres til eksponeringskategorien "erhverv", jf. figur 5-6. I det følgende vil fokus overvejende være på disse eksponeringer. Hovedparten af de risikovægtede aktiver opgjort efter standardmetoden kan henføres til aktie- og institutteksponeringer.

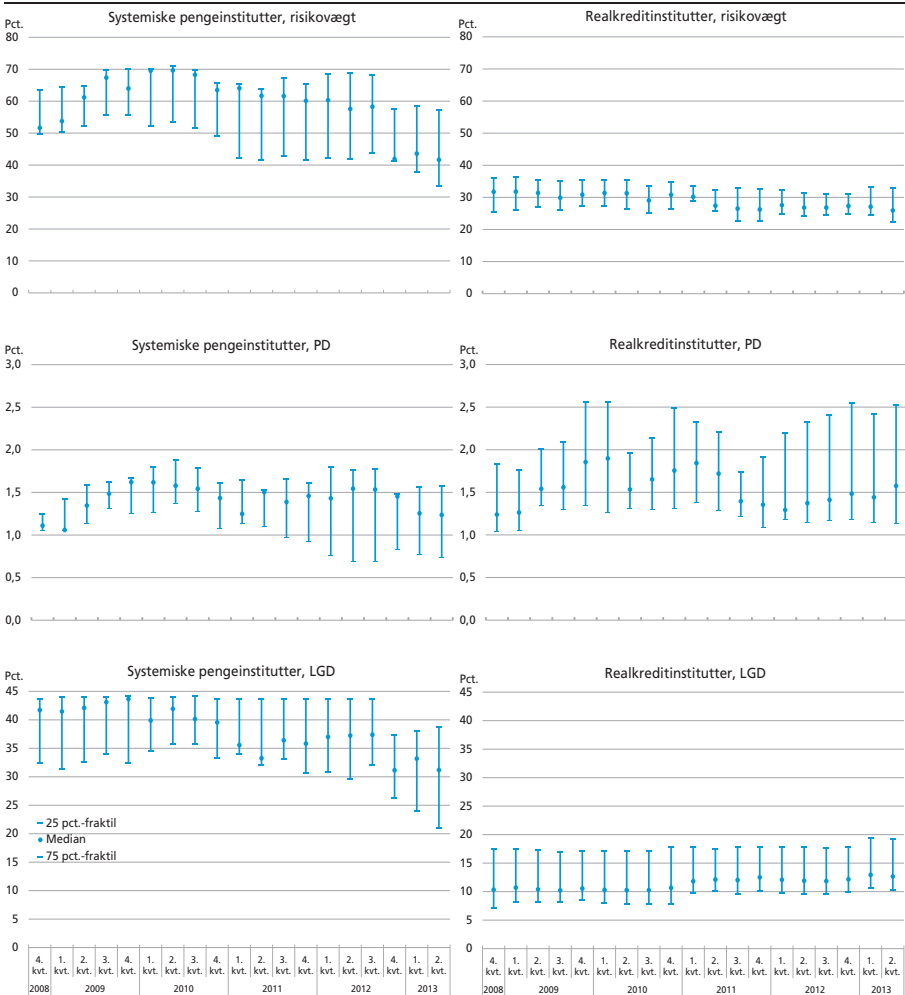
UDVIKLING I RISIKOVÆGTEDE AKTIVER

De gennemsnitlige risikovægte for danske systemiske penge- og realkreditinstitutter har været faldende siden overgangen til IRB-modeller i 2008. Opdelt på de forskellige eksponeringskategorier er risikovægtene især reduceret på institutternes erhvervseksponeringer. Her er risikovægten faldet med henholdsvis 10 og 6 procentpoint for medianpenge- og -realkreditinstituttet, jf. figur 5-7, øverst.

Udviklingen drives af en lang række effekter, hvoraf flere er modsatrettede. I perioden er LGD på pengeinstitutternes eksponeringer reduceret, jf. figur 5-7, nederst til venstre, hvilket alt andet lige vil mindske risikovægten. Reduktionen i LGD kan primært henføres til stigende anvendelse af sikkerhedsstillelse på eksponeringerne. I modsat retning trækker et generelt højere niveau for PD'erne for både realkredit- og pengeinstitutterne, jf. figur 5-7, midterst. PD'erne steg især i begyndelsen af finanskrisen, hvor antallet af konkurser steg kraftigt samtidig med en generel afmatning af økonomien.

RISIKOVÆGTE, PD OG LGD FOR ERHVERVSEKSPONERINGER

Figur 5-7

Anm.: Figuren omfatter de institutter, der indgår i tabel 5-1. PD for erhvervseksponeringer skal minimum være 0,03 pct. Misligholdte eksponeringer indgår ikke i figuren.
 Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

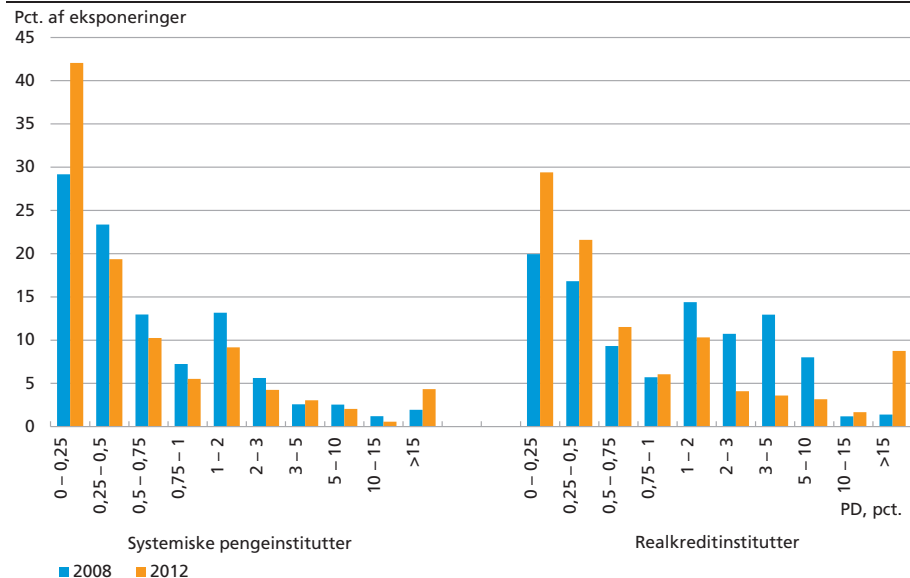
Desuden har en større andel af institutternes eksponeringer ultimo 2012 en relativt lav eller høj PD i forhold til fordelingen ultimo 2008, jf. figur 5-8. Den øgede spredning i institutternes estimerede PD'er, hvor en større andel af kunderne tildeles en meget lav sandsynlighed, kan være med til at reducere risikovægtene. Det skyldes den ikke-lineære aftagende sammenhæng mellem PD og risikovægt, jf. figur 5-4. Ved en meget lav PD er kurven stejlere end ved en høj PD. Hvis fx en estimeret PD på 1 pct. reduceres med 0,5 procentpoint til 0,5 pct., reduceres risikovægten med 24 procentpoint for erhvervseksponeringer. Omvendt øges risikovægten med blot 2 procentpoint, hvis en estimeret PD på 14,5 pct. øges med 0,5 procentpoint til 15 pct.

At institutterne relativt set har øget eksponeringerne mod kunder med lave PD'er kan hænge sammen med udviklingen i institutternes porteføljesammensætning. Et andet forhold kan være, at modelforbedringer har medført mere nøjagtige PD-estimer. Det høje niveau af misligholdelser i de seneste år giver alt andet lige et forbedret statistisk datagrundlag i estimationen af institutternes modeller.

Det er vigtigt, at institutterne sikrer sig, at processen med at forbedre modellerne ikke medfører, at de tilpasses den nuværende økonomiske situation, mens deres evne til at forudsige misligholdelser ved nye og anderledes økonomiske stød forringes.

PD-FORDELING FOR ERHVERVSEKSPONERINGER

Figur 5-8

Anm.: Figuren omfatter de institutter, der indgår i tabel 5-1. Eksponeringerne er grupperet i de 10 intervaller efter den gennemsnitlige eksponeringsvægtede PD for institutternes kreditvurderingsklasser. Eksponeringerne er beregnet som EAD multipliceret med LGD.

Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

PROCYKLICALITET

Procyklikalitet refererer til, at kreditinstitutter ofte har en adfærd, som kan forstærke konjunkturerne og gøre det finansielle system mere sårbart. Institutterne har stor villighed til at påtage sig risiko i opgangstider, hvor de målte risici er lave, mens risici bygges op, og lav risikovillighed på vej mod bunden, hvor de målte risici er høje.

Finansiel regulering kan forsøge at tage højde for denne selvforstærkende adfærd.¹ Der kan dog også være forhold i den finansielle regulering, som kan forstærke kreditinstitutternes tendens til at agere procyklisk.

Konjunkturudsving vil alt andet lige påvirke institutternes kunder, og dermed vil en risikobaseret metode til opgørelse af kapitalkravet i udgangspunktet være procyklisk. Kundernes PD'er vil have en tendens til at stige under en lavkonjunktur og falde under en højkonjunktur. I hvor høj grad modeller, der estimerer kundernes PD'er, vil opfange denne sammenhæng, afhænger af, hvor konjunkturfølsomme modellerne er.

De mest konjunkturfølsomme modeller betegnes PIT (Point in Time), og er kendetegnet ved, at konjunkturændringer slår fuldt ud i PD-estimerer. De mindst konjunkturfølsomme modeller, hvor PD-estimerer kun ændres, hvis kundernes ikke-cykliske egenskaber ændrer sig, betegnes TTC (Through The Cycle). Imellem disse yderpunkter findes hybride modeller, hvor effekten af konjunkturerne påvirker PD i større eller mindre grad. I hvor høj grad en model er PIT, TTC eller hybrid betegnes modellens *ratingfilosofi*.

De danske kreditinstitutter har metodefrihed for valg af ratingfilosofi, forudsat at de forholder sig eksplicit til den, analyserer graden af den og tager højde for den i alle relevante sammenhænge – fx ved opgørelsen af deres solvensbehov. I opgørelsen af de risikovægtede aktiver kan Finanstilsynet tillade, at institutterne anvender TTC PD'er, der er omregnet fra PIT PD'er. Det afspejler, at institutterne i den interne risikostyring og prissætning normalt vil anvende PIT PD'er, så rentemarginalen på kunderne er tilpasset de aktuelle økonomiske forhold. Omvendt kan institutterne ønske at tilstræbe, at de risikovægtede aktiver ikke fluktuere for meget over konjunkturcyklen.

Hvordan ratingfilosofien påvirker risikovægtene kan illustreres ved at beregne risikovægte ud fra estimerede konkurssandsynligheder fra Nationalbankens konkursindikatormodel for en hypotetisk portefølje af udlån til danske virksomheder. I Nationalbankens konkursindikatormodel

---

¹ Et eksempel er den modcykliske kapitalbuffer, som indføres med de nye kapitaldækningsregler, CRD IV. For en nærmere beskrivelse, se Danmarks Nationalbank, *Finansiel stabilitet*, 2012.

ESTIMERET RISIKOVÆGT PÅ HYPOTETISK PORTEFØLJE AF UDLÅN TIL ERHVERVSVIRKSOMHEDER

Figur 5-9

Anm.: Risikovægtene er beregnet på basis af en årlig stikprøve på 1.000 virksomheder med estimerede PD'er fra Nationalbankens konkursindikatormodel. Der er anvendt en tabsprocent, LGD, på 45 og en løbetid, M, på 2,5 år.

Kilde: Experian A/S, Danmarks Statistik og egne beregninger.

indgår primært historiske regnskabsoplysninger, branchetilhørsforhold, geografisk lokalitet samt den reale BNP-vækst i dansk økonomi. Modellen estimerer virksomhedernes sandsynlighed for konkurs inden for det kommende år.¹ Estimerne i modellen er kendetegnet ved at være PIT PD-estimer. Erstattes de makroøkonomiske variable i modellen med deres langsigtede gennemsnit, vil modellen i højere grad have karakter af en hybrid model, hvor det cykliske element er reduceret. Det vil ikke fuldt ud svare til en TTC-model, da der fortsat vil være en del cyklikalitet i de øvrige variable, som der ikke kontrolleres for.

De beregnede risikovægte falder i begge modeller i perioden op til krisen, hvorefter de stiger, jf. figur 5-9. Udsvingene er som forventet større i PIT PD'erne end i hybrid PD'erne, og risikovægtene beregnet fra PIT PD'erne er relativt lavere under højkonjunkturer og højere under lavkonjunkturer.

Den risikobaserede tilgang til kapitalkravene i IRB-modeller vil som illustreret i udgangspunktet virke procyklisk. Myndighederne skal derfor ifølge EU's kapitaldækningsdirektiv, CRD – og fremadrettet kapitaldæk-

¹ Modellen vil især afvige fra institutternes interne modeller mht. definition og registrering/timing af misligholdelse. En misligholdelse vil typisk optræde tidligere i institutternes interne modeller, end en konkurs vil blive registreret i Statstidende, som udgør datagrundlaget i Nationalbankens konkursindikatormodel.

ningsforordningen, CRR – løbende overvåge udviklingen i kapitalkravene, herunder opgørelsen af de risikovægtede aktiver, og undersøge, om kapitaldækningsreglerne medfører en signifikant effekt på konjunkturudviklingen. Der er på EU-niveau i 2010 og 2012 udarbejdet rapporter, som undersøger dette.¹ På baggrund af den korte tidshorisont i data og sammenfald mellem implementering af interne modeller og krisen konkluderer begge rapporter, at det endnu er vanskeligt at afgøre, om reglerne har en signifikant procyklisk effekt.

GENNEMSIGTIGHED

Institutter, der anvender IRB-modeller, er omfattet af en række særlige oplysningskrav. Disse oplysninger indgår som en del af institutternes risikorapporter, såkaldte søjle 3-rapporter, der typisk offentliggøres samtidig med årsrapporten. Oplysningerne har til formål at skabe markedsdisciplin ved at give markedsdeltagere, herunder investorer og kreditorer, adgang til væsentlig information om institutternes kapital, risikoeksponeringer og risikovurderingsproces. Det er især relevant i forhold til institutter, der anvender IRB-modeller, da valget af metoder og modeller vil påvirke størrelsen af institutternes risikovægtede aktiver og dermed også kravet til deres kapital.

Oplysningskravene vedrørende anvendelsen af IRB-modeller kan opdeles i kvalitative og kvantitative oplysninger.

De kvalitative oplysninger omfatter bl.a. baggrundsinformation om Finanstilsynets godkendelse af den anvendte model, strukturen i det interne kreditvurderingssystem, anvendelsen af egne estimater, anvendelsen af kreditrisikoreducerende metoder og en beskrivelse af systemets kontrolprocedurer. Herudover skal der gives en beskrivelse af den interne kreditvurderingsproces for de enkelte eksponeringskategorier. Beskrivelsen skal omfatte typen af eksponeringer i hver eksponeringskategori, definitioner, metoder og data til estimering af PD og for institutter, der anvender A-IRB, også LGD og konverteringsfaktoren, der anvendes til beregning af EAD.

De kvantitative oplysninger kan opdeles yderligere i oplysninger med fokus på risikoeksponeringer og risikovurderinger og oplysninger med fokus på faktiske resultater. Sidstnævnte kan være med til at give en indikation af pålideligheden af den oplyste information.

---

¹ Europa-Kommissionen, Report from the commission to the council and the European parliament on effects of Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC on the economic cycle, juni 2010 samt Europa-Kommissionen, Report from the commission to the council and the European parliament, Second Report on Effects of Directives 2006/48/EC and 2006/49/EC on the Economic Cycle, december 2012.

OFFENLIGT TILGÆNGELIGE OPLYSNINGER OM EKSPONERINGSVÆGTET
GENNEMSNITLIGE RISIKOVÆGTE (RV), LGD- OG PD-ESTIMATER

Tabel 5-2

	Institutt			Erhverv			Detail		
	RV	LGD	PD	RV	LGD	PD	RV	LGD	PD
BRFKredit	-	-	-	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej
Danske Bank	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej
Jyske Bank	-	-	-	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej
Nordea Bank Danmark	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej	Ja	Ja	Nej
Nykredit Realkredit	-	-	-	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Sydbank	-	-	-	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja

Anm.: Oplysningerne i risikorapporterne er på koncernniveau. BRFkredit oplyser de eksponeringsvægtede gennemsnitlige risikovægte, LGD- og PD-estimer for IRB-porteføljen som helhed.

Kilde: Institutternes risikorapporter fra 2012 samt bilag hertil.

Oplysningskravene har hidtil været implementeret i dansk lovgivning via kapitaldækningsbekendtgørelsen, men vil fremover være direkte reguleret af EU's kapitaldækningsforordning, CRR. Overgangen indebærer ikke større ændringer af kravene til oplysninger om IRB-porteføljer, men der indføres et nyt krav om uddybende oplysninger om de eksponeringsvægtede gennemsnitlige LGD- og PD-estimer.¹

Det er efter de gældende regler et krav, at institutterne for hver eksponeringskategori skal oplyse de eksponeringsvægtede gennemsnitlige risikovægte – og hvis der anvendes egne LGD-estimer – de eksponeringsvægtede gennemsnitlige LGD-estimer. Oplysningerne skal specificeres på et passende antal kreditrisikotrin, så det er muligt for brugerne af risikorapporterne at få indtryk af differentieringen af kreditrisikoen. Selv om det ikke er et krav efter de gældende regler, giver enkelte af de danske IRB-institutter tilsvarende oplysninger om de eksponeringsvægtede gennemsnitlige PD-estimer, jf. tabel 5-2. Efter det nye krav i CRR skal institutterne oplyse de eksponeringsvægtede gennemsnitlige LGD- og PD-estimer for hver enkelt eksponeringskategori fordelt på hvert af de lande, hvor instituttet udøver aktiviteter gennem filialer eller datterselskaber.

Den Europæiske Banktilsynsmyndighed, EBA, har siden 2008 gennemført årlige vurderinger af risikorapporterne fra et udsnit af de største europæiske kreditinstitutter (ingen danske institutter er omfattet af stikprøven). Disse vurderinger har fokus på institutternes efterlevelse af oplysningskravene og identifikation af "best practice". På flere områder har EBA konstateret plads til forbedringer i forhold til efterlevelsen af kravene, og sammenligneligheden af oplysningerne i rapporterne nævnes som en væsentlig udfordring.² Manglende harmonisering, konsi-

¹ Jf. CRR artikel 452, litra (j).

² EBA, Follow-up review of banks' transparency in their 2011 Pillar 3 reports, oktober 2012.

stens og sammenlignelighed var også et gennemgående tema i besvarelserne fra flere brugere af risikorapporter i en spørgeundersøgelse, som EBA gennemførte i april 2012.¹

Det er Nationalbankens vurdering, at det nye oplysningskrav i CRR, hvorefter de eksponeringsvægtede gennemsnitlige LGD og PD-estimer skal oplyses for relevante geografiske områder, vil give bedre mulighed for at foretage sammenligninger af de estimer og forudsætninger, der reelt er bestemmende for størrelsen af institutternes kapitalkrav. Internationalt bør der arbejdes mod en øget harmonisering af oplysningerne i risikorapporterne, da det vil være en hjælp for investorer, analytikere, kreditvurderingsbureauer og andre, der foretager risikovurderinger af kreditinstitutter. En øget harmonisering af oplysningerne vil være fremmende for den tilsigtede markedsdisciplin.

En mulig tilgang til øget harmonisering ville være direkte at basere oplysningskravene på de skemaer, som institutterne anvender til indberetning af oplysninger til tilsynsmyndighederne. På længere sigt kunne disse oplysninger offentliggøres i en fælles database med harmoniserede søjle 3-oplysninger for alle institutter i EU.²

POLITIKTILTAG

For at øge tilliden til institutternes opgørelse af de risikovægtede aktiver samt afhjælpe eventuelle uhensigtsmæssigheder er en række tiltag under overvejelse – eller allerede vedtaget. Anvendelsen af de interne modeller giver institutterne incitamentet til en bedre risikostyring og porteføljesammensætning. De kan derfor ikke erstattes med mere simple opgørelsesmetoder.

I CRD IV/CRR, der træder i kraft 1. januar 2014, har Den Europæiske Banktilsynsmyndighed, EBA, mandat til at udarbejde en række tekniske standarder for institutternes interne modeller. Fremover må det forventes at mindske nogle af forskellene mellem institutterne.

Desuden skal EBA ultimo 2013 rapportere til Europa-Kommissionen, om, hvorvidt og hvordan metodologien for institutter, der anvender interne modeller, skal harmoniseres med henblik på mere sammenlignelige kapitalkrav, samtidig med at risikoen for en procyklisk udvikling mindskes.

I CRD IV er det et krav, at institutter, der benytter interne modeller, som minimum en gang om året skal beregne deres kapitalkrav på benchmarkporteføljer udviklet af EBA. På baggrund af resultaterne fra

---

¹ Jf. <http://www.eba.europa.eu/-/questionnaire-on-the-identification-of-users-investors-needs-on-credit-institutions-pillar-3-disclosures>.

² Jf. ESRB staff note, Benefits of a Standardised Reporting of Pillar 3 Information, januar 2013.

alle institutter i EU skal EBA udarbejde en årlig rapport, der gør det muligt for nationale tilsynsmyndigheder at vurdere, om et eller flere institutter afviger kraftigt fra de øvrige institutter. I givet fald skal tilsynsmyndighederne undersøge årsagerne hertil. Der kan være gode økonomiske grunde til afvigelser. Kun hvis undersøgelsen viser, at et instituts interne metode fører til undervurdering af de risikovægtede aktiver, som ikke kan tilskrives forskelle i eksponeringernes underliggende risici, skal tilsynet iværksætte korrigerende foranstaltninger. Tilsynet skal sikre, at disse foranstaltninger ikke er i konflikt med formålet med de interne modeller. Det vil sige, at de ikke må føre til standardisering eller foretrukne metoder, skabe forkerte incitamenters eller medføre flokmentalitet.

I Danmark har Udvalget om finanskrisens årsager anbefalet, at institutter, der anvender interne modeller, også skal offentliggøre, hvad de regulatoriske kapitalkrav ville være ved anvendelse af standardmetoden. Desuden kan der lægges begrænsninger på institutterne i forhold til estimaterne for risikovægte samt underliggende parametre. I Danmark har Udvalget om finanskrisens årsager endvidere anbefalet, at der fastsættes en nedre grænse for de risikovægte, der kan benyttes i interne modeller. Lovgivningen giver mulighed for at stille krav til institutterne i forhold til de parametre, der indgår i beregningen af risikovægtene. Finanstilsynet har også mulighed for at stille et højere krav til det individuelle solvensbehov, hvis det er sandsynligt, at risici undervurderes i de interne modeller.

Endeligt arbejdes der internationalt og i Danmark med en simpel gearingsratio, hvor institutters kapital sættes i forhold til de ikke-vægtede eksponeringer. Gearingsratioen skal være et supplement til det risikobaserede kapitalkrav og ikke en erstatning. Ratioen skal beskytte mod overdreven gearing i institutterne. Ifølge CRD IV skal Europa-Kommissionen på baggrund af en rapport fra EBA senest ultimo 2016 rapportere om virkningen og effektiviteten af en gearingsratio samt, hvis det vurderes relevant, fremsætte forslag om et bindende mål for ratioen. I Danmark vil regeringen ifølge Bankpakke 6 nedsætte en ekspertgruppe, der skal vurdere behovet for at indføre en gearingsratio. En sådan gruppe blev også anbefalet i rapporten fra Udvalget om finanskrisens årsager. Ekspertgruppen skal bl.a. undersøge, om der skal være forskel på grænsen for gearingsratioen for penge- og realkreditinstitutter og for institutter, der henholdsvis anvender interne modeller til at beregne kapitalkravene og institutter, der ikke anvender disse modeller.

---

6. Bankunion

Europa-Parlamentet og Rådet vedtog i efteråret det juridiske grundlag for den fælles tilsynsmekanisme, og Den Europæiske Centralbank, ECB, er nu i gang med at forberede det fælles tilsyn.

Fra november 2014 forventes ECB at føre direkte tilsyn med ca. 130 kreditinstitutter i euroområdet, mens de øvrige ca. 6.000 fortsat vil være underlagt de nationale myndigheders tilsyn.

Den fælles afviklingsmekanisme forhandles p.t. i Europa-Parlamentet og Rådet, herunder hvordan deltagende ikke-eurolande kan sikres lige vilkår.

Nationalbanken ser generelt positivt på bankunionen, som den tegner sig. Bankunionen er et vigtigt skridt i styrkelsen af det indre marked for finansielle tjenesteydelser og dermed i styrkelsen af den grænseoverskridende konkurrence. Konkurrence tvinger både banker og virksomheder til at dygtiggøre sig. Det er sundt og til gavn for alle. Det er vigtigt, at deltagelse i bankunionen kan ske på lige vilkår for euro- og ikke-eurolande. Ellers risikeres en fragmentering af det indre marked for finansielle tjenesteydelser. Derudover er det efter Nationalbankens opfattelse af afgørende betydning, at bankunionen indeholder et forsikringselement i forhold til de danske systemiske institutter. Det vil være tilfældet med etablering af en stærk fælles afviklingsfond. For eurolandene findes der et yderligere forsikringselement i form af ESM – den fælles euroredningsfond – som vil fungere som ultimativ back-stop, når alle andre midler er brugt op. Det er også på dette område vigtigt at sikre ligebehandling af deltagende lande uden for og inden for euroen.

Bankunionen skal efter planen være operationel fra 1. januar 2015.

DEN FÆLLES TILSYNSMEKANISME¹

Tilsynet med de europæiske kreditinstitutter varetages i dag af nationale tilsynsmyndigheder i de enkelte medlemslande. Med den fælles tilsynsmekanisme overdrages ansvaret for de væsentligste tilsynsopgaver inden for euroområdet til Den Europæiske Centralbank, ECB. Det gælder bl.a. i forhold til udstedelse og fratagelse af kreditinstitutters licens, vurdering af overholdelse af kapital- og likviditetskrav, godkendelse af

---

¹ Rådets forordning (EU) nr. 1024/2013 af 15. oktober 2013 om overdragelse af specifikke opgaver til Den Europæiske Centralbank i forbindelse med politikker vedrørende tilsyn med kreditinstitutter.

erhvervelse og afhændelse af kvalificerede ejerandele og sikring af overholdelse af krav til bestyrelsesmedlemmer.

ECB skal i praksis udøve sin nye tilsynsrolle i samarbejde med de nationale tilsynsmyndigheder. Der lægges op til en arbejdsdeling, hvor ECB skal varetage det direkte tilsyn med de største kreditinstitutter (kreditinstitutter, hvor balancen udgør mere end 30 mia. euro eller 20 pct. af hjemlandets BNP), mens de nationale tilsynsmyndigheder skal varetage tilsynet med de øvrige institutter.

Fra november 2014 forventes ECB at føre direkte tilsyn med ca. 130 kreditinstitutter, der tilsammen tegner sig for næsten 85 pct. af de samlede bankaktiver i euroområdet. Alle øvrige kreditinstitutter (ca. 6.000 i euroområdet) vil fortsat være underlagt de nationale tilsynsmyndigheder, der fremover vil skulle føre tilsyn på baggrund af rammer, retningslinjer og instrukser udstedt af ECB. De nærmere metoder og rammer for arbejdsdelingen mellem ECB og de nationale tilsynsmyndigheder skal fastlægges inden 4. maj 2014.

På enkelte områder deles kompetencen mellem de nationale myndigheder og ECB. Det gælder i forhold til den modcykliske kapitalstødpude og andre makroprudentielle instrumenter, hvor de nationale myndigheder vil kunne træffe beslutning om anvendelse af instrumenterne, mens ECB vil kunne stramme kravene, hvis det vurderes at være nødvendigt.

ECB vil opkræve et årligt tilsynsgebyr, der skal dække de udgifter, ECB afholder i forbindelse med tilsynet. Gebyret vil blive fastsat på baggrund af objektive kriterier i relation til det enkelte instituts betydning og risikoprofil, fx størrelsen af instituttets risikovægtede aktiver. Gebyret vil ikke berøre de nationale tilsynsmyndigheders mulighed for at opkræve gebyrer til dækning af omkostninger afholdt af disse.

ECB-tilsyn

ECB er i gang med at forberede rammerne for det nye fælles tilsyn. Som et vigtigt element i forberedelserne vil ECB gennemføre en såkaldt "Comprehensive Assessment", der er en fuld gennemgang og vurdering af risici i de kreditinstitutter, som ECB får under direkte tilsyn, jf. boks 6-1.

Den interne organisering af tilsynet i ECB omfatter i første omgang fire generaldirektorater og et sekretariat. To generaldirektorater skal føre dag-til-dag tilsyn med de største kreditinstitutter. Ansvarsfordelingen vil blive fastlagt på baggrund af risikoeksponering, kompleksitet og forretningsmodel. Det tredje generaldirektorat skal føre et indirekte tilsyn med de mindre institutter, der fortsat vil være underlagt de nationale tilsynsmyndigheder. Det fjerde generaldirektorat skal overvåge og sikre et ensartet tilsyn på tværs af generaldirektoraterne samt varetage speci-

aliserede ekspertiseområder, fx udvikling af metoder og standarder, analyse af risikobilledet, modelvalidering, krisestyring og håndhævelse af sanktioner. Det forventes, at ECB's tilsyn vil komme til at omfatte ca. 1.000 medarbejdere, hvoraf ca. 750 vil være direkte involveret i tilsynet med kreditinstitutter.

De nationale myndigheder vil bistå ECB i både det daglige tilsynsarbejde og gennemførelse af tilsynsbesøg. For at sikre, at ECB har det nødvendige lokalkendskab, vil der ske udveksling og udstationering af personale.

Inden ECB træffer afgørelse i en sag, skal det institut, som afgørelsen vedrører, høres. Det er ECB's såkaldte Tilsynsråd, der træffer afgørelse i konkrete sager. En repræsentant fra hver af de nationale tilsynsmyndigheder, der indgår i den fælles tilsynsmekanisme, deltager i Tilsynsrådets møder. Tilsynsrådets afgørelser skal godkendes af ECB's Styrelsesråd og

GENNEMGANG OG VURDERING AF RISICI¹

Boks 6-1

ECB skal forud for overtagelsen af tilsynsrollen foretage en gennemgang af risici i de kreditinstitutter, den får under direkte tilsyn. Formålet er at skabe større klarhed om institutternes sundhedstilstand og få håndteret eventuelle problemer, så ECB kun overtager tilsynet med levedygtige institutter. Gennemgangen skal være med til at øge tilliden til de institutter, der indgår i den fælles tilsynsmekanisme.

For det enkelte institut vil gennemgangen bestå af tre dele: 1) en analyse af nøgle-risici, herunder af instituttets likviditets- og finansieringssituation, 2) en nærmere vurdering af kvaliteten af aktiverne på balancen, og 3) en stresstest. Det vil være det nationale tilsyn, der skal foretage gennemgangen på baggrund af detaljerede retningslinjer fra ECB. ECB har ansat et konsulentfirma til at bistå ECB og de nationale tilsyn i processen.

Som kriterium for at vurdere institutternes levedygtighed vil ECB tage udgangspunkt i en egentlig kernekapital på 8 pct. af de risikovægtede aktiver. Viser gennemgangen, at der er institutter, der skal forbedre deres kapitalgrundlag, vil det som udgangspunkt skulle ske ved fx at tilbageholde udbyttebetaling, udstede aktier eller frasælge aktiver. Er det ikke muligt for institutterne at hente den fornødne kapital, kan det blive nødvendigt med nationale foranstaltninger i form af fx kapitalindsud. Det Europæiske Råd har opfordret medlemslandene til at træffe de nødvendige foranstaltninger med henblik herpå. Hvis de nationale foranstaltninger viser sig at være utilstrækkelige, vil den europæiske stabilitetsmekanisme, ESM, kunne træde til i henhold til aftalte regler.

Den Europæiske Banktilsynsmyndighed, EBA, har anbefalet, at alle EU-lande, dvs. også lande uden for euroområdet, foretager en lignende gennemgang af kreditinstitutternes risici med fokus på aktivkvaliteten. Finanstilsynet vil med udgangspunkt i ECB's gennemgang og vuredering foretage en lignende gennemgang for de største danske institutter. EBA og ECB vil arbejde tæt sammen om at gennemføre en stresstest af de største kreditinstitutter i EU. Der vil ske en samlet offentliggørelse af resultaterne i efteråret 2014, når arbejdet med stresstestene efter planen er afsluttet.

¹ Kilde: Den Europæiske Centralbank, *Note: comprehensive assessment*, oktober 2013.

anses som tiltrådt, medmindre Styrelsesrådet gør indvendinger herimod. Erklærer Styrelsesrådet sig uenig i en afgørelse truffet af Tilsynsrådet, skal uenigheden søges løst i et mæglingsudvalg, som ECB nedsætter.

Lande uden for euroområdet er ikke repræsenteret i Styrelsesrådet. For disse lande er der i beslutningsproceduren indarbejdet en sikkerhedsmekanisme, hvor de kan vælge at undlade at følge en afgørelse, der er omgjort af Styrelsesrådet. I så fald vil ECB dog kunne suspendere eller ophæve samarbejdet med det pågældende ikke-euroland.

Institutterne vil kunne klage over ECB's afgørelser til et uafhængigt administrativt klagenævn under ECB. Klager vil som udgangspunkt ikke have opsættende virkning. Institutter, der ikke får medhold i deres klage, vil have mulighed for at indbringe sagen for EU-domstolen.

Nationalt tilsyn

De mindre institutter vil som hidtil have løbende dialog med de nationale tilsynsmyndigheder, der bl.a. vil stå for tilsynsbesøg mv. Der vil med tiden kunne ske ændringer i tilsynspraksis som følge af ECB's retningslinjer og instrukser.

Det vil være de nationale tilsynsmyndigheder, der formelt træffer afgørelse i sager vedrørende de mindre institutter. Det gælder dog ikke i forhold til afgørelse om udstedelse og inddragelse af licens samt erhvervelse og afhændelse af kvalificerede ejerandele, hvor kompetencen vil ligge hos ECB. De nationale tilsynsmyndigheder skal høre ECB om alle væsentlige påtænkte afgørelser. Der vil ske en nøje koordinering af afgørelser med ECB. ECB vil via retningslinjer og instrukser til de nationale tilsynsmyndigheder have mulighed for at fastsætte de nærmere rammer for en konkret afgørelse. Klager over de nationale tilsynsmyndigheders afgørelser vil følge de nationale klagesystemer.

ECB vil føre kontrol med de nationale tilsyn for at sikre en ensartet tilsynspraksis af høj kvalitet. De nationale tilsynsmyndigheder vil i den forbindelse løbende skulle underrette ECB om udførelsen af tilsynet. Herudover er de forpligtet til på ethvert tidspunkt at udlevere alle de oplysninger, som ECB anmoder om.

DEN FÆLLES AFVIKLINGSMEKANISME¹

Forslaget om den fælles afviklingsmekanisme etablerer ensartede regler og en ensartet procedure for afvikling af nødlidende kreditinstitutter inden for den fælles tilsynsmekanisme. Det indeholder samtidig forslag

---

¹ Europa-Kommissionens forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om ensartede regler og en ensartet procedure for afvikling af kreditinstitutter og visse investeringselskaber inden for rammerne af en fælles afviklingsmekanisme og en fælles bankafviklingsfond og om ændring af Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EU) nr. 1093/2010 (KOM(2013)520).

om en fælles afviklingsfond, jf. boks 6-2. Forslaget forhandles p.t. i Europa-Parlamentet og Rådet.

Den fælles afviklingsmekanisme bygger på kommende EU-regler om krisehåndtering og afvikling (krisehåndteringsdirektivet), som skal sikre

DEN FÆLLES AFVIKLINGSFOND

Boks 6-2

I henhold til det oprindelige forslag skal den fælles afviklingsfond have en formue svarende til mindst 1 pct. af de dækkede indskud i de omfattede kreditinstitutter (estimeret til ca. 55 mia. euro ud fra ultimo 2011 data). Fondens formue skal opbygges over en 10-årig periode gennem bidrag fra de omfattede kreditinstitutter. Perioden kan forlænges med op til fire år, hvis udbetalingerne i opbygningsperioden overstiger 50 pct. af fondens målformue. Op til 30 pct. af bidragene kan bestå af uigenkaldelige garantier, der stilles af de omfattede institutter med sikkerhed i aktiver med høj kreditkvalitet. Fonden har mulighed for at optage lån og opkræve ekstraordinære ex post bidrag, hvis formuen viser sig at være utilstrækkelig til at håndtere et nødlidende institut.

Midlerne i den fælles afviklingsfond kan anvendes til følgende formål:

- Garanti af aktiver og forpligtelser i et institut under afvikling, dets datterselskaber, et overgangsinstitut eller et porteføljeadministrationselskab.
- Lån til et institut under afvikling, dets datterselskaber, et overgangsinstitut eller et porteføljeadministrationselskab.
- Køb af aktiver i et institut under afvikling.
- Kapitalindskud i et overgangsinstitut eller et porteføljeadministrationselskab.
- Bidrag til et institut under afvikling, der erstatter det bidrag, der ville være opnået gennem nedskrivning og konvertering af gæld til aktiekapital ("bail-in"), når en eller flere kreditorer undtages herfra.
- Kompensation til aktionærer eller kreditorer, der vurderes at have lidt større tab, end hvad de ville have lidt under likvidation eller almindelig konkursbehandling.

Fonden kan herudover anvende ovennævnte redskaber over for mulige købere af hele eller dele af et institut under afvikling.

Fondens midler må som udgangspunkt ikke anvendes til direkte at absorbere tab i det nødlidende institut eller bidrage til en rekapitalisering heraf. Det skal som hovedregel ske gennem bail-in. Denne mekanisme forventes dog først at finde anvendelse fra 2018. Indtil da vil der som minimum skulle ske nedskrivning af egenkapital og efterstillet gæld i overensstemmelse med EU's statsstøtteregele.

Fonden kan under ekstraordinære omstændigheder dække tab og bidrage til en rekapitalisering af et institut, hvis der forinden i en afviklingssituation er sket bail-in på mindst 8 pct. af de samlede passiver. Bidrag fra afviklingsfonden vil maksimalt kunne udgøre 5 pct. af passiverne i det nødlidende institut. Er 5 pct. ikke tilstrækkeligt til at dække tabene i instituttet, vil der kunne tilvejebringes yderligere midler fra alternative finansieringskilder, som fx den europæiske stabilitetsmekanisme, ESM, eller afviklingsfonden. Anvendelse af alternative finansieringskilder forudsætter imidlertid, at alle ikke-sikrede passiver i instituttet (med undtagelse af dækkede indskud, og indskud over 100.000 euro fra fysiske personer samt små og mellemstore virksomheder) er nedskrevet eller konverteret fuldt ud.

en ensartet tilgang til krisehåndtering og afvikling af nødlidende kreditinstitutter i hele EU.

Med den fælles afviklingsmekanisme overdrages beføjelsen til at træffe beslutning om afvikling af et nødlidende kreditinstitut fra de nationale myndigheder til Europa-Kommissionen. Der oprettes samtidig et nyt EU-agentur, en såkaldt "fælles afviklingsinstans". Kommissionen vil kunne træffe beslutning om afvikling enten på eget initiativ eller på baggrund af en anbefaling fra afviklingsinstansen.

Afviklingsinstansen

Afviklingsinstansen skal bl.a. udarbejde afviklingsplaner og foretage vurderinger af institutternes afviklingsmuligheder. De nationale myndigheder kan blive pålagt at iværksætte nødvendige foranstaltninger for at fjerne eventuelle hindringer for en effektiv afvikling, fx ved at kræve ændringer i et instituts opbygning og organisering. Det er afviklingsinstansen, der skal vurdere, hvornår et institut opfylder kriterierne for afvikling, og som udarbejder anbefaling om afvikling til Kommissionen.

De nationale afviklingsmyndigheder skal stå for den praktiske gennemførelse af en afvikling. Afviklingen vil dog blive overvåget af afviklingsinstansen, der vil kunne rette påbud direkte til instituttet under afvikling, hvis den nationale afviklingsmyndighed ikke følger den vedtagne afgørelse.

Den fælles afviklingsinstans vil ifølge det oprindelige forslag bestå af en administrerende direktør, en vicedirektør, to medlemmer udpeget af henholdsvis Kommissionen og ECB samt repræsentanter for de nationale afviklingsmyndigheder. Afviklingsinstansen træffer beslutning i to mødeformationer; plenarmøder og eksekutivmøder. På plenarmøder behandles generelle spørgsmål, mens der på eksekutivmøder drøftes institutspecifikke spørgsmål. Der træffes beslutning med simpelt flertal, hvor hvert deltagende medlem har en stemme. Er der tale om et grænseoverskridende institut, har hjemlandets myndighed én stemme, mens værtslandenes myndigheder tilsammen har én stemme. Ved stemmelighed har den administrerende direktør den afgørende stemme.

Afviklingsinstansen vil få hjemsted i Bruxelles og vil som udgangspunkt få omkring 300 ansatte.

Væsentlige emner i forhandlingerne

Forslaget om den fælles afviklingsmekanisme er p.t. genstand for forhandling i Europa-Parlamentet og Rådet. Sidstnævnte har drøftet mulige ændringer af en række væsentlige forhold, herunder:

- *Bail-in*. Krisehåndteringsdirektivet, der forhandles parallelt med den fælles afviklingsmekanisme, stiller krav om, at der fra 2018 skal anvendes bail-in ved en afvikling. Rådet har drøftet, om den fælles afviklingsmekanisme skal stille krav om bail-in allerede fra 2015 for at reducere behovet for offentlige midler i en afvikling. Det har særligt betydning i indfasningsperioden, hvor den fælles afviklingsfond endnu ikke vil være fuldt opbygget. Sker der ingen fremrykning af bail-in, har Rådet drøftet, om afviklingsmekanismen først skal anvendes fra 2018.
- *Backstop*. Det kan ikke helt udelukkes, at der kan opstå behov for offentlige midler i forbindelse med en afvikling. Eurolandene har adgang til yderligere midler ("backstop") via den europæiske stabilitetsmekanisme, ESM. Lande uden for euroen deltager ikke i ESM, og Rådet har derfor drøftet ikke-eurolandes mulighed for at deltage i en fælles backstop.
- *Juridisk grundlag*. Det har været diskuteret, om artikel 114 i Traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, TEUF, kan anvendes til etablering af den fælles afviklingsmekanisme, herunder en fælles afviklingsfond. Rådets Juridiske Tjeneste har udtalt, at den anser artikel 114 for at være en tilstrækkelig hjemmel.

Den danske regering har under forhandlingerne af såvel den fælles tilsynsmekanisme som den fælles afviklingsmekanisme lagt vægt på, at bankunionen ikke må have negative konsekvenser for det indre marked, og at ikke-eurolande skal have mulighed for at deltage på lige vilkår med eurolandene. Regeringen har herudover haft fokus på at sikre hensigtsmæssige rammer for dansk realkredit. I forhold til det fælles tilsyn vil ECB være forpligtet til at tage hensyn til forskellige forretningsmodeller, herunder modellen for dansk realkredit. Der arbejdes fra dansk side på at få indsat et tilsvarende krav i den fælles afviklingsmekanisme.

BETYDNING FOR DANMARK OG DANSKE KREDITINSTITUTTER

Eurolandene vil automatisk blive del af den fælles tilsynsmekanisme og den fælles afviklingsmekanisme, mens ikke-eurolandene har mulighed for at tilslutte sig ved at indgå en aftale med ECB. For ikke-eurolande, der indgår aftale med ECB, vil afgørelser i praksis blive implementeret af de nationale myndigheder via instruks fra ECB. For ikke-eurolande, der ikke ønsker at tilslutte sig det fælles tilsyn, skal ECB indgå et Memorandum of Understanding, MoU. MoU'et skal beskrive, hvordan ECB og de nationale tilsynsmyndigheder vil samarbejde i forhold til tilsynet med de kreditinstitutter, der har aktiviteter i både et deltagende og et ikke-deltagende medlemsland.

Regeringen har ikke taget stilling til eventuel dansk deltagelse i bankunionen. Det vil ske i en separat beslutningsproces, når regeringen vurderer, at der er tilstrækkeligt grundlag herfor.

Hvis Danmark deltager i bankunionen, vil Danske Bank, Nordea Bank Danmark, Nykredit, Jyske Bank og BRFKredit blive underlagt et direkte tilsyn fra ECB. Derudover vil det være naturligt, at ECB varetager tilsynet med alle udpegede SIFI'er i Danmark, hvilket p.t. også forventes at inkludere Sydbank og DLR Kredit. To af de største danske pengeinstitutter, Danske Bank og Nordea, vil selv uden dansk deltagelse blive underlagt tilsyn fra ECB for væsentlige dele af de aktiviteter, de har i euroområdet.

Nationalbankens vurdering

Bankunionen vil, uanset dansk deltagelse, få stor betydning for Danmark. Det er afgørende for alle lande i EU, at projektet bliver en succes. Finansiell stabilitet i euroområdet er en grundforudsætning for finansiell stabilitet i hele EU og har stor betydning for den fremtidige vækst i EU.

En velfungerende bankunion kræver, at der er stor tillid til det fælles tilsyn. Et vigtigt skridt vil blive taget med ECB's Comprehensive Assessment, som vil blive gennemført det kommende år, jf. boks 6-1. En troværdig gennemgang af den karakter vil give de involverede institutter et solidt og for nogle institutter tiltrængt kvalitetsstempel. Det er positivt, at Finanstilsynet med udgangspunkt i ECB's Comprehensive Assessment vil foretage en lignende gennemgang for de største danske institutter. Nationalbankens stresstest viser, at de store institutter kommer igennem alle stressscenarier med en egentlig kernekapital over 8 pct., som vil være kravet i ECB's stresstest.

Nationalbanken ser generelt positivt på bankunionen, som den tegner sig. Bankunionen er et vigtigt skridt i styrkelsen af det indre marked for finansielle tjenesteydelser og dermed i styrkelsen af den grænseoverskridende konkurrence. Konkurrence tvinger både banker og virksomheder til at dygtiggøre sig. Det er sundt og til gavn for alle. Det er vigtigt, at deltagelse i bankunionen kan ske på lige vilkår for euro- og ikke-eurolande. Ellers risikeres en fragmentering af det indre marked for finansielle tjenesteydelser. Derudover er det efter Nationalbankens opfattelse af afgørende betydning, at bankunionen indeholder et forsikringselement i forhold til de danske systemiske institutter. Det vil være tilfældet med etablering af en stærk fælles afviklingsfond. For euro-landene findes der et yderligere forsikringselement i form af ESM – den fælles euroredningsfond – som vil fungere som ultimativ backstop, når alle andre midler er brugt op. Det er også på dette område vigtigt at sikre ligebehandling af deltagende lande uden for og inden for euroen.

Bilag

Bilag 1: Populationen i rapporten

Analyserne i denne rapport er, medmindre andet er angivet, baseret på de samme institutter og grupperinger som i *Finansiel stabilitet 2013*.¹ For pengeinstitutter er analyserne baseret på de institutter, som indgik i Finanstilsynets gruppe 1 og 2 pr. 31. december 2012. Saxo Bank er dog udeladt på grund af bankens forretningsmodel. Analyserne af realkredit omfatter samtlige realkreditinstitutter, jf. tabel B1-1.

INSTITUTTER I POPULATIONEN MED ANGIVELSE AF BALANCESUM PR. 30. JUNI 2013, MIO. KR.

Tabel B1-1

Gruppe	Beløb	Gruppe	Beløb
Systemiske pengeinstitutter		Realkreditinstitutter	
Danske Bank	2.200.675	Nykredit Realkredit	1.218.380
Nordea Bank Danmark	583.888	Realkredit Danmark	789.484
Jyske Bank	246.546	Totalkredit	599.714
Nykredit Bank	251.212	Nordea Kredit	422.170
Sydbank	141.595	BRFkredit	219.193
<i>Systemiske pengeinstitutter i alt</i>	<i>3.423.916</i>	DLR Kredit	141.472
		LR Realkredit	16.566
Ikke-systemiske pengeinstitutter		FIH Realkredit	265
Spar Nord Bank	75.772	<i>Realkreditinstitutter i alt</i>	<i>3.407.245</i>
Arbejdernes Landsbank	38.119		
FIH Erhvervsbank	33.714		
Vestjysk Bank	27.373		
Ringkjøbing Landbobank	17.800		
Alm. Brand Bank	17.608		
Sparekassen Kronjylland	17.015		
Sparekassen Sjælland	15.105		
Danske Andelskassers Bank	12.166		
<i>Ikke-systemiske pengeinstitutter i alt</i>	<i>254.672</i>		

Anm.: Balancesum er angivet på institutniveau.

Kilde: Finanstilsynet.

¹ Se bilag 1 til Danmarks Nationalbank, *Finansiel stabilitet*, 2013, for uddybende oplysninger om populationen.

Bilag 2: Scenarier i stresstesten

Bilaget giver en oversigt over udviklingen i en række makroøkonomiske variable i grundforløbet samt i de tre stressscenarier specificeret i kapitel 3.

SPECIFIKATION AF SCENARIER FOR DANSK ØKONOMI

Tabel B2-1

	Scenario 0	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
2013				
<i>Realvækst, pct. år-år</i>				
BNP	0,3			
Privat forbrug	0,4			
Offentligt forbrug	0,4			
Boliginvesteringer	-1,5			
Erhvervsinvesteringer	3,0			
Offentlige investeringer	-4,5			
Lagerinvesteringer (bidrag til BNP-vækst)	0,3			
Eksport	0,9			
- heraf industrieksport	1,5			
Import	1,8			
Eksportmarkedsvækst	2,4			
<i>Nominal vækst, pct. år-år</i>				
Privat sektors disponible indkomster	0,5			
HICP	0,6			
Timeløn (industriarbejdere)	1,7			
Huspriser	2,5			
<i>Gennemsnitligt niveau for året</i>				
Obligationsrente, pct. p.a.	1,6			
3-måneders pengemarkedsrente, pct. p.a.	0,0			
Ledighed i 1.000 personer	118			
Samlet beskæftigelse i 1.000 personer	2.729			
- heraf privatbeskæftigede i 1.000 personer	1.739			
Arbejdsstyrken i 1.000 personer	2.847			
Ledighedsprocent	4,1			
Privat fordringserhvervelse (netto), mia. kr. ..	141			
Offentlig saldo, mia. kr.	-28			
Betalingsbalancens løbende poster, mia. kr. .	113			
Råoliepris, dollar/tønde	110			

SPECIFIKATION AF SCENARIER FOR DANSK ØKONOMI

Tabel B2-2

	Scenario 0	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
2014				
<i>Realvækst, pct. år-år</i>				
BNP	1,6	-0,4	-1,5	-4,4
Privat forbrug	1,5	-1,3	-1,2	-3,8
Offentligt forbrug	0,7	0,7	0,7	0,7
Boliginvesteringer	4,7	-7,1	-7,3	-13,5
Erhvervsinvesteringer	5,2	-5,7	1,8	-10,3
Offentlige investeringer	0,3	0,3	0,3	0,3
Lagerinvesteringer (bidrag til BNP-vækst)	0,1	0,0	0,0	-0,2
Eksport	3,5	3,6	-1,5	-4,3
- heraf industrieksport	4,7	4,8	-2,9	-6,8
Import	4,2	2,1	0,4	-3,0
Eksportmarkedsvækst	5,3	5,3	-4,4	-9,7
<i>Nominal vækst, pct. år-år</i>				
Privat sektors disponible indkomster	3,2	1,6	0,3	-2,1
HICP	1,8	1,8	1,8	1,7
Timeløn (industriarbejdere)	2,2	2,1	2,0	1,9
Huspriser	2,3	-3,4	-5,6	-10,9
<i>Gennemsnitligt niveau for året</i>				
Obligationsrente, pct. p.a.	2,1	2,1	2,1	2,1
3-måneders pengemarkedsrente, pct. p.a.	0,1	0,1	0,1	0,1
Ledighed i 1.000 personer	117	130	140	162
Samlet beskæftigelse i 1.000 personer	2.742	2.720	2.703	2.666
- heraf privatbeskæftigede i 1.000 personer	1.745	1.723	1.707	1.669
Arbejdsstyrken i 1.000 personer	2.859	2.850	2.843	2.828
Ledighedsprocent	4,1	4,6	4,9	5,7
Privat fordringserhvervelse (netto), mia. kr. ...	133	170	138	162
Offentlig saldo, mia. kr.	-38	-54	-59	-79
Betalingsbalancens løbende poster, mia. kr. ...	94	115	78	82
Råoliepris, dollar/tønde	106	106	106	106

SPECIFIKATION AF SCENARIER FOR DANSK ØKONOMI

Tabel B2-3

	Scenario 0	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
2015				
<i>Realvækst, pct. år-år</i>				
BNP	1,7	0,5	0,1	-0,8
Privat forbrug	1,7	0,1	0,4	-0,6
Offentligt forbrug	0,7	0,7	0,7	0,7
Boliginvesteringer	2,4	-8,3	-0,4	-5,5
Erhvervsinvesteringer	4,4	-2,8	1,4	0,4
Offentlige investeringer	0,9	0,9	0,9	0,9
Lagerinvesteringer (bidrag til BNP-vækst)	0,1	-0,1	-0,5	-0,7
Eksport	3,2	3,4	1,0	-0,2
- heraf industrieksport	4,9	5,3	4,9	4,3
Import	3,6	1,9	1,0	-0,4
Eksportmarkedsvækst	6,0	6,0	3,3	1,5
<i>Nominal vækst, pct. år-år</i>				
Privat sektors disponible indkomster	5,3	4,7	4,2	3,7
HICP	1,8	1,7	1,4	1,2
Timeløn (industriarbejdere)	2,7	2,1	1,5	0,6
Huspriser	2,5	-0,9	-3,6	-10
<i>Gennemsnitligt niveau for året</i>				
Obligationsrente, pct. p.a.	2,7	2,7	2,7	2,7
3-måneders pengemarkedsrente, pct. p.a.	0,5	0,5	0,5	0,5
Ledighed i 1.000 personer	111	146	177	225
Samlet beskæftigelse i 1.000 personer	2.755	2.700	2.651	2.574
- heraf privatbeskæftigede i 1.000 personer	1.755	1.700	1.651	1.574
Arbejdsstyrken i 1.000 personer	2.866	2.846	2.828	2.799
Ledighedsprocent	3,9	5,1	6,2	8,0
Privat fordrings erhvervelse (netto), mia. kr. ..	158	232	188	226
Offentlig saldo, mia. kr.	-58	-89	-101	-134
Betalingsbalancens løbende poster, mia. kr. .	99	142	86	91
Råoliepris, dollar/tønde	99	99	99	99

Bilag 3: Bankpakke 6

Der blev 10. oktober 2013 opnået enighed om en bred politisk aftale om bl.a. regulering af systemisk vigtige institutter, SIFI'er, samt krav til alle penge- og realkreditinstitutter om mere og bedre kapital og højere likviditet, den såkaldte Bankpakke 6.¹ Som opfølgning på aftalen har regeringen fremsat et lovforslag, der er i høring til den 4. december 2013.² Lovgivningen forventes at træde i kraft 31. marts 2014.

REGULERING AF SIFI'ER

Med Bankpakke 6 indføres særlige krav til de systemisk vigtige institutter, SIFI'erne. Med aftalen opstilles kriterier for identifikation af SIFI'er, og der fastsættes et differentieret kapitalkrav, som afhænger af, hvor systemiske institutterne er. Dette SIFI-kapitalkrav skal opfyldes med egentlig kernekapital og vil blive indfaset gradvist i perioden 2015-19, jf. tabel B3-1.

Det forventes, at SIFI'erne udpeges første gang senest 30. juni 2014 af Finanstilsynet, og at SIFI-reguleringen kan træde i kraft 1. januar 2015. Det er hensigten, at de danske SIFI-kapitalkrav skal være på niveau med kravene i andre sammenlignelige lande. Der vil derfor senest i 2017 blive gjort status på slutniveauet for de danske SIFI-kapitalkrav, og hvis ikke det ligger på linje med slutniveauet i de andre sammenlignelige europæiske lande, vil det blive tilpasset.³

SIFI-kapitalkravet ville ultimo 2012 udgøre 1-3 pct. af de risikovægtede aktiver. Følgende syv koncerner ventes ifølge aftalen at blive udpeget som SIFI'er efter de opstillede kriterier: Danske Bank (kapitalkrav på 3 pct. af de risikovægtede aktiver), Nykredit (2 pct.), Nordea Bank Danmark (2 pct.), Jyske Bank (1,5 pct.), Sydbank (1 pct.), BRF Kredit (1 pct.) og DLR Kredit (1 pct.).

SIFI'erne vil også skulle overholde et nyt likviditetskrav, Liquidity Coverage Ratio, LCR⁴, som indføres med det kommende sæt fælles regler, der styrker reguleringen af kreditinstitutter i EU, CRD IV/CRR⁵. Som udgangspunkt skal SIFI'erne opfylde LCR-kravet fra 2015, men den endelige

---

¹ Aftalen findes på www.evm.dk.

² Teksten i bilaget følger den politiske aftale, Bankpakke 6, og det efterfølgende lovforslag.

³ De sammenlignelige lande er ifølge aftalen: Sverige, Norge, Storbritannien, Tyskland, Frankrig, Holland, Østrig og Schweiz.

⁴ Kravet angiver den mængde likvide aktiver, som et institut skal holde for at dække nettolikviditetsudstrømningen under et 30-dages likviditetsstress.

⁵ Den nye regulering ændrer det eksisterende kapitaldækningsdirektiv og består af et direktiv (Capital Requirement Directive IV, CRD IV) og af en forordning (Capital Requirement Regulation, CRR). I det følgende anvendes fællesbetegnelsen CRD IV/CRR for de nye krav.

INDFASNING AF SIFI-KAPITALKRAVET, PCT. AF RISIKOVÆGTEDE AKTIVER					Tabel B3-1
Institutspecifikt slutniveau	2015	2016	2017	2018	2019
1,0	0,2	0,4	0,6	0,8	1,0
1,5	0,3	0,6	0,9	1,2	1,5
2,0	0,4	0,8	1,2	1,6	2,0
2,5	0,5	1,0	1,5	2,0	2,5
3,0	0,6	1,2	1,8	2,4	3,0

Kilde: Bankpakke 6 og regeringens udkast til forslag til lov om ændring af lov om finansiel virksomhed mv.

stillingtagen afventer Europa-Kommissionens beslutning i 2014 om udformningen af LCR-kravet. I forhold til stabil finansiering får Erhvervs- og Vækstministeriet og Finanstilsynet til opgave at udarbejde et oplæg til konkrete regler herfor i samarbejde med Nationalbanken.

Herudover skal der udarbejdes afviklingsplaner for alle danske SIFI'er senest 1. januar 2016. Afviklingsplanerne skal gøre det muligt at videreføre driften af kritiske funktioner i et SIFI, mens øvrige dele afvikles. Afviklingsplanerne udarbejdes af den nationale afviklingsmyndighed i tæt dialog med SIFI'et og med inddragelse af Finanstilsynet og Nationalbanken. Finansiel Stabilitet A/S vil i tilpasset form skulle varetage opgaven som national afviklingsmyndighed.

Øvrige regler for krisehåndtering vil først blive fastsat, når der er en afklaring af de kommende fælles EU-regler for krisehåndtering. Det er ikke hensigten, at danske SIFI'er skal afvikles efter Bankpakke 3. De kommende EU-regler om krisehåndtering forventes at træde i kraft 1. januar 2015, og der vil på det tidspunkt skulle ske en overgang fra danske regler på området (Bankpakke 3) til harmoniserede EU-regler. Størrelsen af krisehåndteringsbufferne, som de enkelte institutter vil skulle etablere, og opbygningen af en afviklingsfond, vil blive behandlet i forbindelse med, at aftaleparterne skal drøfte udmøntningen af EU-reglerne for krisehåndtering.

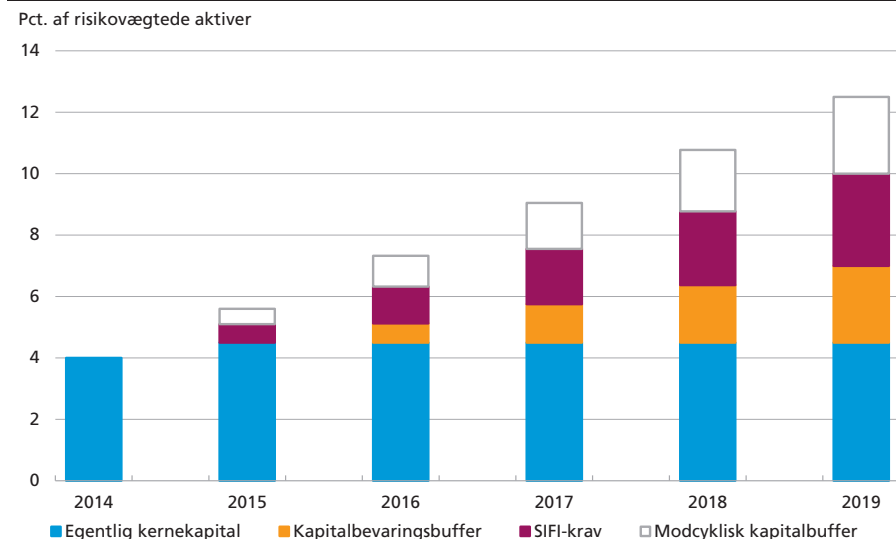
KRAV TIL ALLE PENGE- OG REALKREDITINSTITUTTER

Det andet element i Bankpakke 6 indeholder skærpede krav til kapital og likviditet for alle danske penge- og realkreditinstitutter, hvilket følger af CRD IV/CRR.

Minimumskapitalkravet vil fortsat være, at basiskapitalen skal udgøre 8 pct. af de risikovægtede aktiver, men fremover skal den egentlige kernekapital udgøre mindst 4,5 pct. af de risikovægtede aktiver (efter en overgangsperiode) mod 2 pct. i dag. Kernekapitalen inkl. hybrid kernekapital, skal fremover udgøre mindst 6 pct. af de risikovægtede aktiver (efter en overgangsperiode) mod 4 pct. i dag.

INDFASNING AF KAPITALKRAV (EGENTLIG KERNEKAPITAL)

Figur B3-1

Anm.: Krav til egentlig kernekapital. SIFI-kravet afhænger af graden af systemiskhed, og det højeste krav er anvendt i figuren. For egentlig kernekapital i 2014 er indsat det minimum på 4 pct., som følger af overgangsbestemmelserne i perioden fra loven træder i kraft til 31. december 2014, jf. CRR.

Kilde: Bankpakke 6 og regeringens udkast til forslag til lov om ændring af lov om finansiell virksomhed mv.

Herudover indføres en såkaldt kapitalbevaringsbuffer og en modcyklisk kapitalbuffer, som begge skal opfyldes med egentlig kernekapital. Førstnævnte skal udgøre 2,5 pct. af de risikovægtede aktiver i 2019 efter en gradvis indfasning fra 2016, jf. figur B3-1. Rammerne for den modcykliske kapitalbuffer vil ligeledes blive indfaset gradvist, idet bufferen kan fastsættes op til 0,5 pct. af de risikovægtede aktiver i 2015, 1 pct. i 2016, 1,5 pct. i 2017, 2 pct. i 2018 og 2,5 pct. i 2019. Buffersatser fastsat i andre EU/EØS-lande, hvor danske institutter har eksponeringer, vil blive anerkendt op til 2,5 pct. fra 2015. Erhvervs- og vækstministeren kan herudover anerkende buffersatser i andre lande, som overskrider 2,5 pct.

Den modcykliske kapitalbuffer kan indføres i perioder, hvor der er overnormal udlånsvækst i økonomien.¹ Erhvervs- og vækstministeren er ansvarlig for at aktivere og fastsætte størrelsen af den modcykliske kapitalbuffer. I den forbindelse kan erhvervs- og vækstministeren anmode Finanstilsynet om at udarbejde oplæg til brug herfor. Det Systemiske Risikoråd kan komme med en henstilling til erhvervs- og vækstministeren om aktivering og fastsættelse af bufferen.

Hvis det samlede bufferkrav ikke opfyldes, vil der være begrænsninger på udbetaling af bonus og udbytte samt renter på hybrid kapital. Det

¹ For en generel beskrivelse af den modcykliske kapitalbuffer, se Danmarks Nationalbank, *Finansiell stabilitet*, 2012 og Mads P. Harmsen, *Basel III: Makroprudentiel regulering ved hjælp af modcykliske kapitalbufferne*, Danmarks Nationalbank, *Kvartalsoversigt*, 4. kvartal 2010.

ØVRIGE UDVALGTE ELEMENTER FRA BANKPAKKE 6

Boks B3-1

- Etablering af en bestyrelse for Finanstilsynets tilsynsvirksomhed. Erhvervs- og vækstministeren udpeger syv medlemmer til bestyrelsen, heraf ét medlem fra Nationalbanken. Bestyrelsen vil overtage Det Finansielle Råds nuværende opgaver.
- Nedsættelse af ekspertgruppe, der skal vurdere behovet for at indføre et mål for gearingratio. Ekspertgruppen skal bl.a. se på, om det vil være hensigtsmæssigt at indføre et krav, der er højere end de 3 pct., som er udgangspunktet i internationale standarder.
- Lovmæssig hjemmel til at tidligere omdannede realkreditinstitutter med fonde og foreninger som hovedaktionærer kan udstede aktier uden stemmeret, såkaldte "stemmeløse aktier".
- Målniveauer for og indfasning af indskydergarantifond og afviklingsfond skal diskuteres i forbindelse med aftaleparternes drøftelser om implementering af krisehåndteringsdirektivet i 2014.
- Krav om etablering af interne whistleblowerordninger for finansielle virksomheders overtrædelse af den finansielle regulering.

samlede bufferkrav består af kapitalbevaringsbufferen, den modcykliske kapitalbuffer, en G-SIFI-buffer og en systemisk buffer.¹ Den såkaldte G-SIFI-buffer vil gælde for globale systemisk vigtige institutter. I Danmark er der ikke udsigt til, at der vil blive udpeget G-SIFI'er. I lovforslaget foreslås det, at den systemiske buffer primært anvendes til at fasttætte de SIFI-bufferkrav, der er aftalt i Bankpakke 6. Herudover foreslås det, at der indføres mulighed for, at den systemiske buffer kan fastsættes for hele sektoren for at kunne forebygge og begrænse langsigtede ikke-cykliske systemiske eller makroprudentielle risici.

Ligesom SIFI'erne skal de øvrige institutter også overholde det nye likviditetskrav, LCR. Indfasningen vil ske i overensstemmelse med minimumskravet i CRD IV/CRR. Det vil sige en gradvis indfasning fra 60 pct. af det fulde krav i 2015 til 100 pct. i 2018. Hvis den endelige definition af LCR indebærer, at nogle institutter vil opnå en lempelse i forhold til deres nuværende likviditetskrav, vil det danske eksisterende likviditetskrav (§152) bevares som et gulv til udgangen af 2016. Institutter, der allerede lever fuldt op til LCR, fritages fra en fortsat opfyldelse af §152 fra 2015.

Herudover giver CRD IV/CRR mulighed for, at medlemslandene på udvalgte områder midlertidigt kan fastsætte højere krav end standardkravene i CRD IV/CRR med henblik på at imødegå opbygning af systemiske risici i den finansielle sektor. Ifølge aftalen er det erhvervs- og vækstmi-

¹ I Danmark implementeres SIFI-kravene ved anvendelsen af den systemiske buffer. I CRD IV findes en såkaldt O-SII ("Other Systemically Important Institutions") buffer. Den indgår ikke i det danske lovforslag.

nisteren, der som udøvende myndighed er ansvarlig for at iværksætte eventuelle skærpelser. Der vil forinden skulle ske høring af Det Systemiske Risikoråd.

Bankpakke 6 indeholder udover de nævnte krav til kapital og likviditet for såvel SIFI'er som ikke-SIFI'er en række andre elementer. Udvalgte elementer er kort beskrevet i boks B3-1.